

**İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLEDANIŞMANLIĞI ve EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**YETİŞKİNLERİN ÇOCUKLUK ÇAĞI YAŞANTILARININ ANNE
BABA OLMA SÜREÇLERİNE ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Leman Sağlam

200017280

İstanbul, 2023

**İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**YETİŞKİNLERİN ÇOCUKLUK ÇAĞI YAŞANTILARININ ANNE BABA
OLMA SÜREÇLERİNE ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Leman Sağlam

200017280

Danışman: Doç.Dr. Hanifi Parlar

İstanbul, 2023

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırlamış olduğum yüksek lisans tezi özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Leman SAĞLAM

ÖZ

YETİŞKİNLERİN ÇOCUKLUK ÇAĞI YAŞANTILARININ ANNE BABA OLMA SÜREÇLERİNE ETKİLERİ

Araştırmanın amacı; yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının anne baba olma süreçlerine etkilerinin incelenmesidir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş ve fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile seçilen 18 aileden oluşmaktadır. Veriler; açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik bilgi formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde nitel analiz türlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; katılımcılar, çocukluk çağı yaşantıları ile ebeveynlik süreçleri arasında bir ilişki görmektedir. Ayrıca; çocukluk çağı deneyimlerini olumlu ve olumsuz şeklinde adlandırarak olumlu gördükleri deneyimleri çocuklarına aktarmak istedikleri görülmüştür. Katılımcılar; ebeveyn olmanın en zor yanını sorumluluklar olarak adlandırırken en güzel yanını ise çocuklarıyla aralarında kurdukları bağın gücünün olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre; kendi çocuklukları ve bu bağlamda çocuklarına gösterdikleri ebeveyn tutumu önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı, yetişkinlik süreci, anne-baba olmak, ebeveynlik tutumu

ABSTRACT

Purpose of the research; The aim of this study is to examine the effects of adults' childhood experiences on their parenting processes. This research was carried out with qualitative research method and phenomenology design was used. The study group of the research consists of 18 families selected with easily accessible case sampling, one of the purposeful sampling methods. Data; The data were collected with a semi-structured interview form consisting of open-ended questions and a demographic information form. Content analysis method, which is one of the qualitative analysis types, was used in the analysis of the data. According to the findings obtained in the research; participants see a relationship between childhood experiences and parenting processes. Moreover; It was seen that they wanted to transfer the experiences they saw as positive to their children by naming their childhood experiences as positive and negative. Participants; They stated that while the most difficult part of being a parent is responsibility, the best part is the bond they establish with their children. According to the participants; their own childhood and in this context, the parental attitude they show to their children is important.

Keywords: Childhood, adulthood, being a parent, parenting attitude

TEŞEKKÜR

Başta sürecin en başından beri desteğini esirgemeyen ve yanımda olduklarını hep hissettiren canım aileme teşekkür etmek istiyorum. Benim için varlığınız ve desteğiniz her zaman çok önemli.

Zorlandığım her anda desteğini hissettiren, öğrencisi olmaktan mutluluk duyduğum tez danışmanım sayın Doç. Dr. Hanifi Parlar hocama, katkılarından ve kazandırdıklarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Tez sürecimde bana rehberlik eden her zaman yanımda olan ve sayısız yardımı dokunan sayın Fatih Alp hocama katkıları için minnettarım. İyiki varsınız ve iyiki yollarımız kesişti.

Çalışmama gönüllü olarak katkı sağlayan değerli aileler, ayırdığınız vakit ve kıymetli paylaşımlarınızdan dolayı ayrıca teşekkür ederim.

Leman SAĞLAM

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1.1.Araştırmanın Amacı	4
1.2.Araştırmanın Önemi	4
1.3. Sınırlılıklar ve Varsayımlar.....	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
LİTERATÜR ARAŞTIRMASI.....	7
2.1. Aile Tanımı ve Özellikleri.....	7
2.1.2 Anne Kavramı.....	9
2.1.3. Baba Kavramı	12
2.1.4. Çocuk Kavramı.....	13
2.2. Aile, Kültür ve Yetişkinlik İlişkisi.....	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	21
YÖNTEM	21
3.1. Araştırmanın Modeli	21
3.2. Katılımcılar	22
3.3. Veri Toplama Aracı.....	23
3.4. Veri Toplama Süreci	24
3.5. Verilerin Analizi	24
3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği	25
3.7. Araştırmacının Rolü	25
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	27
BULGULAR	27
4.1. Anne-baba ile ilgili hatıra	27
4.2. İlişkiler	29
4.3. Ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar	35
4.4. Çocukluk çağı	40
4. 5. Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri.....	47
4.6. Kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu.....	50
4.7. Anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı	55
4.8. Beklentiler	58

4.9. Ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenlerin uygulanması	62
BEŞİNCİ BÖLÜM	68
SONUÇ	68
5.1. Sonuç ve Tartışma	68
5.3. Öneriler.....	80
KAYNAKÇA.....	83
EKLER	89
Ek-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları	89
Ek-2. Demografik Bilgi Formu	91
Ek-3 Etik Kurul Onayı.....	92

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma grubunda bulunan ailelere ait demografik bilgiler

Tablo 2. Anne ve baba ile ilgili hatıra teması

Tablo 3. İlişkiler teması ve alt temalar

Tablo 4. Ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar teması ve alt temaları

Tablo 5. Çocukluk çağı teması ve alt temaları

Tablo 6. Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri teması ve alt temaları

Tablo 7. Kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu teması ve alt temaları

Tablo 8. Anne-baba ile ilgili hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı teması

Tablo 9. Beklentiler teması ve alt temaları

Tablo10. Ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenlerin uygulanması

KISALTMALAR

Vd: Ve diğlerleri

YBÖ: Yaratıcı Beceriler Ölçeğı

Çev: Çevirmen

K1: Katılımcı 1

GİRİŞ

Aile kavramı, insanlık tarihinde çok uzun bir geçmişe sahiptir. İnsanlar, toplumların var olduğu dönemlerden bu yana bir arada yaşamış ve aileler kurmuştur. Aile kavramı her dönemde oldukça büyük önem taşımıştır. Antik dönemlerde aile, babanın otoritesinde olan, sıklıkla birden fazla çocuklu ve geniş bir yapı olduğu görülmüştür. Kadınlar, daha çok ikinci planda kalmakta ve çocuk bakımı, ev işleri ile ilgilenmek gibi görevleri almışlardır. Orta Çağ'da ise aile yapısı genellikle evlilik bağlarına ve soy ağacına dayanmıştır. Ailelerin, özellikle büyük ve geniş bir akraba bağına sahip olduğu görülmüştür. Bu dönemde ailelerin üretim, tüketim ve paylaşım gibi temel ihtiyaçları toplumun diğer haneleri ile birlikte yürütülmektedir.

Sanayi devrimi ile birlikte aile kavramı da değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde, sanayileşmenin getirdiği farklılıklar sebebiyle aileler, geniş akraba bağlarından ayrılıp daha küçük yapılar haline gelmiştir. Yine bu dönemde kadınların çeşitli faaliyetlere katılımı artmıştır ve bu da aile yapısında değişikliklere yol açmıştır. Aileler, çekirdek ve daha küçük oluşumlar haline geldi. Sonuç olarak, aile kavramı geçmişten günümüze sürekli değişim ve gelişim göstermiştir. Bugün ise aile kavramı, her toplum ve kültürde farklılık göstermekle birlikte, sıklıkla çekirdek aile yapısına dayanmaktadır. Bu yapının ise en temel üyeleri anne, baba ve çocuklardır.

Ailede üyeleri içinde anne oldukça önemli bir yere sahiptir. Anne; ailede sıcaklık, sevgi, bağlılık, duygusallık ve uyum gibi konuların oluşumuna katkı sağlamaktadır. Anne, çocukların hayatına doğumundan yetişkinliğine hatta yetişkinlerin anne babalık sürecine kadar büyük rol oynamaktadır ve onların fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişiminde oldukça etkilidir. Anneler bebeklerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için birincil ebeveynidir. Bebeğin ihtiyacı oldukça anne karşılamaktadır ve bu şekilde temel güvenli bağlanma oluşmaktadır. Yapılan bir çok çalışma ve araştırmada kişilerin çocukluk çağı bağlanma stillerinin yetişkinlik hayatında diğer insanlarla kurduğu iletişimi etkilediği söylenmiştir. Baba, bir ailenin erkek üyesidir ve aile içinde birçok farklı rolü ve sorumluluğu vardır. Geleneksel bakışta, babalar ailelerin koruyucusu, yöneticisi ve lideri olarak kabul edilmektedir.

Ayrıca, ailenin ihtiyaçlarını gidermek, öğüt vermek, rehberlik etmek ve eşine destek olmak gibi görev ve sorumlulukları vardır. Babanın aile içindeki rolü ve görevleri konusunda farklı kültürler ve toplumlar arasında değişiklikler olabilmektedir. Babaların çocuklarına sevgi, saygı gibi değerleri öğretmek, aile içinde destek olmak, çocuklarının gelişimine katkıda bulunmak ve çocuklarına rol model olmak gibi önemli görevleri vardır.

Aile kavramı içindeki bir diğer unsur ise çocuktur. Çocuklar ailenin dinamiklerini etkileyen en önemli üyedir. Aile içinde çocuklar; kişiliklerine, cinsiyetlerine, ailenin kültürel değerlerine göre farklı görev ve sorumluluklara sahiptirler. Örneğin, bazı kültürlerde büyük kardeşlerin küçük kardeşlere bakması ve ilgilenmesi beklenirken, farklı kültürlerde aile içinde her çocuğun kendine ait sorumlulukları olabilmektedir. Ebeveynlerin çocuklarının çocukluk çağlarındaki ilişkileri de aile dinamiklerinde oldukça önemlidir ve çocukluk çağı, yetişkinlik süreci kişilik gelişiminde etkin rol oynamaktadır.

Çocukluk çağının, aile kavramı içindeki etkisi oldukça büyüktür. Aile, çocukların ilk ve en önemli sosyal çevresidir. Bu nedenle, çocukların aileleriyle olan ilişkileri, uyumları ve iletişimleri kişilik gelişimlerinin üzerinde önemli etkiye sahip olabilmektedir. Çocukluk çağında çocuklar, aileleri tarafından sevildiğini, görüldüğünü ve kabul gördüğünü hissetmek istemektedir. Aile içinde sağlıklı bir iletişim, sevgi dolu bir ortam ve tutarlı bir ebeveyn ilişkisi, çocukların kendine olan güveninin, sağlıklı bir benlik saygısının ve psikolojik sağlamlığa dayalı kişilik gelişiminin oluşmasına yardımcı olabilmektedir. Aynı zamanda, çocuklar aileleri ile sosyal becerilerini de geliştirmektedirler. Aile içindeki diğer üyelerle belli etkileşimler kurarak, empati, paylaşma ve işbirliği yapabilmek gibi becerileri öğrenirler. Bu beceriler, daha sonra diğer insanlarla ilişki kurarken ya da etkileşim içinde olurken kullanabilecekleri önemli sosyal beceriler haline gelebilmektedir. Yetişkinlerin; iş, çevre, ikili ilişkiler gibi sosyal yapılarını çocukluk çağı önemli ölçüde etkilemektedir.

Aile kavramı içinde ilişkiler, tutumlar birçok araştırma ve çalışmada detaylıca ele alınmıştır. Aynı zamanda çocukluk çağının yetişkinlik süreciyle olan bağlantısı incelenmeye çalışılmıştır. Travma yaşamış annelerin kendi çocukluk dönemlerinde de benzer travmalara maruz kaldığını ve yaşanan travmaları önemli ölçüde çocuklarına

yansıtıkları birçok araştırma tarafından ele alınmıştır. Yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının kişilik gelişimleri, benlik algısı ya da saygısı gibi konulara etki edebileceği ve ilk sosyal çevre olan ailede görülen ve öğrenilen değerlerin kişilerin hayata bakış açısına önemli katkılar sağlayacağı çeşitli araştırma ve çalışmalarda öne sürülmüştür.

Bu çalışmada ise literatür incelenerek ve tüm bu konulardan faydalanarak yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının anne baba olma süreçlerine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Literatürde; yetişkinlik süreçleri ve aile kavramı, travmalar ve yetişkinlik süreci, çocukluk çağı travmalarının ebevenylik süreçleri arasındaki bağlantılar birçok çalışmada incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada literatürden farklı olarak yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının travma gözetmeksizin ebeveynlik süreçlerine etkisinin incelenmesi amaç edinilmiştir. Yapılan bu çalışmanın literatüre özgün bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu bölümde, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları ve sınırlılıklarına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın ana amacı yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının anne baba olma süreçlerine etkilerini belirlemektir. Bu bağlamda; çocukluk çağı yaşantılarının anne baba olma süreçlerine etkileri nelerdir? sorusuna cevap aranmak istenmiştir. Ayrıca, aile tanımı ve özellikleri, anne, baba ve çocuk kavramı, çocukluk çağı gelişim dönemleri, aile içi iletişim ve yetişkinlik süreçleri gibi konular incelenmeye çalışılmıştır.

1.2.Araştırmanın Önemi

Aile toplumun en önemli yapısıdır. Hayata dair öğrendiğimiz bir çok şeyin temeli ailede atılır. Her ailenin yapısı ve dinamiği; kültüre, topluma ve yaşanılan coğrafyaya göre değişkenlik gösterebilmektedir. Anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile yapısında çocukların gelecekteki kişiliği, hayata bakış açısı ve diğer insanlarla ilişkisi yetiştirilme tarzına bağlı olabilmektedir. Çocuklar için anne ve babanın yaklaşımı çok önemlidir. Özellikle ilk çocukluk dönemlerinde kişinin bağlanma stillerinden, hayatı anlamlandırma sürecine kadar etkisi çok büyüktür. Kişiler ilk anne baba tutumu örneğini ailesinden yani anne ve babasının kendine ve varsa kardeşlerine karşı tutumundan görmektedir.

Ailede çocukluk çağı gelişim dönemlerini sağlıklı tamamlayan çocuklar, psikolojik sağlamlığı olan yetişkinler olabilmektedir. Psikolojik sağlamlığa sahip yetişkinler psikolojik sağlamlığı olmayan yetişkinlere oranla güncel dönemdeki zorluk ve problemleri daha kolay aşabildiği birden fazla araştırmaya konu olmuştur. Günümüzde ruh sağlığı uzmanları tarafından yapılan birçok terapi ekolü içerisinde, danışanların çocukluk çağı yaşantısı sorgulanmakta ve seanslarda detayları çalışılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın sonuçlarının ruh sağlığı profesyonellerinin çalışma alanlarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantısının ebeveynlik tutumu yani yetişkinlerin anne baba olma süreçlerine etkisi araştırılmak istenmiştir. Yetişkinlerin nasıl bir anne baba ile büyüdüğü ve yetiştiği, nasıl bir çocukluk çağı yaşantısı olduğu bu çalışmanın incelediği konulardan biridir. Aynı zamanda yetiştiği ve büyüdüğü aile yapısının kişinin kendi anne babalığına nasıl bir etkisinin olduğu bu çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

Kişilerin yetişkinlik hayatında kendi çocukluğunun önemi büyüktür. Psikoloji biliminde yetişkinlik ve çocukluk dönemi arasındaki ilişkiyi ele alan fazlaca kuram vardır. Örneğin; Sigmund Freud; psikoloji biliminin en temel alanlarından biri olan psikanaliz biliminde yetişkinlik dönemi kişilik gelişimini çocuklukla ilişkilendirir. Freud bu gelişimi Psikoseksüel gelişim kuramı adı altında oral, anal, fallik, latent ve genital aşamalar olmak üzere beş aşamada incelemektedir. Her bir dönemin belli yaş aralığında gelişmesi ve tamamlanması beklenmektedir. Bu dönemleri sağlıklı atlatan çocukların yetişkinlik süreçlerinde doğru kişilik gelişimine sahip olacağı düşünülmektedir (Freud, 1971). Bu araştırmayı, tüm bu bilgiler eşliğinde incelemek ve değerlendirmek önemlidir. Kişilerin bu çalışmada çocukluk çağı ile anne-babalık rollerinin arasındaki ilişkiyi görebilmesinin gelecek yaşantısı ve ebeveynlik tutumunu belirleyebilmesi konusunda fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak; literatürdeki diğer çalışma ve araştırmalardan farklı olarak bu araştırmada; yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantısının anne-babalık sürecine etkisinin incelenmesinin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Sınırlılıklar ve Varsayımlar

Bu çalışmadaki sınırlılıklar aşağıda olduğu gibidir.

1. Katılımcı ailelerin, sorulara yönelik görüş belirtmeleri için gerekli online görüşme tecrübelerine sahip oldukları varsayılmıştır.
2. Araştırma sürecinde katılımcıların görüşme sorularına samimi ve objektif bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.
3. Araştırmada; veri toplama ve verilerin değerlendirilmesinde kullanılan tekniklerin araştırmanın amacı için en uygun teknikler olduğu varsayılmıştır.

4. Araştırmada, kullanılan görüşme formunun araştırma için uygun olduğu varsayılmıştır.

Ayrıca; çalışmanın sınırlılıkları da aşağıda belirtilmiştir:

1. Katılımcılar; Ankara ilinde yaşayan, evli, en az 2 yaşında çocuğu olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılımı kabul eden 18 aileden oluşmaktadır.

2. Elde edilen bulgular, katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtların doğruluğu ile sınırlıdır.

3. Toplanan nitel veriler, geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara online olarak 18 ailenin verdikleri yanıtlardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Tezin bu bölümünde, kuramsal çerçeveye dayalı olarak ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Kuramsal çerçevede; aile kavramı, aile içi iletişim, çocukluk çağı, anne babalık tutumları, çocukluk çağı yaşantıları gibi kavramların tanımlarına ve bu tanımlarla ilgili alt başlıklara ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

2.1. Aile Tanımı ve Özellikleri

Aile evrensel bir olgudur. Aile sosyal bir yapıdır ve kendine ait kuralları vardır. İçinde yetiştiği kültüre bağlı olarak kendine has bir yaşam tarzı vardır ve her ailenin değer yargıları farklıdır. Kişinin içinde yetiştiği aile ve o ailenin özellikleri yetişkinlik sürecine yol haritası olmaktadır. Aile kavramı tamamen duygusal bir yapıdır ve içinde fazlaca sevgi, hüznün, paylaşım ve çeşitli duygular barındırır.

Aile kavramı sosyal bilimlerdeki birçok kavram gibi tam bir tanımla yapılamamış bir kavramdır. Dolayısıyla net bir açıklama ve tanım yapmak mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte aile kavramının farklı özellikleri dikkate alınarak birçok tanım yapılmıştır. Arapça kökenli bir kelime olan aile kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından; *“Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik”* şeklinde tanımlanmıştır.

Aile; kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin psikolojik, cinsel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı ve düzenlendiği temel bir birimdir. Aile kavramı tanımları son zamanlarda çeşitlilik göstermeye başlamış ve çeşitleri incelenmeye başlanmıştır. Örneğin; çekirdek aile, geniş aile, gecekondü ailesi gibi.

Aile kavramı; ülkeden, sosyal çevreden ve kültürden oldukça etkilenmektedir. Toplumların ailelere atfettiği kavram ve özellikler değişmektedir. Eğitim seviyesi, ekonomik durum da aile çeşitlerini etkilemektedir. En kapsayıcı tanımlardan birinde ise, “Aile, insan neslinin devamlılığının sağlandığı, sosyalleşme sürecinin ilk ve etkili bir şekilde gerçekleştiği, cinsel yaşamın düzenlendiği, üyeleri arasında içten, sıcak, güven

verici ilişkilerin kurulduğu ve ekonomik etkinliklerin de yer aldığı sosyal bir kurum” şeklinde nitelendirilmektedir (Ozankaya, 1976). Tanımlar farklılık gösterse bile aile kavramının önemi ve insan hayatını önemli bir ölçüde şekillendirdiği tanımların ortak noktasıdır.

Lawton (1992) anne-baba çocuk ilişkisinin kalitesini çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında; aile ve çocuk arasındaki ilişkinin yetişkinlerin kendi çocukluk yaşantılarına bağlı olduğunu söylerken bu faktörün çok belirleyici olmadığını bildirmiştir. Yetişkinlik yaşantısındaki eğitim, sosyokültürel yapı ve çevre gibi koşulların sonrasında kişiyi şekillendirdiğini belirtmiştir.

Burke ve William (1990) ana-baba ve ergen ilişkilerini incelediği çalışmasında; ergenleri davranışlarına göre problemli ve problemsiz olarak ikiye ayırarak incelemiştir. Bu çalışmada davranışlarına göre problemsiz olarak adlandırılan ergenlerin aileleriyle ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıkları, daha dengeli ve uyumlu oldukları görülmüştür. Problemli olarak adlandırılan ergenlerde ise aileleri ile iletişimlerinin yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı ve aile ilişkilerinin doyurucu olmaktan uzak olduğu belirtilmiştir.

Kımtar (2015) çalışmasında; çocuğun içinde yetiştiği ailede ilgili ve sevgi dolu ebeveynlerinin ve iletişiminin olması, çocukların farklı yönlerden gelişimini desteklerken (benliğini, kişiliğini, kimliğini, sosyal uyumunu vs.) psikolojik gelişimini ve ruh sağlığını da olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda bu aile içi olumlu ve sevgi dolu iletişim dini tasavvuru, sağlam bir dinî kişilik ve sağlıklı bir dindarlık oluşturmada da etkin rol oynamaktadır.

Akto (2020) çalışmasında, ailelerin demokratik ebeveynlik modelini benimsemeleri gerektiğini ve demokratik ebeveynlikte, ebeveyn çocuk ilişkisinin, sabır, ilgi, duyarlı ve kuvvetli ilişkiye göre inşa edildiğini söylemektedir. Ayrıca bu tür ebeveynlik çocukların, ebeveynlerin öğretmek istedikleri değerlere katılma motivasyonunu artırdığını ve olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin geliştirdiğini vurgulamıştır.

Metin, Ünlü ve Kaşkaya (2017) çalışmasında; değerler eğitiminin ilk adımlarının ailede atılması gerektiğini, ailenin değer eğitime yönelik tutumu ve değer algısının

incelenmesinin çocukların değerleri öğrenme durumunda etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Karaçay ve Güloğlu (2022) çalışmalarında; çocukluğunda duygusal ihmale ve olumsuz çocukluk deneyimlerine maruz kalan ebeveynlerle çocukluğunda duygusal ihmale maruz kalmayan ebeveynler arasında sağlıklı ve iletişimi güçlü aile-ebeveyn olmadaki risk faktörlerinin (depresyon, öz bakım, problem çözme, sosyal destek, imkanlara erişim, rol memnuniyeti, ebeveyn-çocuk etkileşimi, ev ortamı ve ebeveyn etkinliği) tümünde anlamlı farklılık bulunduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynlerin ihmal ve olumsuz çocukluk deneyimlerinin ebeveynlik rollerindeki olumsuz tutumlar açısından risk faktörü olduğu (Banyard, Williams ve Siegel, 2003) ve annelerle yapılan bir çalışmada annelerin %93'ünün çocuklarını duygusal olarak ihmal ve istismar ettiği (Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002) göz önüne bulundurulduğunda duygusal ihmal ve olumsuz çocukluk deneyimlerinin (fiziksel ihmal, duygusal ihmal, istismar vb.) bireylerin yaşamlarının üzerinde tekrar eden ve güçlenen bir döngüyle etki ettiği görülmüştür.

Yavuz (2018) çalışmasında; ailelerin çocukların meslek seçimi ve akademik başarılarında önemli bir yerde olduğunu söylemektedir. Ailelerin beklentilerinin gençlerin meslek seçimlerinde etkili olan faktörlerden biri olduğunu ifade ederken gençlerin %39,4'ü'nün çevresindekilerin yönlendirmelerinden etkilendiğini, %20,7'sinin ebeveyn yönlendirmelerinden etkilendiğini, %19,2'sinin ise aile dışındaki kişilerin yönlendirmelerinden etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

2.1.2 Anne Kavramı

Anne kavramı bir çok araştırmacı ve kurum tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Türk Dil Kurumuna göre en temel tanım; *“Anne ya da ana, bir çocuğu doğuran, bakımını üstlenen veya kendi doğurmadığı bir çocuğu evlat edinen ve bakımını üstlenen kadın”* şeklindedir. Annelik kadınlar için oldukça ortak ve değerli bir algıdır. Her kadının annelik rolüne ve sürecine bakış açısı farklılık göstermekte ve her kadın için bireysel bir deneyim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı kadınlar annelik sürecini kalabalık bir aileye adarken bazı anneler hem kariyer hem de annelik sürecine devam etmektedir. Anneliğin algılanma şekli ve anneliğe ilişkin bakış açısı topluma ve tarihe göre değişiklik göstermektedir. Anne olmak, bir kadının hayatında hemen hemen

her konuda değişimi ve gelişimini sağlamaktadır. Bir bebeğin anne rahmine düştüğü anda annelik duygusu başlar ve bebeğin doğumuyla annelik kavramı devam eder. Böyle bir zaman diliminde de anne, bebeği ile gelişerek anneliği öğrenmeye ve kavramaya başlar. Bu bağlamda yapılan literatür araştırması kapsamında;

Mangelsdorf vd. (1990) tarafından yapılan çalışmada, yaş, doğum sayısı, annelerin duygusal durumlarının anneliğin başarı sürecini etkileyebileceği belirtilmiştir.

Kadının annelik rolüne bakış açısı kendi çocukluğundaki aile yaşantısıyla başlar ve hamilelik sürecinde çevresindeki kişileri izlemesiyle anlam kazanmaktadır. Kendini tam anlamıyla hazır hissettiğinde annelik algısı tamamlanmış olmaktadır (Zabielski, 1994).

Bir kadının yaşamındaki en önemli dönem anne olduğu zaman denilmektedir. Kadınlar taşıdıkları bu rolü farklı yaşam olaylarından ve kişisel kaynaklardan, kendi anne babalarıyla olan ilişkilerinden şekillendirmektedirler (Grace, 1993).

Bir annenin kendi yaşantısı ve deneyimleri çocuğunun yaşantısı için önemlidir. İrak (2019) tarafından yapılan çalışmada; psikolojik travma yaşamış annelerin çocuklarıyla ilişkilerinin yaşadıkları travmaya bağlı olduğu ve annelerin hissettiği çaresizlik, saldırganlık ve özgüven eksikliği gibi konuların çocuklarında da görüldüğü tespit edilmiştir.

Anneliği etkileyen faktörlerden bazıları; annenin yaşı, eğitim durumu, sağlık durumu, sağlık algılayışı, çocuğa bağlılık durumu, benlik kavramı, çocuğun babasıyla olan ilişkisi, ebeveynliğe hazırlık eğitimi, evlilik ilişkisinin kalitesi, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi konusunda daha önceden edindiği tecrübeler, stresörler ve destek sistemleridir denebilir (Tarkka, Paunonen, & Laippala, 2000).

Crnic, Greenberg, & Ragozin (1983) tarafından yapılan çalışmada; bir annenin annelik rolünü yerine getirmek ve annelik becerisini kazanmakta genellikle kişilik yapısı, kişilik özellikleri ve psikolojik olarak sağlamlık durumunda olup olmaması, annelikle ilgili destek sistemleri ve çocuğunun özellikleri konusunda rol oynadığı belirtilmektedir.

Ülker (2016) tarafından yapılan çalışmada; kadınların çocukluk dönemi mutluluk anılarının ebevenlik rollerine algılarını etkilediğini ve bu etkinin eğitim seviyesi, sosyoekonomik düzey gibi konulara bağlı olduğunu vurgulamıştır.

Başaran ve Yıldırım (2017), anne ve babaların okul anılarının çocuklarının okula karşı tutum ve akademik başarılarına etkisini incelemiştir. Ebeveynlerin okul anılarının çocukların okula karşı tutumlarını etkilediğini ve cinsiyetin önemli farklılıklara yol açmadığını belirtmiştir.

Göcen ve Genç (2019) tarafından yürütülen çalışmada; ebeveyn kaybı yaşamış kişilerin yaşadıkları zorluk ve olaylarda dini ve Allah taavvufunu başa çıkma yolu olarak kullandığını ve ebeveyn kaybını bir ceza olarak görmediğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda katılımcıların otobiyografik anılarında, Allah tasavvufunu ve dini “Yakın”, “Affedici/Bağışlayıcı”, “Koruyan Gözetken”, “Yaratıcı-Kudretli”, “Sabır veren” gibi konumlara koyarak yaşadıkları durum ile başa çıktıkları görülmüştür.

Ger (2021), erkeklerin çocukluk dönemlerine dair hatırladıkları baba kabul-reddinin ebeveynlik doyumu, evlilik doyumu gibi konularda tam aracılık ettiğini ve anlamlı bağlantısı olduğunu fakat anne kabul-reddi ile ebeveynlik ya da evlilik doyumu ile bağlantılı olmadığını ifade etmiştir. Aynı zamanda kadınların hem anne kabul-reddinin hem de baba kabul-reddinin evlilik ve yaşam doyumu konusunda tam aracılık ettiğini fakat ebeveyn doyumu konusunda bağlantılı olmadığını vurgulamıştır.

Yılmaz ve Ülker (2018) çalışmalarında; yetişkinlerin çocukluk dönemlerinin hayatlarını birçok noktada etkilediği gibi, kendi çocuklarını yetiştirirken sahip olduğumuz ebeveynlik tutumları üzerinde de belirleyici bir role sahip olduğunu vurgulamıştır.

Aysan (1988), lise öğrencilerinin stres yaşantılarında başa çıkma stratejilerini incelediği araştırmasında, demokratik ve otoriter ana-baba tutumlarının başa çıkma stratejilerini önemli düzeyde etkilemediği; ancak ilgisiz anne tutumunun çocukların kendini suçlama ve kaçınma davranışlarını arttırdığını görmüştür. Annelerini otoriter, demokratik ve ilgisiz olarak algılayan ergen gruplar birbiriyle karşılaştırıldığında, stres yaşantılarında kullanılan başa çıkma stratejileri bakımından otoriter ve demokratik anne tutumları arasında önemli bir fark olmadığı; bu iki grup, ilgisiz anne tutumunun

algılandığı grupla karşılaştırıldığında , demokratik ve otoriter anne tutumlarını problem çözme ve sosyal destek arama davranışlarını artırıcı yönde, ilgisiz anne tutumlarının ise aynı davranışları azaltıcı yönde etkilediği görülmüştür.

2.1.3. Baba Kavramı

Türk Dil Kurumuna göre; “ *Bir çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek, birinci dereceden erkek akraba, çocuk sahibi erkek, koruyucu*” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca baba kelimesi genellikle bir ailede erkek ebeveyni ifade etmek için kullanılır. Ancak kültürlere, yaşantılara ve toplumlara göre bu kelime elbette farklı anlamlar taşımaktadır.. Örneğin; bazı kültürlerde "baba" kelimesi bir lider, öğretmen veya dini lider gibi önemli bir otorite figürünü ifade edebilirken, diğer kültürlerde ise babalık kavramı daha kapsamlı bir anlamda kullanılarak, bir erkeğin evlat edinme veya koruyucu rolü de olabilir.

Aile dinamiğinin önemli bir çatısını baba oluşturmaktadır. Çocukların anne ile ilişkisi kadar baba ile olan ilişkiside gelecek yaşantısı ve kişilik gelişimi için önemlidir. Çocukların babasıyla yaşadığı sağlam bir aileye sahip olmak, anne ve varsa kardeşleri ile aile içi uyumu ve çocuğun gelişimi için çok önemlidir (Sürücü, 2005). Çocuklar babasıyla özdeşleşme sürecinde babasının davranışlarını taklit eden bir yerde olurlar. Babasına saygı ve ilgi duymaya başladıkları dönemde babalarının çocuklara karşı tutum ve davranışlarına göre kişilik oluşumlarını şekillendirirler (Ünlü, 2010).

Çocuğun hayata hazırlanmasında, uyumlanma sürecinde ve kişilik gelişiminde babanın sergileyeceği doğru tutum ve davranışlar çok önemlidir. Babaların geleneksel dönemki korkulan, bağırان ve otorite figürü olmaya çalışan bir yerde olmaması gerektiği belirtilmiştir. Modern tutuma sahip babaların, geleneksel tutumlara sahip babalara göre çocuklarıyla daha kaliteli vakit geçirdikleri, çocuklarının ihtiyaçları ile ilgilendikleri ve çocuklarının gelişimlerine daha çok katkı sağladıkları belirtilmiştir (Kutluana, 2022).

Kutluana (2022) tarafından yapılan araştırmada; babaların YBÖ motivasyonu ile yaş, meslek, eşlerin çalışma durumu, çocukların sayısı ve cinsiyeti arasında anlamlı bir fark bulunmazken babaların çocuklarının eğitime katılım yollarının; okul ihtiyaçlarıyla ilgilenme, okula gidiş-gelişi sağlama, ödevlerine yardımcı olma, okul ve öğretmenle

görüşme, okul toplantılarına katılma, eğitici oyunlar oynama, aile katılım çalışmalarına katılma, şeklinde olduğu görülmüştür.

Aydın (2003), yüksek lisans çalışmasında, babaların babalık rollerini anlayışına ve babaların katılım eğitiminin babaların katılım düzeylerine etkisini incelemiştir. Babaların çocuklara bakımı noktasında etkin rol olmalarını sağlamak amacıyla bir program oluşturulmuş ve Ankara’da 3-6 yaş okulöncesi eğitimi vermekte olan bir anaokulundaki 20 çocuğun babasına uygulanmıştır. Bu programa katılan babaların ise çocuklarıyla aralarındaki anlamlı ilişkide olumlu yönde artış olduğu belirtilmiştir.

Bozkurt (2018), okulöncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların ana-babalık algısını ortaya koymak amacıyla yaptığı yüksek lisans çalışmasında; anne-babaların ebeveynlik algısında bireysel bir tutuma sahip olduklarını ve ana babalığa bakış açılarının yetişkinliğe geçiş olarak değerlendirildiği sonucuna varmıştır.

Brown, Kogan ve Kim (2017)’in genç babaların, kendi babaları ile olan iletişimlerinin ve etkileşimlerinin çocukları ile iletişim ve etkileşimlerini etkileme durumlarını inceledikleri araştırmasına 132 baba katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocukluklarında kendi babaları ile sıcak, yakın ve olumlu ilişkiler içerisinde olan genç babaların kendi çocukları ile olan ilişkilerinde daha pozitif ve katılımcı oldukları anlaşılmıştır.

Çetin (2015), erken çocukluk döneminde baba katılımını, baba ve annelerin algılarını karşılaştırdığı doktora tezinde çocukların babalarıyla ilgili katılım algılarının ailedeki diğer kişilerin katılımlarının düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çocukların babalarının katılım algılarının, annelerin babalarının katılım algılarıyla bir çok noktada benzediğini belirtmiştir.

2.1.4. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı, eski dönemlerden beri toplumların ilgilendiği bir varlıktır. Ancak toplumların yapısı, sosyal düzenleri, kültürel gelişimleri, örgütlenmeleri ve toplum içindeki bağımsızlık koşullarına bağlı olarak çocuklara gösterilen ve verilen ilginin niteliği, kapsamı ve biçimi tarihsel anlamda farklılıklar göstermektedir. Psikoloji alanında geçmişte zayıf ve gelişmekte olan varlık olarak ele alınan çocuk kavramı, günümüzde etkin olan ve etkinliğinin yanı sıra çevresini de şekillendiren toplumsal bir aktör olarak ele alınmaktadır (Onur, 2005).

Çocukluğun başlangıcı doğum anı olarak kabul edilerek bilim dalları arasında bir görüş birliği sağlanırken, bitişi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Çocukluk, bebeklik gibi doğal bir gerçeklik değil, sosyo-kültürel bir kavramdır; çocukluğun algılanması toplumsal ve tarihsel bir bakış açısı taşımaktadır ve bu nedenle diğer toplumsal kavramlar gibi norm ve değerlere bağlı olup görecelidir (Akyüz, 2013).

Köksal (2022) tarafından yürütülen çalışmada; ebeveynlerin çocukluk çağında yaşadıkları ruhsal travmalarının mevcut değişkenler açısından farklılıklar gösterdiği; çocukluk çağı ruhsal travmaları ile aile dayanıklılığının birçok boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu söylenmiştir.

Ün (2021) tarafından yapılan çalışmada; çocukları ve çocuk kavramını; yatırım aracı, gelişim, mülkiyet, haklarıyla birey ve masum gibi farklı şekillerde anlamlandırıldıkları; literatürde yer alan küçük yetişkin, günahkâr, Allah emaneti ve yansıtıcı gibi farklı şekillerdeki kategorilerin ise çocuklara yüklenen anlamlar kısmında bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uğur (2018) tarafından yürütülen çalışmada; çocukların kişilikleri ve yetenekleri doğrultusunda, uzman görüşleri ile güncel bakım pratikleri takip edilerek yetiştirilmesi biçiminde görünen sorumluluk sahibi ebeveynlik modelinin büyükanneler tarafından da önemsendiği düşünülürken, araştırma sonucunda ise çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, kişilik gelişimleri ve yaratıcılıklarına olumlu yönde katkıda bulunacak faaliyetlere yönlendirilmesi ve çocuklarda öğrenme arzusunun teşvik edilmesiyle oluşturulan çağdaş bakım faaliyetlerinin, çocukluğun ve çocuk kavramının yorumlamalarına da yol açtığını sonucuna ulaşılmıştır.

Sümer, Aktürk ve Helvacı (2010) tarafından yürütülen çalışmada, ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlarda baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuğu benimseyen ailelerin davranışlarının çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri tutarlı olarak olumsuz; demokratik ve kabul edici tutum ve davranışlar sergileyen ailelerin çocuk ve ergenlerdeki etkileri ise tutarlı olarak olumlu bulunmuştur.

Galbo (1984) çalışmasında, gençlerin hayatındaki en önemli kişilerin anne-babaları olduğunu ve erkek deneklerin % 83'ü babalarını , kız deneklerin % 52'si annelerini yaşamlarını etkileyen en önemli kişilik olarak göstermiştir. Ayrıca yaptığı çalışmada gençlerin anne ve babalarıyla olan yakın ilişkilerinin kişilik gelişimlerinde

önemli bir yerde olduğunu ifade etmiştir. Çocukluk döneminin ilk yılları, çocuğun tüm hayatını yönlendirebilecek etkiye sahiptir. Yaşamın ilk yıllarında çocukların ebeveynleri özellikle de anneleri ile iyi bir iletişim ve etkileşime sahip olmaları, onların çok yönlü gelişiminde önem oluşturur. Çocukluk döneminde çocuğun hayatında en önemli kişi olan anneye ilişkin kabul ya da red algısı, çocuğun hayata bakışını etkilemektedir (Gander & Gardiner, 2010; Tezcan, 2015).

Uncu ve Çalışır (2018) çalışmasında; 80’li yılların Gümüşhane’sinde çocuk olmayı araştırmış ve bugünkü çocukluk ile geçmişe dair bakış açılarını değerlendirmiştir. Çalışmada sokakta oyun oynama kültürünün yok oluşunu ve bu durumun çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerine zarar verdiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda dönemimizde sokakların eskisi kadar güvenli olmayışından ve modern çocukların da eskisi gibi sokağa çıkmak istemeyişinden bahsetmiştir. Sokaktaki oyunun yerini sanal ortamların ve sanal oyunların aldığını belirtmiştir.

Sayıl ve Berument (2009), bazı anne baba davranışlarının (örn., reddedici ve müdahaleci davranışlar), aile içindeki çatışma ve evlilik uyumsuzluğunun çocukluk döneminde, düşük eğitim düzeyine bağlı olarak duygusal problemlere ciddi oranda sebep olabileceğini vurgulamıştır.

Gökkaya ve Öztürk (2021) çalışmalarında; aile içi şiddete maruz kalmış çocukların ilerdeki partner ilişkilerinde şiddet gösterme eğiliminin, çocukluğunda şiddeti gözlemlememiş çocuklara oranla daha fazla olduğunu söylemiştir.

Yapıcı (2010) çalışmasında; ailelerin geleceğe yönelik beklentileri içinde en önemlilerinin çocukları için sağlıklı bir yaşam ve çocuklarının geleceği olduğunu belirtirken, çocukların eğitimi ile ilgili olarak ailelerin %74’ü erkek çocukların, %64’ü ise kızların okuyabildiği kadar okumalarını savunmaktadır sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin çocuktan beklentileri de modern aile ile birlikte değişmeye başlamış ve ebeveynlerine bakmakla yükümlü çocuk algısı yerine kendi ailesini kuran, birey ve bağımsız olan, hayata çocukları üzerinden anlam ve değer yükleyen modern çocuk algısına bırakılmıştır. Fakat yine de anne babasına şefkatli, hoşgörülü ve ihtiyaçlar gideren evlat algısı devam etmektedir. Bu durum eğitim düzeyine de bağlı değişkenlik göstermektedir.

Ana-baba tutumlarıyla ilgili Steinberg, Laurence vd (1990); yaptıkları çok geniş kapsamlı bir araştırmada, aile yapısı ve aile tutumlarının ergen davranışlarını özellikle dört konuda etkilediğini belirtmektedirler. Bunlar: 1. Okul performansı, 2. Öz güven, 3. Stres ve 4. Çocuk suçlarıdır. Öğrenciler önce sosyoekonomik düzey ve aile yapısına göre sınıflandırılmışlar daha sonra, her grubun sonuçları , ailelerinin otoriter olup olmasına göre karşılaştırılmıştır. Sonuçta. etnik, sınıfsal ve evlilik statülerine göre, sağlam, kabul edici ve demokratik aileleri olan ergenlerin okulda akademik olarak daha başarılı, daha özgüvenli oldukları buna karşın daha az kaygı duydukları ve daha az depresyona girdikleri görülmüş ve suçlamaya daha az eğilimli oldukları belirlenmiştir. Aynı zamanda; otoriter ailelerden gelen ergenlerin ise akademik anlamda daha başarısız daha güvensiz, depresyona ve suçluluğa daha yatkın oldukları saptanmıştır.

2.2. Aile, Kültür ve Yetişkinlik İlişkisi

Kağıtçıbaşı (2014) tarafından yürütülen çalışmada; küresel göç ve aile ilişkilerinin incelendiği psikoloji çalışmalarının gelişmiş bir düzeyde olduğunu belirtirken kültürün aile gelişimi ve dinamikleri üzerinde etkili olduğu kadar göç durumunda aile üzerindeki etkisinden bahsetmiştir.

Kurtkan (1982)'a göre aile, bireyin topluma uyumunda önemli bir etkiye sahiptir. Toplumdaki değer yargıları, kültür gibi olgular aileler aracılığı ile kişilere aktarılır. Toplumlardaki doğru ya da yanlışlar, iyi ya da kötü gibi kavramlar aileler üzerinden bireylerin zihnine yerleşmektedir. Böylece aile çocukların hayatında ciddi bir önem sahipken kültür de aileler için önemli bir fonksiyon haline gelmektedir.

Çocukların sosyalleşmesinde, ailelerin; sosyal kültürel ve ekonomik durumları önem arz etmektedir. Özellikle kültürel bakımından ele alındığında; kültürel anlamda zengin ve dolu bir aile ile sadece günlük dilde konuşan ve ihtiyaçları ifade edecek kadar iletişimde kalınan bir ailede yetişen çocukların sosyalleşmeleri farklılık göstermektedir. Bu bakımdan ailei kültür ve çocuk üçgeninde bağlantı olduğu görülmektedir (Akyüz, 1991).

Toplumdaki değişimlerden etkilenen önemli kurumlardan birisinin aile olduğu söylenmektedir. Toplumun ciddi anlamda değiştirecek ve kültürle birlikte geliştirecek olanın aile olduğu görülmektedir (Aytaç, 2007).

Aktay (2004) çalışmasında; ailenin kültürler, tarih ve gelişim bakış açılarından değişiklik gösterdiğini söylemektedir. Aile kavramının hacim, işlev ve yapısında zamana ve şartlara bağlı olarak kültürel anlamda değişikliğini ön planda tutmuştur. Çekirdek ve geniş aile kavramlarını ele aldığı; değişen toplum ve kültür şartlarına göre çekirdek ailenin önem kazandığını ve giderek geniş aile kavramının sosyalizasyonla birlikte azaldığını söylemektedir.

Sanayileşmenin ardından evde ve aile çatısındaki anne ya da kadın kavramının değiştiği görülmektedir. Eskiden kadın rolünün evde vakit geçiren ve çocuklara bakan gibi bir yerden tanımlandığı ailede, günümüzde kadının eve kazanç getiren, ekonomik olarak da katkı sağladığı faktör göz önünde bulundurulmaktadır. Geleneksel bir bakış açısından modern bakış açılarına değişim görülmektedir (Topçuoğlu, 2010).

Kongar (1999); toplumdaki değerler ve kültürel yapıdaki değişiklikler ailelerin çocuk sayılarını yani doğurganlığını etkilemektedir. Değişim süreci içinde geleneksel bakış açısındaki çocuk kavramı giderek ailenin en önemli üyesi haline gelmekte ve psikoloji biliminde de yerini ve önemini korumaktadır. Kadının ailede çocuğa bakan ve ilgilenen konumunun dışına çıkıyor oluşu çocukla ilgilenen bireyleri aile içerisinde değiştirmektedir. Bunlar da geleneksel yapıdan çok modern toplum yapısına eşlik etmektedir.

Kentleşme ve ekonomik gelişmeler, değişen koşullar çocukların ailelerine yaptığı katkıdan daha çok maddi anlamda harcamalara sebep olmaktadır. Yaşlılıkla alakalı gelişen kurumlar ve bakımevlerinin artışı çocukların anne ve babalarına bakım zorunluluğun azaltmış ve kültürel anlamda değişikliğe sebep olmuştur. Büyüdüğünde anne ve babasına bakacak olan çocuk algısı zamanla değişmektedir. Bununla beraber çocuk anlamının günümüzdeki önemi ve giderek değişen ekonomi şartlarıyla birlikte kültürün de etkisiyle çocuk sayılarında ciddi düşüşler yaşanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1991).

Aile içinde her bireyin, topluma karşı yapmak zorunda olduğu ve benimsediği bazı rolleri vardır. Bireyler aile içi rolleri ve sorumluluklarını yerine getirirken kültürel normlara göre hareket etmektedir. Ailedeki üyelerin yetiştiği ortam ve kültürün etkisiyle erkek ya da kadın kimliği benimsemekte ve bu cinsiyet kimliğine göre roller kazanmaktadır. Bu roller de toplumsal cinsiyet kimliğini oluşturmaktadır. Böylece

kadınlar için ev işleri, çocuğa bakmak gibi sorumluluklardan bahsederken erkekler için para kazanmak ve evi çevirmek gibi sorumluluklar yüklenmektedir (Günay, 2011).

Endüstrileşme ve kentleşme süreçleri toplum yapısında bazı değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Böylece bu değişiklikler toplum rollerin farklılaşmasına ve aile içi ilişkilerin güncellenip farklı bir hal almasına sebep olmaktadır. Kent yaşamı ailenin genel yapısına etki ettiği gibi roller ve sorumluluklar kısmına da ciddi etki etmektedir. Özellikle kent yaşamında kadınların iş hayatına daha çok girmesiyle evdeki kadın rolünün ve getirdiği işlerin değişmesine sebep olmaktadır. Ailenin ekonomik yönden desteklenmesinde kadınların rolü ve katkısı artarken, erkeklerinde ev işleri ilgili faaliyetlerde eşlerine değişen oranda katkı sağladığı görülmektedir (Şanlı, 2011).

Paylaşılan kültürel yaşantılar, sosyo-ekonomik gelişmeler ve demografik faktörler ailede rol kavramının ve paylaşımının değişmesine ve kadının aile içinde yeni roller kazanmasını sağlamıştır. Erkeklerin toplum içindeki ve aile içindeki rolleri, büyük tarihsel olaylar, ekonomik değişiklikler, sanayileşme ve kadının eski zamanlara göre aile içindeki ve toplum yapısındaki statüsünün artması gibi nedenlerden dolayı zamanla değişime ve gelişime uğradığını göstermektedir (Booth, 1998).

Modern kent hayatı, modernleşme ve ekonomik gelişmeler aile içi rol ve statü kavramlarının geleneksel duruşunda farklılıklar olmasını sağlamıştır. Bunlar arasında çağdaş eğitim, kitle iletişim araçları, medya, farklı yaşam düzenlerine sahip kişilerin sayıca artması ve sundukları yeni ilişkiler modellerinin daha çok yaygınlaşmasına izin veren yeni sosyal yapılaşma da sayılmaktadır. Tüm bunlar geleneksel yapı içerisindeki kadın rolünü sosyalle etmektedir (Çelebi, 1990).

Günümüzdeki toplum yapısında kadına yüklenen anlam ve kadın statüsünde zaman içerisinde değişiklikler olmaktadır. Modern çekirdek aile yapısındaki kadın kavramının aile içinde ekonomik rollerinin artması ve ekonomik destek sağlayan olarak yer almasındaki konumun artmasına ve kadının erkek karşısındaki duruşunun ve konumunun güçlenmesine, sorumluluklarına ve yapılacak işlere ilişkin anlamların değişmesine, eşler arasındaki romantik ilişkinin ve evdeki roller hiyerarşisinin daha simetrik bir görünüm almasına etki etmektedir. Eşler arasında ortak karar alma, sorumluluk bilincinin oluşumu gibi konularda erkek ve kadını daha eşit bir hale getirmiştir ve çocuk bakımı konusunda da babaları daha etkin bir hale getirmektedir.

Modern aile yaşamı, kişi aısından aile beklentilerinin arttığı, duyguların paylaşıldığı ve evlilik kurumuna duyulan saygı ve önemin özellikle kadınlar aısından artmasına neden olmaktadır (Eken, 2006).

Topçuoğlu (2010)'a göre; toplumsallaşma ve kùltùr ile kişinin bilinçaltına, tutum ve davranışlarına, gündelik hayatında benimsediği davranış kalıplarına içinde yaşadığı toplumun kùltùr miraslarının etki ettiğini ve toplumun öğretilerinin kişilere yerleştiğini söylemektedir. Böylece aile ortamında ve kùltürde yetişen bireyler toplumsal yaşama hazırlanmış ve diğer insanlardan farklı davranış ve tutumları öğrenmiş aynı zamanda benimsemiş olmaktadır.

İnsanlar evlilik bağını kurarken evlilik yapısı içine beklentilerini ve isteklerini ön planda tutmaktadır. Birine ait olma, sevme-sevilme, dayanışma, soyun devamını sağlama, cinsel ilişkilerde meşruluk, çift olma ve aile kurmak toplumsal statù kazanmak, duygu ve davranış paylaşımı gibi nedenlerle evlilik yapmaktadır. Evlilik, toplum tarafından onaylanan, yasal geçerliliği olan, kadın ve erkek olan iki yetişkin bireyin hayatlarını karşılıklı onay ile birleştirmesidir. Evlilik olgusundaki anlam ve bakış açıları; kùltürler arası farklılıkların görùlmesi, sosyal statünün değişik kùltürler içinde oluşması ve farklı kùltürel değer yargılarının kişilere yüklü olmasıyla açıklanmaktadır. Toplumlar kişilerin; kimin kiminle, kaç eřle ve hangi koşullar altında, hangi durumlarda evlenebileceğine dair bir takım kurallar bütünü yaratmaktadır ve bu toplumdaki topluma değişiklik göstermektedir. Burada kùltürden söz etmek mümkündür (Gökçe, 1991).

Evlilikte belli tercihlerin ve seğimlerin belirleyicileri olarak geleneksel kùltürde aile büyükleri etkili olmaktadır. İki insanın evlenmesi ve bu kararı vermesi önceden aile büyüklerine düşmektedir. Eş seçimi ait olduğu kùltüre, aile- akraba yorumlarına göre belirlenmektedir. Bu duruma ek olarak geleneksel kùltürde Gök (2013)'e göre evlilik yapısının iki yetişkinin hayatlarını birleştirmek için alacağı karar ve sorumluluktan çok aile büyüklerinin ya da aile başkanlarının seçimi gibi olmaktadır ve geleneksel kùltürde evlilik kavramı kişilerin seğimine bağlı kalmamaktadır. Günümüzde ise modern toplum yapısında bu algı yerini kişilerin evlilik öncesinde görüştüğü ve kendi kararlarını aldıkları bir yapıya dönüşmektedir.

Akkaya (2016) çalışmasında; kişilerin eş seçiminde sosyalizasyon sürecinde edindiği tecrübeler, sosyo-kùltürel özellikler, evlilik algıları ve beklentileri, aile yapısı,

deneyimler ve kişilerin kendi yaşanmışlıkların rol oynadığını, bir yetişkinin evleneceği kişiden ne beklediği ve istediği ya da ilişkiden sağlamak istediği doyum; eşlerin yetiştiği kültürden ve kültürel farklılıklardan etkilendiğini göstermektedir. Bununla beraber; kültür, evliliğe giden süreçte değişen norm ve değerler, kişilerin evlenmek istedikleri eşlerinde aradıkları özelliklerin belirleyicisi ve iki insanın birbirlerine uyumunun ve uygunluğunun etkisini göstermektedir. Yapılan tercihler belirlenirken geleneksel kültürel değerlerde de ve günümüz modern yapısında da iki insanın yaşamlarının birbirine denk veya benzer olması ya da eş uyumuna verilen önemi sergilemektedir.

Geleneksel kültürde dini anlamdan benzerlik ya da bütünlük ve kişilerin aynı akraba değerlerine sahip olmaları önem arz etmektedir. Bununla beraber erkeklerin daha çok ekonomik anlamda zayıf ya da güçsüz kadınları tercih etmeleri ya da dini bütünlüğü eş seçiminde çok önemli bir yere getirdiği görülmektedir. Kadın için dini yönden, kültürel yönden aynı durum geçerli olmakla beraber farklı olarak ise seçtiği eşin ekonomik yönden gücünün önemliliği konuşmaktadır. Geleneksel kültür de evlilikte bir ve denk olunması, Yusuf Has Hacıb'in yaklaşımına göre eş tercihlerinde; bir erkeği mutsuz edecek şeyin erkeğin seçtiği kadının ekonomik gücünden daha zayıf olmasıdır. Erkeklerin evlenecekleri kişiyi kendilerinden aşağı seçmesini ve mutluluğu bu şekilde yakalayacaklarını dile getirmektedir (Yusuf Has Hacıb, 2003).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, katılımcıları, veri toplama aracı, verilerin analizi, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği, araştırmacının rolüne dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, sosyal bilimlerde kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem, nitel verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması şeklinde bir konu hakkında derinlemesine inceleme yapabilmeyi sağlamayı amaçlar. Nitel araştırma yöntemi, genellikle açık uçlu soruların kullanıldığı görüşmeler, odak grupları, gözlem ve belge analizi gibi tekniklerle veri toplamayı sağlar. Bu veriler daha sonra nitel analiz teknikleri kullanılarak yorumlanır ve sonuçlar genellikle betimleyici ve açıklayıcı olmaktadır. Nitel araştırma yöntemi, özellikle karmaşık ve çok boyutlu konuların incelenmesinde oldukça etkilidir ve araştırmacılara katılımcıların deneyimleri, bakış açıları ve konuya yönelik açıklamaları anlamalarına yardımcı olur.

Nitelik araştırmaları, olay ya da durumları, konuları sosyal olarak açıklamaya çalışır. Geleneksel araştırma yöntemlerinde, kendini araştırma sürecinin ve olayının dışında tutan ve mümkün olduğunca objektif ve doğru kalmaya çalışan araştırmacı rolü yerine, nitel araştırmalarda araştırmacı araştırmanın bir parçası haline gelmiştir ve araştırmada önemli bir rol üstlenmiştir (Aydın N. , 2018).

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseninde yürütülmüştür. Fenomenolojik araştırma deseni, bir görüş veya bir veriyle alakalı tüm deneyimlerin ve araştırmaların bir araya getirilmesi ve bütün bu tecrübelerin ve deneyimlerin ortak noktalarının tanımlanarak, söz konusu veri ve görüşlerle alakalı detaylı bir betimleme ve inceleme yapılmasıdır (Creswell, 2016).

Bu çalışmada evli, en az iki yaşında çocuğu olan 18 ailenin düşünce ve tecrübelerinden yararlanılarak, yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantısının anne baba olma süreçlerine etkilerini araştırmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır.

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcı grubunu; görüş ve tecrübeleriyle çalışmaya katkı sunabilecek, evli, en az iki yaşında çocuğu olan, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenen 18 aileden oluşturmaktadır (Yıldırım & Şimşek, Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, 2005).

Amaçlı örnekleme modelinin ana teması, araştırmaya konu olan kişi ve hususlar hakkında belirli bir amaç doğrultusunda derinlemesine bilgi ve deneyim toplamaktır. Yapılan görüşmelerin derinlemesine bilgi içermesi nedeniyle verilerin daha etkin bir şekilde analiz edilebilmesi için 36 kişi yani 18 aileden oluşan örneklem sayısı yeterli bulunmuştur. Katılımcıların düşüncelerine yer verilirken gerçek adları değil; verilen kod adları kullanılmıştır. Kodlama K1, K2,... şeklinde yapılmıştır. Katılımcıların çoğu çalışan ve tek çocuğa sahip ailelerden oluşmaktadır. Araştırmanın demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Bulunan Ailelere Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Evlilik Yılı	Çocuk Sayısı	Çocuk Yaşları	Öğrenim Durumu(Anne/Baba)	Meslek (Anne/Baba)
K1	28	3	27-25-11	İlköğretim/Lise	Kuaför/Emekli
K2	9	1	5	Lisan/Yüksek Lisans	Hemşire/Polis
K3	6	1	3	Lisans/Lise	Tercüman/İşsiz
K4	12	1	4	Lisans/Lisans	Sekreter/Memur
K5	9	1	4	Lisans/Lisans	Bilg. Mühendisi
K6	6	2	3-1	Lisans/Lise	Serbest/Bankacı
K7	7	2	1-5	Lise/Lisans	Öğretmen/Avukat
K8	8	1	4	Lisans/Lise	İşsiz/Müzisyen
K9	6	1	4	Y. Lisans/Önlisans	M.müşavir/Bilg. Mühendisi

K10	7	1	5	Lisans/Yüksek Lisans	Muhasebeci/Bankacı
K11	6	1	4	Lisans/Lisans	Öğretmen/Memur
K12	10	1	5	Lisans/Lisans	Model/Makine Müh.
K13	4	2	1-3	Y. Lisans/Lise	Ev hanımı/Elektrik
K14	6	1	2	Lisans/Lisans	Katip/Katip
K15	10	2	1-3	Lisans/Lisans	Öğretmen/Tekniker
K16	10	1	7	Lisans/Lisans	Öğretmen/Memur
K17	11	2	4-8	Lise/Lise	Sekreter/Kapıcı
K18	7	1	4	Lisans/Lisans	Psikolog/Serbest

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma için veriler; yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırma gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Görüşme formunun oluşturulmasında, literatür taraması yapılmış; alanda uzman ve nitel araştırma yapmış iki psikolog ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşme neticesinde elde edilen veriler doğrultusunda görüşme formu tekrar değerlendirilerek, yarı yapılandırılmış taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Formda 8 demografik soru ve 18 ana soruya yer verilmiştir. Taslak görüşme formunun geçerliliğini sağlamaya yönelik 2 aile ile görüşülerek pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.

Görüşme formunda ailelerin çocukluk çağı yaşantılarını nasıl hatırladıkları, çocukluk çağlarını nasıl değerlendiklerini, anne ve babaları ile olan ilişkilerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Aynı zamanda kendi anne ve babalık süreçlerini nasıl değerlendirdiklerini, anne baba olma süreci ve kendi çocukluklarıyla anne baba olma süreçleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik sorular görüşme formunda yer almıştır. Aileler ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler, soruların amaca uygun olup olmadığı ve soruların anlaşılıp anlaşılmadığı dikkate alınarak düzenlemeler

yapılmıştır. Alanda aktif danışan gören uzman psikolog ve akademisyen görüşü alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Katılımcıların düşüncelerini ve deneyimlerini daha iyi ortaya çıkarabilmek için ayrıca sondaj sorudan faydalanılmıştır. Sondaj sorular ile sorulan konunun daha detaylı incelenmesi ve konunun ayrıntılandırılması amaçlanmıştır. Konu ile alakalı tekrarlı sorular da sorularak ayrıntıya ulaşılmaya ve detaylar öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu tarz sorular takip sorularıyla benzerlik gösterse de mantıksal bir sıralama olmadan katılımcıların tamamen içgüdüsel olarak düşüncelerini ortaya çıkararak araştırılan konuya sondaj yapılabilir (Kvale, 1994). Formda hazırlanan sorular; ağırlıklı olarak katılımcıların konu ile ilgili düşüncelerini açıkca ifade etmelerini, konuyla alakalı detaylı açıklamalar yapmasını ve bilgilendirmelerde bulunmasını destekleyici tarzda oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşme formuna son hali verildikten sonra uygulamaya geçilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, araştırmaya gönüllü olarak katılan 18 aileden toplanmıştır. Öncelikle, ailelere araştırmanın amacı ve sebebi belirtilmiş ve kişisel bilgilerinin gizli kalacağı ifade edilmiştir. Sorular katılımcılara araştırmacı tarafından doğrudan yöneltilmiş ve anlaşılmayan noktalarda araştırmacı tarafından ek açıklamalar yapılmıştır. Araştırma 04.05.2023-05.06.2023 tarihleri arasında çalışmaya katılmayı kabul eden katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler ortalama 30 ile 40 dakika arasında sürmüştür. Görüşme sırasında anlaşılmayan yerler araştırmacı tarafından katılımcının fikrini etkilemeyecek şekilde yalnızca açıklamaya yönelik ek sorularla incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca detaylı bilgi verilmediği hissedilen yerlerde katılımcılara detaylandırıcı ek sorular yöneltilmiştir. Görüşme kapsamında elde edilen veri ve bilgiler, katılımcıların onayıyla ses kaydı alınarak ve araştırmacı tarafından görüşme sırasında tutulan notlar sayesinde kayıt altına alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Öncelikle 18 anne ve 18 baba ile yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının yazıya dökümü gerçekleştirilmiştir. Dökümler, MAXQDA 20.4.0 paket programına aktarılmıştır ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Öncelikle her bir görüşmecinin yanıtının ne anlam ifade ettiğine karar verilerek, anlamlı şekilde adlandırılmış ve kodlanmıştır. Ardından kodlar bir araya getirilmiş, temalar ve alt temalar

oluşturulmuştur. Bu aşamada araştırma soruları ve alanyazın dikkate alınmıştır. Bu süreç anne ve babalar için ayrı ayrı gerçekleştirilmiş ve veriler raporlama için hazır hale getirilmiştir.

3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği

Nitel araştırmalarda, verilerin inandırıcılığını sağlamak, nitel araştırmanın doğasına uygun olarak çeşitli önlemler alınarak gerçekleştirilmektedir (Ekiz, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmalarda, araştırmacı odaklandığı olgu veya olay hakkında bütüncül bir resim oluşturmaya çalışırken elde ettiği verileri ve sonuçları doğrulamak için verilerde çeşitleme, katılımcı teyidi, uzman görüşü gibi çeşitli ek yöntemler kullanması gerekmektedir (Odom vd., 2005, Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu araştırmada inandırıcılığı sağlamak amacıyla aşağıdaki önlemler alınmıştır (Brantlinger vd., 2005; Glesne, 2015, Yıldırım ve Şimşek, 2018):

- Tezin planlanması ve araştırma süreci boyunca uzmanlarla görüşülerek araştırmanın her aşamasında izleme çalışmaları yapılmıştır.
- Görüşmelere başlanmadan önce pilot uygulaması yapılmıştır.
- Elde edilen tüm veriler dosyalanmış ve bu süreç veri toplama ve analiz aşamalarında düzenli bir şekilde gerçekleştirilmiştir.
- Derinlemesine veri toplama ve ayrıntılı betimlemeler yapma çabası gösterilmiş, toplanan veriler arasındaki tutarlılık kontrol edilmiştir.
- Araştırmacının yaptığı betimlemeler ve yorumlamalar, tez danışmanı tarafından kontrol edilmiştir.
- Verilerin toplanması, dökümleri ve analizleri ayrıntılı rapor edilmeye çalışılmıştır.
- Elde edilen bulgular, birbirleriyle ve alan yazınıyla ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

3.7. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda araştırmacı bizzat çalışma alanına giderek, kişilerle direkt iletişim kuran, bütün olayları ve süreci birebir deneyimleyen kişidir. Şayet araştırma yapan kişi katılımcı bir görev üstlendiyse bunu ifade etmelidir. Araştırmacı kendi

ıkarımlarını ve n yargılarını analiz sürecine dahil etmemeye önem göstermelidir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Nitel araştırmalarda; araştırmacının, araştırmının tarafsızlığını koruyabilmesi için araştırma yaptığı konuya, durum ve olguların mevcut ortamına müdahale etmemesi gerekmektedir. Bu araştırmada mümkün olduğunca tarafsız davranmaya ve katılımcıları etkilememeye zen gösterilmiştir. Araştırmacı mevcut durumunu korumaya zen göstererek; araştırmının deseni, katılımcıları, veri toplama aracı, verilerin analizi ve bulguların yazılmasında açık, anlaşılır ve tarafsız olmaya önem vermiştir. Ayrıca, araştırmacının iş deneyimi, psikolog olması, kendi alanında bir araştırma yapıyor olması, konuyla alakalı bir çok sertifika programına katılmış ve aktif danışan görüyor olması, bu bağlamda görüşme sorularına hakim olunmasını sağlarken aynı zamanda soruların ve cevapların nasıl yorumlanacağı konusunda, evrenin araştırmacının bakış açısından görülmesini sağlarken araştırmaya da yardımcı olacağı ve katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

18 anne ve 18 babadan elde edilen verilerin analiz sonuçları, 9 ana tema ve 16 alt tema altında sunulmuştur. Ana ve alt temalar Tablo 2’de verilmiştir.

Ana Tema	Alt Tema
1. Anne-baba ile ilgili hatıra	
2. İlişkiler	1. Anne ile 2. Baba ile 3. Çocuk ile
3. Ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar	4. Benzerlikler 5. Farklılıklar
4. Çocukluk çağı	6. Çocukluk çağında aileye bakış 7. Kendi çocukluğu 8. Kendi çocukluğu ile çocuğunun çocukluk çağı
5. Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri	9. Zorluklar 10. Güzellikler
6. Kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu	11. Değerlerin uygulananları 12. Değerlerin uygulanmayanları
7. Anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı	
8. Beklentiler	13. Ailesinin çocukluğundaki beklentileri 14. Kendi çocuğundan beklentileri
9. Ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenlerin uygulanması	15. Beğenilenler ve kendi çocuğunda uygulananlar 16. Beğenilmeyen ve kendi çocuğunda uygulanmayanlar

4.1. Anne-baba ile ilgili hatıra

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızda anneniz ve/veya babanızla ilgili hatıralarınızdan aklınızda kalan en önemlisini anlatır mısınız?” sorusu yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Anne ve baba ile ilgili hatıra teması

	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Tema 1. Anne-baba ile ilgili hatıra	Ebeveynleri ile ortak etkinlikler yapması	8	KA2, KA3, KA4, KA9, KA10, KA12, KA14, KA15	Ebeveynleri ile ortak etkinlikler yapması	6	KB2, KB3, KB5, KB9, KB12, KB18
	Kardeşinin doğumu	2	KA5, KA8	Hatırası yok	3	KB10, KB13,

					KB17
Ebeveynlerini camdan düştüm diyerek kandırması	1	KA18	Sürpriz bisiklet alınması	3	KB4, KB7, KB15
Ebeveynlerinin ilgisizliği	1	KA17	Kaza yapması	1	KB16
Abisinden şiddet görmesi ile annesinin ağlaması	1	KA16	Babasının suçlaması	1	KB15
Annesinin oyuncak bebek dikmesi	1	KA15	Babasından şiddet görmesi	1	KB14
Evdeki kavgalar	1	KA13	Annesinin terlikle dövmesi	1	KB11
Doğum günü sürprizleri	1	KA7	Annesinin cenaze merasimi	1	KB7
Babasının 23 Nisan gösterilerine gelmesi	1	KA6	Babası geç geldiği zaman annesi ile uyuması	1	KB6
Annesinin babasından şiddet görmesi	1	KA1	Annesinin hastalığını öğrenmesi	1	KB2
			Ayaklarından masaya bağlanması	1	KB1
			Ağzına biber sürülmesi	1	KB1

Katılımcı annelerin anne-babaları ile ilgili hatıraları ebeveynleri ile ortak etkinlikler yapması, kardeşinin doğumu ebeveynlerini camdan düştüm diyerek kandırması, ebeveynlerinin ilgisizliği, abisinden şiddet görmesi ile annesinin ağlaması, annesinin oyuncak bebek dikmesi, evdeki kavgalar, doğum günü sürprizleri, babasının 23 Nisan gösterilerine gelmesi ve annesinin babasından şiddet görmesidir. Bazı katılımcı annelerin, bu hatıralarına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Genelde gezmeye falan çok giderdik. Biz üç kardeşтик. Birlikte çok vakit geçirirdik ailecek onu hatırlıyorum.” (KA9)

“Kardeşimin doğumunu hatırlıyorum. Cumartesi doğdu. Pazartesi okullar açıldı. Çok heyecanlıydım. Hastanenin girişinde bekliyorduk. Orda isimlerde görmüştüm annemin doğum yaptığını. Onu hatırlıyorum.” (KA5)

“Daha çok kötü anılarım var. Abim beni dövmüştü. Dövdükten sonra ben ağlarken bayılır gibi oldum. Annemin de o esnada ağladığını hatırlıyorum. Bana bir şey olacak diye çok korkmuştu. Bunu hiç unutamıyorum.” (KA16)

Katılımcı babaların anne-babaları ile ilgili hatıraları ebeveynleri ile ortak etkinlikler yapması, hatırası yok, sürpriz bisiklet alınması, kaza yapması, babasının suçlaması, babasından şiddet görmesi, annesinin terlikle dövmesi, annesinin cenaze merasimi,

babası geç geldiği zaman annesi ile uyuması, annesinin hastalığını öğrenmesi, ayaklarından masaya bağlanması ve ağzına biber sürülmesidir. Bazı katılımcı babaların, bu hatıralarına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Babamla ilgili aklıma gelen anı güreş falan yapardık babamla o galiba. Annemle ilgili de bir şeyler yapıp dağıtmayı çok severdi o. Gözleme ben pişirirdim o yapardı ve dağıtırdık.” (KB5)

“Benim annem ben beş yaşındayken vefat etti. Annemle ilgili hatırladığım tek hani cenaze merasimi. Babamla ilgili de şöyle ben aslında çocukluğumla ilgili ve bütün süreçlerle ilgili destek de aldım. Çocukluğumu çok hatırlamıyorum. Ama babamla ilgili şunu söyleyebilirim bana bisiklet alıp gelmişti onu unutmuyorum.” (KB7)

“Annemin bana bisiklet alması. Babamın ise kendi suçlu olduğu bir konuda beni haksız ve suçlu çıkarması.” (KB15)

“Annem beni yüzmeye gitmeyim diye ayaklarımdan masaya bağlardı. Hatırladığım en önemli anı bu. Bir de ağzıma biber sürerdi.” (KB1)

“Annemin göğüs kanseri haberini aldığımız zaman var. Babamla arkadaş gibiyizdir. Kendisi de polis emeklisi. Onun kocasına sarılıp devriye arabasıyla gezdiğimi hatırlıyorum.” (KB2)

4.2. İlişkiler

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızla anneniz ile olan ilişkinizi kısaca anlatabilir misiniz?”, “Çocukluk çağınızda babanız ile olan ilişkinizi kısaca anlatabilir misiniz?”, “Sizin çocuğunuzla olan ilişkinizi anlatabilir misiniz?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İlişkiler teması ve alt temaları

Tema 2 İlişkiler	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Anne ile ilişkiler	İlgisiz	3	KA4, KA8, KA18	Olumlu bir ilişki	6	KB4, KB9, KB12, KB13, KB14, KB16
	Olumlu bir ilişki	3	KA6, KA12, KA13	Şefkatli	3	KB3, KB13, KB15

	Kuralcı	3	KA9, KA10, KA11	Kuralcı	2	KB3, KB10
	Sert	2	KA7, KA10	İlgili	2	KB5, KB14
	Mesafeli	2	KA1, KA14	Baskıcı	1	KB18
	Herhangi bir ilişki yok	2	KA16, K 17	Sakin	1	KB17
	Aktif dinleyen	1	KA11	Korumacı	1	KB2
	Fedakâr	1	KA13	Otoriter	1	KB2
	Arkadaş gibi	1	KA10	Mesafeli	1	KB8
	İlgili	1	KA15	Sürtüşme içerisinde	1	KB1
	Sakin	1	KA3	Herhangi bir ilişki yok	1	KB11
	Korumacı	1	KA9			
	Otoriter	1	KA15			
	Sürtüşme içerisinde	1	KA5			
Alt tema 2: Baba ile ilişkiler	Otoriter	5	KA1, KA3, KA5, KA12, KA18	Olumlu bir ilişkisi olan	5	KB1, KB2, KB12, KB13, KB17
	Olumlu bir ilişkisi olan	4	KA2, KA6, KA13, KA14	Sert/soğuk ama sevgi dolu olan	3	KB5, KB8, KB9
	Arkadaş gibi	2	KA8, KA12	Korumacı	3	KB2, KB6, KB10
	Herhangi bir ilişkisi yok	1	KA16	Otoriter	3	KB4, KB16, KB17
	Sert/soğuk ama sevgi dolu olan	2	KA15, KA18	Olumsuz bir ilişkisi olan	2	KB14, KB15
	Olumsuz bir ilişkisi olan	2	KA4, KA17	İlgisiz	1	KB18
	Az zaman geçiren	2	KA9, KA11	Arkadaş gibi	1	KB7
	İlgisiz	1	KA17	Fedakâr	1	KB6
	Öfke kontrolü olmayan	1	KA13	Az zaman geçiren	1	KB4
	Samimi	1	KA10	Esnek	1	KB3
	İyi hissettiren	1	KA7	Herhangi bir ilişkisi yok	1	KB11
Alt tema 3: Çocuk ile ilişkiler	Kuralcı	6	KA7, KA8, KA10, KA12, KA13, KA17	Olumlu bir ilişkisi olan	6	KB11, KB13, KB14, KB16, KB17, KB18
	Birlikte vakit geçiren	4	KA12, KA15, KA17, KA18	Birlikte vakit geçiren	5	KB4, KB5, KB9, KB11, KB12
	Olumlu bir ilişkisi olan	4	KA4, KA11, KA13, KA18	Kendi çocukluğundaki olumsuzlukları yaşatmayan	2	KB15, KB16
	Sakin kalamayan	2	KA3, KA5	Fedakâr	2	KB10, KB12
	Hem anne hem arkadaş ilişkisi olan	2	KA1, KA6	Arkadaş gibi	2	KB7, KB10
	Sınırları olmayan	1	KA14	Kızdığında telafi etmeye	1	KB5

				çalışan		
	Destek olan	1	KA8	Yeni çocuğunu tanımaya başlayan	1	KB8
	Duygularına yer açmaya çalışan	1	KA7	Otoriter	1	KB18
	Kızdığında telafi etmeye çalışan	1	KA5	Değerli olduğunu hissettiren	1	KB4
	Verici olan	1	KA3	Kuralcı	1	KB3
	Yeterli zaman geçiremeyen	1	KA2	Yeterli zaman geçiremeyen	1	KB14
				Çocuğun kalbini kıran	1	KB2
				Her şeyi paylaşabilecekleri bir ilişkisi olan	1	KB1

Katılımcı annelerin, kendi anneleri ile ilişkilerini “ilgisiz, olumlu bir ilişki, kuralcı, sert, mesafeli, herhangi bir ilişki yok, aktif dinleyen, fedakâr, arkadaş gibi, ilgili, sakın, korumacı, otoriter ve sürtüşme içerisinde” olarak açıklamışlardır. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Yani şöyle annem şu anki gibi bizim annelerimiz gibi bilinçli bir anne değildi ilgili de değildi. Öyle yediğine içtiğine dikkat edeyim okuluna gidiyim geleyim diyen biri değil. O yönden çok fazla eksikliklerim var. Öyle söyleyeyim. Artılarını o yüzden göremiyorum maalesef. İlgisiz bir anneydi.” (KA4)

“Annem çalışırdı. Çok zaman geçirmezdik. Hep koptuk.” (KA 17)

“Çok sevgi dolu, ilgili bir anneydi. Ama aynı zamanda mükemmeliyetçiydi. Bir eksik gördüğü zaman onun giderilmesi için çok çabalar. Sevgisini de çok hissettirirdi.”(KA15)

“Annemle muhteşem bir ilişki vardı. Yani gerçekten çok iyiydi. Hem korumacı hem yön verici hem disiplinli hemde inanılmaz arkadaşça. Yani benim kız kardeşim yok ama hiçbir zaman da ihtiyaç hissetmedim.” (KA6)

Katılımcı babaların, kendi anneleri ile ilişkilerini “olumlu bir ilişki, şefkatli, kuralcı, ilgili, baskıcı, sakın, korumacı, otoriter, mesafeli, sürtüşme içerisinde, herhangi bir ilişki yok” olarak açıklamışlardır. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Annemle ilişkim çok iyiydi. Sevinçlerimi hüznlerimi atabildiğim annemdi. Babam çok çalıştığı için annemle ilişkim daha iyiydi.” (KB4)

“Annem çok ilgiliydi. Çok titizdi diyebilirim. Zamanla değişti ama. Üstümüze çok düşerdi.” (KB5)

“Torununa ne kadar toleranslıysa bize o kadar değildi. Masanın üstünden şu oynatılmayacak dendiğinde biz asla oynatamazdık. Katı bir anneydi ama aynı zamanda çok korumacıydı. Her istediğimizi yapardı. Bizi bekletirdi ama eninde sonunda alırdı.” (KB2)

“Hiç aramız iyi değildi. Annemle hep sürtüşme içindeydik. Çok baskıcıydı. Hiçbir denileni kabul etmezdi. Ben de inatçı bir çocuktum ve hep sürtüşmeyle geçti hayatımız. Annem kendi söylenilenin tersini kabul etmezdi.” (KB1)

Katılımcı annelerin, kendi babaları ile ilişkilerini “otoriter, olumlu bir ilişkisi olan, arkadaş gibi, herhangi bir ilişkisi yok, sert/soğuk ama sevgi dolu olan, olumsuz bir ilişkisi olan, az zaman geçiren, ilgisiz, öfke kontrolü olmayan, samimi ve iyi hissettiren” olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Babam çok otoriter bir insandı. Bencil ben ne istersem o olacak diyen bir babaydı ancak bunu şu an fark edebiliyorum. Biz dört kardeşiz diğer üçüne farklıydı bana daha farklıydı. Çünkü ben hastaydım ve ölüyor diye korkuyordu o yüzden benimle daha iyiydi. O zamanlar her şey bu kadar çok değildi yani bir çikolata olsa bile bana verirdi. Diğer kardeşlerime vermek istemezdi bir de ben annesinin adı olduğum için beni daha çok severdi. Ama büyüyene kadar tabi büyüdükçe değişti tavrı bana karşı.” (KA1)

“Babamla iyiydik ama despot ve kuralcı bir babam vardı. Bakışıyla oturturdu. Arkadaş gibiydik ama.” (KA12)

“Merhametli, agresif, Öfke kontrolü olmayan alkolik bir babaydı. Ama bizim ilişkimiz iyiydi annemle ilişkisi iyi değildi.” (KA13)

“Genelde çok çalışan bir babaydı. Bize vakit ayıramazdı. Genelde hep gece gelirdi. Hafta sonları falan ancak vakit geçirirdik. O yüzden bize çok vakit ayıran bir baba değildi. Özel zamanlarımız çok olmazdı.” (KA9)

Katılımcı babaların, kendi babaları ile ilişkilerini “olumlu bir ilişkisi olan, sert/soğuk ama sevgi dolu olan, korumacı, otoriter, olumsuz bir ilişkisi olan, ilgisiz, arkadaş gibi, fedakâr, az zaman geçiren, esnek, herhangi bir ilişkisi yok” olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Babam anneme göre daha rahattı. Çok kızan bir baba değildi. O da elbette korumacıydı ama bunu kızarak yapmazdı. Despot biri değildi. Daha yumuşaktı. Çok fazla belli etmezdi korumasını. Zayıf noktasını bilirdik. Güldürdüğümüz an biterdi her şey.” (KB2)

“Babamla ilişkilerim süperdi. Kelimelerle tarif edilmeyecek bir babaydı. İlkeli, dürüst biriydi. İlişkilerim süperdi. Mükemmel bir babaydı. Çocukları için kendini feda eden anlayışlı kültürlü bir babaydı.” (KB1)

“Sabah gidip akşam gelirdi. Saat 9 dediğimizde yatarlık. Babam çok yoğun çalıştığı için onu daha az görürdük. Biraz otoriterdi.” (KB4)

“Babam eve gelmezdi. Çok çalışırdı vs. O yüzden babamla bir ilişkim yoktu çok uzaktık. Görmezdik çok birbirimizi.” (KB11)

“Kayıtsız bir adamdı. Eve gelir televizyon izlerdi. Annem babama şu çocuklara bir şeyler söyle diyince kızıyormuş gibi yapardı ama asıl odak noktası televizyondur.” (KB18)

Katılımcı annelerin, kendi çocukları ile ilişkilerini “kuralcı, birlikte vakit geçiren, olumlu bir ilişkisi olan, sakın kalamayan, hem anne hem arkadaş ilişkisi olan, sınırları olmayan, destek olan, duygularına yer açmaya çalışan, kızdığında telafi etmeye çalışan, verici olan, ve yeterli zaman geçiremeyen” şeklinde belirtmişlerdir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Güzel bir ilişkimiz var oğlumla. Oyuncu ve eğlenceliyim aslında. Ama aynı zamanda çok kuralcı ve çok kontrolçüyüm. Hatta biraz fazla kontrolçüyüm.” (KA13)

“Olabildiğince sabırlı olmaya çalışıyorum. Hem çalışıyorum hem evdeki işler ve sorumluluklar var tüm bunlarla beraber bazen yoruluyorum ve sabırsız olabiliyorum. Kızmamaya çalışıyorum ama kızabiliyorum bazen. Sonrasında özür diliyorum. Kızmamam gerekiyordu biraz fazla tepki verdim gibi konuşuyorum. Tabii ki keşke böyle yapmasam sonrasında çok üzülüyorum ama bazen oluyor. Çevrem genelde çok sakın ve sabırlı olduğumu söyler. Kendi kardeşim ve eşleri falan. Daha çok sabırlı olmak isterdim ama kızıma karşı.” (KA5)

“Olabildiğince onu anlamaya çalışan duygularına yer açmaya çalışan bir anneyim. Yapmaması gereken şeylerde de çok net ve bunu yapamazsın diyen sınırları olan bir anneyim.” (KA7)

“Keşke annemle babam kadar olabilsem. Onlar benimle çok vakit geçirirlerdi.ben şu an böyle yapamıyorum. O kadar yoğunum ki olmuyor. Hatta iş değişikliği düşünüyorum. Mesela gel şunu oynayalım diyor ama oynayamıyoruz o zaman babaanneme götürün diyor. Çocuğumun ihtiyaçlarını pek karşılayamadığım ve zaman geçiremediğim bir ilişkim var.” (KA2).

“İletişim kurabilmek için çok çabalıyorum. Çok fazla ilgilenmeye çalışıyorum. Her şeyi konuşabilmeye çalışıyorum. Güvenmesini sağlamaya çalışıyorum. Mutlu olmasını sağlıyorum. Oyun oynuyoruz, kitap okuyoruz.” (KA 15)

Katılımcı babaların, kendi çocukları ile ilişkileri, “olumlu bir ilişkisi olan, birlikte vakit geçiren, kendi çocukluğundaki olumsuzlukları yaşatmayan, fedakâr, arkadaş gibi, kızdığında telafi etmeye çalışan, yeni çocuğunu tanımaya başlayan, otoriter, değerli olduğunu hissettiren, kuralcı, yeterli zaman geçiremeyen, çocuğun kalbini kıran ve her şeyi paylaşabilecekleri bir ilişkisi olan” şeklindedir.Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Kendi ebeveynlerime göre daha iyi. Değerli hissettirmeye çalışıyorum. Vakit geçirmeye ve ilgilenmeye çalışıyorum. Aramız iyi diyebilirim.” (KB11)

“Ben oyun oynayan bir babayım. Eğlenmeye çalışıyorum ama sinirlendim zaman bunu oğluma yansıtıyorum. Ve böyle zamanlarda annesi müdahale ediyor. Ben evden uzaklaşıyorum çıkıyorum. Bu çok fazla olmuyor. Biz oğlumla iyiyiz güzel vakit geçiriyoruz.” (KB9)

“Hafta sonları çocuğa vakit ayırmaya çalışıyorum. İyi anlaşıyoruz. İstediklerini yapmaya çalışıyorum. Benim için çok değerli ve bunu ona hissettirmeye çalışıyorum.” (KB4)

“Bence iyi bir babayım. Evlat olsam kendim gibi babam olsun isterdim. Başlarda biraz bocaladım. Sonuçta kendi yaşadıklarınızı çocuğunuz yaşamсын istiyorsunuz. Hem maddi hem manevi diyebilirim. Burada annenin desteği de var yani eşimin. Dörtörtlük değilim tabii ki ama etrafıma baktıkça ben oğlumu daha iyi anlıyorum.” (KB16)

“Ben şu an bulunduğu yaştan da dolayı biraz sabırsızım. Eşim daha sabırlı. Annemin kuralcılığı bana da geçmiş. Ben de kuralcı bir babayım. Çatışma yaşıyoruz bazen. Kurallı bir babayım. Amacım çocuğun daha güçlü olması.”
(KB3)

4.3. Ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızla anne ve babanızla olan ilişkinizi düşündüğünüzde şu an ki sizin anneliğinizin/babalığınızın kendi anne-babanız ile olan ilişkinize benzerlikleri nelerdir?” ve “Çocukluk çağınızla anne ve babanızla olan ilişkinizi düşündüğünüzde şu an ki sizin anneliğinizin/babalığınızın kendi anne-babanız ile olan ilişkinizle farklılıkları nelerdir?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar teması ve alt temaları

Tema 3. Ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Benzerlikler	Babası gibi kuralcı	2	KA5, KA13	Babasından gördüklerini uygulayan	3	KB1, KB3, KB7
	Babası gibi destek olan	1	KA8	Babası gibi çocuğu ile oyun oynayan	2	KB2, KB5
	Babası gibi ılımlı	1	KA10	Babası gibi kızgın	1	KB8
	Annesi gibi çocuğunun duygularını anlamaya çalışan	2	KA11, KA16	Babası gibi destek olan	1	KB9
	Annesi gibi kuralcı	2	KA9, KA10	Babası gibi sürprizler yapan	1	KB10
	Annesi gibi sakın	1	KA3	Annesi gibi kuralcı	2	KB2, KB3
	Annesi gibi mesafeli	1	KA1	Annesi gibi baskıcı	1	KB1
	Annesi gibi mükemmeliyetçi	1	KA15	Annesi gibi şefkatli	1	KB13
	Benzerlik yok	2	KA4, KA16	Benzerlik yok	3	KB11, KB15, KB17
	Anne-babası gibi baskıcı	1	KA18	Çocukların isteklerini yerine getiren	2	KB13, KB14
	Anne-babası gibi tepki veren	1	KA14	Çocukları ile zaman geçiren	2	KB4, KB5
	Anne-babası gibi sabırsız	1	KA17	Anne-babası gibi baskıcı	1	KB18
	Çocukların isteklerini yerine getiren	1	KA12	Evladını kendinden önde tutan	1	KB16
	Annesi gibi çocuğuna tepki veren	1	KA7	Çocukların kararlarına saygı	1	KB12

				duyan		
	Aşırı korumacı	1	KA6	Çocuklarını çok seven	1	KB6
	Çocukları ile zaman geçiren	1	KA9			
	Çocukların geleceğine yatırım yapan	1	KA2			
Alt tema 2: Farklıklar	Daha ilgili	3	KA4, KA17, KA18	Çocukları ile daha çok vakit geçiren	4	KB3, KB4, KB15, KB18
	Kurallar konusunda rahat olan/özgür	3	KA9, KA10, KA15	Şiddet uygulamayan	2	KB8, KB15
	Her koşulda çocuğunun yanında/destek olan	2	KA8, KA16	Çocuklarının eğitimi önemseyen	2	KB6, KB15
	Çocukları ile fiziksel temas kuran	2	KA3, KA16	Çocuk yetiştirirken araştırma yapan/düşünen	2	KB5, KB7
	Çocukları ile daha çok vakit geçiren	2	KA5, KA6	Çocuklarına karşı daha saygılı olan	1	KB17
	Farklılıklara daha açık olan	1	KA14	Korumacı	1	KB14
	Ailece yemek yiyen	1	KA13	Kuralları olan	1	KB13
	Çocukların yanında tartışmayan	1	KA13	Çocuğun kararlarına saygılı olan	1	KB9
	Çocuğun duygularına odaklanan	1	KA18	Daha ilgili	1	KB11
	Çocuğun kararlarına saygılı olan	1	KA7	Çocukları ile fiziksel temas kuran	1	KB10
	Daha tahammülsüz	1	KA2	Çocukların her istediğini yapan/alan	1	KB2
	Çocuklarını aktif dinleyen	1	KA1	Çocuklarını aktif dinleyen	1	KB16
				Kurallar konusunda rahat olan/özgür	1	KB1
				Pek farklılık yok	1	KB2

Katılımcı annelerin, kendi anne ve babaları ile ebeveyn olarak benzerlikleri “babası gibi kuralcı, babası gibi destek olan, babası gibi ılımlı, annesi gibi çocuğunun duygularını anlamaya çalışan, annesi gibi kuralcı, annesi gibi sakin, annesi gibi mesafeli, annesi gibi mükemmeliyetçi, benzerlik yok, anne-babası gibi baskıcı, anne-babası gibi tepki veren, anne-babası gibi sabırsız, çocukların isteklerini yerine getiren, annesi gibi çocuğuna tepki veren, aşırı korumacı, çocukları ile zaman geçiren ve çocukların geleceğine yatırım yapan” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Babam gibi ılımlıyım onun kadar sakin davranabiliyorum. Aynı zamanda annem gibi çok net kurallarım var. İkisi de var bence benzerlik olarak.” (KA10)

“Benim annem beni çok etmezdi ben de girip çıkıp çocuklarını çok öpen bir anne değilim. En büyük benzerliğim bu. Annemle benim aramda nasıl bir otorite varsa benimle çocuklar arasında da bir otorite var.” (KA1)

“Annem ve babam çok tepkisiz kalırlardı. Bazen kızım da böyle sinir krizi geçiriyor. Tepki veremediğimi fark ediyorum anne babam gibi. Birileri benim yerime bir şeyleri düşünsün gibi bir durum.” (KA14)

“Annem dışarda yemek yememizi istemezdi. İçerikleri temiz değil falan derdi. O şu an bende de var. Bir şey beğendiği zaman ben evde yaparım diyorum hemen. Üç yaşına kadar ekmeği bile evden yaptım. Yavaş yavaş dışarda da yesin diye deniyorum ama yine de var. Annem bizimle çok oyun oynadı. Bir şekilde oyun kurmamıza destek oluyor. Mutfaktaki malzemeleri rahatça kullanabilirdik. Onları oyuncak yapabiliydik. Yemek yapmak istiyoruz dediğimizde mutfığa girdiğimizde ses çıkarmazdı. Ya gider arkadan sessiz sessiz toplardı ya da hadi gelin beraber toplayalım derdi. O konuda özgürdük yani. Ben de şimdi oğluma bunu yapmaya çalışıyorum bol bol oyun oynuyorum.” (KA9)

Katılımcı babaların, kendi anne ve babaları ile ebeveyn olarak benzerlikleri“babasından gördüklerini uygulayan, babası gibi çocuğu ile oyun oynayan, babası gibi kızgın, babası gibi destek olan, babası gibi sürprizler yapan, annesi gibi kuralcı, annesi gibi baskıcı, annesi gibi şefkatli, benzerlik yok, çocuklarınisteklerini yerine getiren, çocukları ile zaman geçiren, anne-babası gibi baskıcı, evladını kendinden önde tutan, çocukların kararlarına saygı duyan ve çocuklarını çok seven” şeklindedir.Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Ben babamdan gördüklerimi çok aktarmaya çalışıyorum. Anneminde kuralcılığını aslında. Çünkü hayır demek önemli. Çok da sert olmamakla beraber kuralcılığım daha ağır basıyor. Annem ve babamdan aldıklarımı harmanlamaya çalışıyorum.” (KB3)

“Aslında annemi eleştiriyorum ama sanki ben de biraz baskıcıım gibi hissediyorum. Yani zaman zaman baskı yapabiliyorum çocuklara. Onun dışında da babamla kıyasladığımda babam gibi olmayı çok istiyorum. Babam çok anlayışlı sevgi dolu rahat bir adamdı. Ben de babam gibi çocuklarımla olmayı çok istiyorum.” (KB1)

“Benzerlikler şöyle kendi kızım için sürprizler yaparım. Hediyeler alırım bazen. Bunu babamda yapardı bize. Eve gelmeden önce bir şeyler alır gelirdi.” (KB10)

“Evladın kendinden önce gelişi diyebilirim. Bizim ailemde de öyleydi. İlgililerdi. Evet belki dört dörtlük değillerdi ama zorlardı. Ben kendim aile ilişkisinde tatmin oldum. Dokunsalıdır. Sarılırsız falan. Ben de böyleyim.” (KB16)

“Ben de biraz otorite sağlamaya çalışıyorum ben de oyun oynamaya çalışıyorum. Biz hep ailece yapardık her şeyi. Ben de şimdi buna çok dikkat ediyorum her şeyi ailecek yapmaya çalışıyorum. Mesela bir yere gideceğiz ananesine bırakalım gibi bir durum yok. Bir nereye gidiyorsak oda bizimle gelecek gibi. Çekirdek ailemde hep birlikte bir şeyler yapabiliyoruz.” (KB5)

Katılımcı annelerin, kendi anne ve babaları ile ebeveyn olarak farklılıkları“daha ilgili, kurallar konusunda rahat olan/özgür, her koşulda çocuğunun yanında/destek olan, çocukları ile fiziksel temas kuran, çocukları ile daha çok vakit geçiren, farklılıklara daha açık olan, ailece yemek yiyen, çocukların yanında tartışmayan, çocuğun duygularına odaklanan, çocuğun kararlarına saygılı olan, daha tahammülsüz ve çocuklarını aktif dinleyen” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Annem çok ilgisizdi. Sürekli uyurdu ama ben öyle yapmamaya çalışıyorum. Annem duygularımı önemsemezdi. Ben çok önemsiyorum. Babam aşırı başarı odaklıydı ben o kadar değilim.” (KA18)

“Kuralcılıktan çok sıkılırdım. Dışarı çıkmayalım mı bir şey yapmayalım mı diye çok sinirlenirdim. O yüzden ben şu anda bunları yapmamaya çalışıyorum. Geçsin dışarı çıksın. İstedğini yapsın diyen bir anneyim. Özgür bırakmaya çalışıyorum.” (KA9)

“Ben mesela çok tartışmalı bir ailede büyüdüm için ben mesela çocukların yanında tartışmamaya çok özen gösteriyorum. Çünkü tartışma ortamının nasıl olduğunu ve ne hissettirdiğini iyi biliyorum. Bunu çocuklarıma yapmak istemiyorum. Bizim evimizde hiç sofraya düzeni yoktu. Kaçta gelip kaçta gidilir düzenli değildi. Ben evde buna çok dikkat ediyorum. Yani babaları gelmeden karnını doyurdukları çok nadirdir. Genelde hep babayla birlikte yenir biz de yemekler.” (KA13)

“Ben küçükken annem benimle çizgi film izlesin çok isterdim. Şu an benim oğlum da çok istiyor. Annem küçükken bunu yapmazdı ben de şu an bunu yapamıyorum. Ama küçükken de ben büyüyünce anne olunca çocuğumla çizgi film izleyeceğim derdim. Annem çok daha tahammüllüymüş ben şu an tahammülsüz bir anneyim bir anda her şeye sinirlenebiliyorum. Mesela sesim yükseldiğinde onun korktuğunu anlıyorum mesela düşünüyorum ben bunları yaşamadım ama keşke ben de bunları yapmasam.” (K2)

Katılımcı babaların, kendi anne ve babaları ile ebeveyn olarak farklılıkları“çocukları ile daha çok vakit geçiren, şiddet uygulamayan, çocuklarının eğitimini önemseyen, çocuk yetiştirirken araştırma yapan/düşünen, çocuklarına karşı daha saygılı olan, korumacı, kuralları olan, çocuğun kararlarına saygılı olan, daha ilgili, çocukları ile fiziksel temas kuran, çocukların her istediğini yapan/alan, çocuklarını aktif dinleyen, kurallar konusunda rahat olan/özgür ve pek farklılık yok”şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Farklılık olarak çocuğuma daha çok vakit ayırıyorum diyebilirim. Biz özel sektörde değiliz devlette olduğumuz için hafta sonu iznimiz ve tatillerimiz belli. Bir de benim oğlum geç oldu yani sekiz yılın üzerinde çocuğumuz oldu. Bizim için çok farklı ve çok üstüne düşünüyoruz. Farklılık olarak bunu diyebilirim.” (KB4)

“Kültürel farklılıklar var. Zaman geçtikçe insanlar bazı şeyler öğreniyor. Ben de tabii ki çok şey öğrendim. İşin içinde ekonomik faktörler de var. Bu nedenden dolayı çocukla iletişim, ilgi gibi çok farklılık yaratabiliyor. Baba alkolik olunca evde huzursuz bir iletişim, şiddet de vardı. Şu anda ben bunları yapmamaya çalışıyorum tabii.” (KB15)

“Büyük farklılık aslında daha sakin olmaya çalışıyorum. Her ne kadar anneme benzesem de. Bizimde her istediğimiz oyuncak alınırdı ama biraz bekleyelim zaman geçsin sonra alalım derdi annem ve babam. Biz şimdi çocuğumuzun istediği anda hemen olsun diye çabalıyoruz. Bu iyi mi kötü mü tartışılır. Bunları hiç düşünmemiştim. Aslında pekte farklılık yok. Üç aşağı beş yukarı ne gördüysek onları uyguluyoruz. Evladımızın geleceği için çabalıyoruz. Bizim zamanımızda şu okul hadi yazdıralım denirdi biz şu an çok araştırıyoruz.” (KB2)

“Farklılıklar şöyle aile yapıları bizim zamanımızda daha katıydı. Ortamda evde birileri varsa babam bizi çok sahiplenemezdi. Sarılamazdı öpemezdi. Ama ben şu anda böyle değilim. Yani ortamda kimin olduğu hiç fark etmez. Kızıma sarıla bilirim öpebilirim. Hoplatırım kızım derim severim. En büyük fark bu.” (KB10)

4.4. Çocukluk çağı

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızda ailenize bakışınız nasıldı?”, “Bugün bir anne/baba olarak baktığınızda sizce nasıl bir çocukluğunuz vardı?” ve Bugün bir anne/baba olarak baktığınızda sizce çocuğunuzun çocukluk çağlarını kendi çocukluğunuza kıyasla nasıl değerlendirirsiniz? soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Çocukluk çağı teması ve alt temaları

Tema 4. Çocukluk çağı	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Çocukluk çağında aileye bakış	Anne-babanın çatışma yaşadığı bir aile	6	KA4, KA7, KA13, KA15, KA16, KA18	Keyifli/mutlu bir aile	5	KB1, KB2, KB3, KB13, KB16
	Keyifli/mutlu bir aile	4	KA2, KA6, KA10, KA14	Sınırlar/kurallar olan bir aile	2	KB5, KB10
	Sınırlar/kurallar olan bir aile	2	KA5, KA11	Anne-babanın çatışma yaşadığı bir aile	2	KB8, KB15
	Her aile gibi	2	KA1, KA8	İlgili bir aile	2	KB4, KB14
	Paylaşımın olmadığı bir aile	1	KA14	Dindar bir aile	1	KB18
	Çalışan bir aile	1	KA12	Sabırsız/kızgın bir aile	1	KB17
	Büyük ve güçlü ebeveynleri olan bir aile	1	KA9	Yardımsaver bir aile	1	KB12
	İlgili bir aile	1	KA17	Ayrılıklar olan bir aile	1	KB11
	Güçlü bağları olan bir aile	1	KA3	Çocukları için çabalamayan bir aile	1	KB9
	Ablanın annelik yaptığı bir aile	1	KA2	Büyük ve güçlü ebeveynleri olan bir aile	1	KB6
				İdeal bir aile	1	KB4
				Her aile gibi	1	KB7
Alt tema 2: Kendi çocukluğu	Keyifli/mutlu bir çocukluk	7	KA3, KA6, KA9,	Keyifli/mutlu bir çocukluk	7	KB1, KB3, KB4, KB5,

			KA12, KA14, KA15, KA18			KB6, KB10, KB13
	Dışarıda oyun oynayan bir çocukluk	4	KA2, KA3, KA9, KA16	Dışarıda oyun oynayan bir çocukluk	4	KB3, KB6, KB10, KB16
	İçine kapanık bir çocuk	3	KA5, KA7, KA10	Yalnız bir çocukluk	3	KB8, KB11, KB12
	Çatışma ortamında olan bir çocukluk	3	KA1, KA4, KA13	Hayalperest bir çocukluk	1	KB18
	Düşüncelerinin değer görmediği bir çocukluk	1	KA17	Ailesi ile zamanı geçen bir çocukluk	1	KB17
	Mükemmeliyetçi bir çocukluk	1	KA8	Akran zorbalığına maruz kalan bir çocukluk	1	KB15
	Yalnız bir çocukluk	1	KA11	Zor bir çocukluk	1	KB14
				Yaramaz bir çocukluk	1	KB9
				Ekonomik zorluklar yaşayan bir çocukluk	1	KB7
				Sınırları/kuralları olan çocukluk	1	KB5
				Çalışmak zorunda olunan bir çocukluk	1	KB1
Alt tema 3: Kendi çocukluğu ile çocuğunun çocukluk çağı	Dışarıda oyun oynamayan çocuklar	9	KA2, KA3, KA6, KA8, KA9, KA12, KA13, KA16, KA18	Her şeyi daha kolay elde eden çocuklar	5	KB3, KB4, KB7, KB12, KB13
	Dışa dönük çocuklar	3	KA5, KA7, KA10	Ebeveynlerin çocuklarına ilgisi daha fazla	5	KB9, KB12, KB15, KB17, KB18
	Ekonomik olarak rahat çocuklar	3	KA2, KA9, KA18	Dışarıda oyun oynamayan çocuklar	4	KB1, KB2, KB6, KB13
	Teknoloji ile birlikte çocuklar	2	KA6, KA9	Oldukça fazla farklılık	2	KB8, KB11
	Her şeyi daha kolay elde eden çocuklar	2	KA1, KA8	Teknoloji ile birlikte çocuklar	2	KB2, KB4
	Ebeveynlerin çocuklarına ilgisi daha fazla	2	KA15, KA17	Ekonomik olarak rahat çocuklar	2	KB1, KB7
	Daha özgür çocuklar	2	KA8, KA15	Daha izole şekilde büyüyen çocuklar	1	KB10
	Daha izole şekilde büyüyen çocuklar	1	KA13	Ebeveynlerin çocuk sevgisi daha fazla	1	KB4
	Daha özgür çocuklar	1	KA14	Aile büyükleri ile birlikte çocuklar	1	KB5
	Oldukça fazla farklılık	1	KA4	Çabuk sıkılan çocuklar	1	KB3
	Ebeveynlerin çocuk	1	KA17			

	sevgisi daha fazla					
	Aile büyükleri ile birlikte çocuklar	1	KA3			
	Aile ile vakit geçirme/oyun oynama daha az	1	KA2			

Katılımcı annelerin çocukluk çağlarında ailelerine bakışı “anne-babanın çatışma yaşadığı bir aile, keyifli/mutlu bir aile, sınırlar/kurallar olan bir aile, her aile gibi, paylaşımın olmadığı bir aile, çalışan bir aile, büyük ve güçlü ebeveynleri olan bir aile, ilgili bir aile, güçlü bağları olan bir aile ve ablanın annelik yaptığı bir aile” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Kıyaslama oluyordu aslında. Çevrendeki insanların ailelerine bakıyordum. Bizimkilerle aynı değillerdi özellikle annemle. İlgili anneler vardı. Ve kıyaslama yapıyordum. Neden benim annem öyle değil diye. Babamla çok derdim yoktu ama annemle eksikliklerim çok. Babam o istediğimiz bir şeyi almazdı bazen. Ben bunuda annemle ilişkisine yorumluyorum. Annemle araları kötü olduğu için hırsını bizden çıkarıyordu. Ve istediğimiz şeyi almıyordu. Arada tatlı dil yoktu. Anneyle sorun olunca arada biz kaynadık.” (KA4)

“Aslında çocukken maddi olarak tüm imkanlara sahiptim ama dönüp baktığımda şimdi çocukluğuma hep kavgaları hatırlıyorum. O zaman sorsalar ama farkında değildim. Gezen tozan bir çocuktum ama şu an üzüliyorum.” (KA13)

“Biz güzel bir aileydik şanslı olduğumu düşünüyorum bu konuda. Mesela benim iki ablam var sadece bir büyüğümle olan ilişkimiz pek iyi değil. Aramızda sorunlar olurdu. Benim en büyük ablamda bana annelik yapmış diyebiliriz. Bizim istediğimizi geri çevirmezdi. Ozamanlar düşünürdüm keşke annem de ablam gibi olsa diye.” (KA2)

“Ben çok problemsiz bir çocuktum. Annem babam bana sesini bile çok yükseltmemiştir. Bizim evimizin kuralları vardı. Bu kurallar dahilinde hareket ediyordum. Benim abim vardı. Biraz yaramaz bir çocuktu. O çok problem çıkardığı için ben problem çıkarmamayı tercih ediyordum. Neden bana böyle davranıyorlar diye düşünmedim hiç. Geçmişe baktığımda o çerçevedeki yer beni rahatsız etmiyor.” (KA11)

Katılımcı babaların çocukluk çağlarında ailelerine bakışı “keyifli/mutlu bir aile, sınırlar/kurallar olan bir aile, anne-babanın çatışma yaşadığı bir aile, ilgili bir aile, dindar bir aile, sabırsız/kızgın bir aile, yardımsever bir aile, ayrılıklar olan bir aile, çocukları için çabalamayan bir aile, büyük ve güçlü ebeveynleri olan bir aile, ideal bir aile ve her aile gibi” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Hani çocukluğumuzda ilgili bir koku duyarsınız sizi çocukla götürüyor ya da bir tat alırsınız çocukla götürür ben hala o tatların peşindeyim hocam. Çocukluğum, ailem güzeldi keyifliydi. Onları kaybetmek istemiyorum. İyi ki onlar var.” (KB12)

“Anne babam çok otoriter de yani sınırlar biz de çok netti. Akşam ezanından önce evde olursun işte saat 8:00 dokuz dedin mi uyursun. Hem sınırları net hem de istediğimizi alabiliyorduk. İki erkektik ve ortalığı karıştırıyorduk.” (KB5)

“Kavgalar ve evde tartışmalar oldu. Zaman zaman gerginliklere şahit oluyordum. Beni çok rahat bıraktılar çocukken. Yani ben bir müzisyen olarak istediğim her yere gidebilirdim. Kendine zarar getirmeden derlerdi.” (KB8)

“Genel hatlarıyla benzerlikler de var. Benim de psikolojim çok normal değil bence. Aileme bakışım iyiydi. Severdim onları. 3 ay köye gönderirlerdi beni bayram olsun da babam gelsin diye beklerdim.” (KB11)

“Çocuk halimle onları çok büyük ve güçlü insanlar olarak gördüm. Gözümde hep öyle görürdüm hala da öyle görüyorum.” (KB6)

Katılımcı annelerin kendi çocuklukları ile ilgili ifadeleri “keyifli/mutlu bir çocukluk, dışarıda oyun oynayan bir çocukluk, içine kapanık bir çocuk, çatışma ortamında olan bir çocukluk, düşüncelerinin değer görmediği bir çocukluk, mükemmeliyetçi bir çocukluk ve yalnız bir çocukluk” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Çocukluğum güzeldi. Çok oyun oynardım. Annem çok satın almayı sevmezdi. Kendisi üretmeyi severdi. O yüzden hep evde oyun olurdu. Şu anda öyle mesela kızım ile bir çorapdan bile saatlerce oyun oynaya biliyorlar.” (KA15)

“Köy ortamında büyüdüm. Her türlü imkanımız vardı. Kitap, kırtasiye biraz zordu erişimimiz ama. Genel olarak güzel bir çocukluktu. Bol bol oynadık. Annem büyüdükçe kısıtladı ama onun dışında iyiydi.” (KA9)

“Biz üç kardeşlik. Hep üçümüz dışarda oyun oynardık. Sokakta geçti hep çocukluğumuz diyebilirim. Güzel bir çocukluğum vardı. Arkadaşlarla birlikteydik diyebilirim.” (KA3)

“Farkında olmadan büyümüşüz. Çok büyük yaralar almışız ama anlamamışız. Büyüdükten sonra anlıyorsunuz. Benim babam evde şiddet gösteren bir babaydı. Büyüdüğünüz de düşünüyorsunuz ki erkekler şiddet gösterebilir erkekler aldatabilir. Bunları kabullenmiş biri olarak büyüyörüz. Evliliğimde de bunu normal gördüm. Çok yanlış bir çocukluk yaşadığımı düşünüyörüm.” (KA1)

“Ben çok sessiz bir çocuktum biraz da içe kapanık. Lisede biraz daha açıldım ama ortaokul ilkokulda fazlaca içe kapanık. Çok fazla arkadaşım da olmazdı. Hep başarılıydım ama.” (KA5)

Katılımcı babaların kendi çocuklukları ile ilgili ifadeleri “keyifli/mutlu bir çocukluk, dışarıda oyun oynayan bir çocukluk, yalnız bir çocukluk, hayalperest bir çocukluk, ailesi ile zamanı geçen bir çocukluk, akran zorbalığına maruz kalan bir çocukluk, zor bir çocukluk, yaramaz bir çocukluk, ekonomik zorluklar yaşayan bir çocukluk, sınırları/kuralları olan çocuklukve çalışmak zorunda olunan bir çocukluk” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Ben çok mutlu bir çocuktum. Güzel ve eğlenceliydi çocukluğum. Dışarıda oynayabiliyorduk. Kardeşimle vakit geçiriyordum.” (KB6)

“Yalnız bir çocukluktu. Herkes bana baktı diyebilirim. Ortalıkta büyüdüm.” (KB8)

“Aşırı hayalperest bir çocuktum. Çok hayal kurardım. Fazla arkadaşla ihtiyaç duymazdım. Evde yastığı araba yapardım. Haliyi helikopter yapardım. Yalnız ve hayallerimle baş başayken çok mutluydum. Annem beni yakaladığı anda çok mutsuzdum. Çünkü dersle ilgili beni boğardı. Hiçbir şey olmasa radyo dinle derdi ve dini içerikli kanallar açardı.” (KB18)

“Benim çocukluğum mutluydu. Yaşanan olumsuzlukların farkında değildim. Aynı zamanda yaşadığım hastalıklardan dolayı zor zamanlar geçirdim. Akran

zorbalığı çok yaşadım. Üç yaşlarında iken ben yüz felci geçirdim. Ailemin bilgisizliğinden dolayı kalıcı hale geldi.” (KB15)

“Çok yaramaz bir çocuktum. Aşırı derecede yaramazdım. Her altı ayda biryerlerim dikişlik olurdu. Çok hareketliydim aynı zamanda.” (KB9)

Katılımcı annelerin kendi çocukluğu ile çocuğunun çocukluk çağı ile ilgili ifadeleri “dışarıda oyun oynamayan çocuklar, dışa dönük çocuklar, ekonomik olarak rahat çocuklar, teknoloji ile birlikte çocuklar, her şeyi daha kolay elde eden çocuklar, ebeveynlerin çocuklarına ilgisi daha fazla, daha özgür çocuklar, daha izole şekilde büyüyen çocuklar, daha özgür çocuklar, oldukça fazla farklılık, ebeveynlerin çocuk sevgisi daha fazla, aile büyükleri ile birlikte çocuklar ve aile ile vakit geçirme/oyun oynama daha az” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Bence oğlum çevre şartlarından dolayı çocukluğunu yaşamadan büyüyor. Ben sabah sekizde dışarı çıkar akşam ezanıyla eve gelirdim. Mahalleleri gezerdim oyunlar oynardım. Top oynadım, ip atlardım. Oğlum şu an beş yaşında daha yeni yeni seksek oynuyor oda benim gözetimimde. Çevre şartlarından dolayı benim çocukluğuma kıyasla bence çocukluğunu yaşayamıyor.” (KA12)

“Ani farklılık olarak çok fazla teknolojik aletler yoktu sadece televizyon vardı ve biz de zaten çok fazla vakit geçirmiyordu televizyonla. Şimdi çağ çok fazla değişti insanlar çok fazla değişti. Ortamımız çok kalabalıktı dışarıda sürekli oyunlar oynayabiliyorduk. Ben şu an kendi kızımı dışarı çıkaramam. Şu an üç yaşında evet ama sekiz yaşına gelse de tek başına dışarı çıkartamam. Muhtemelen ona eşlik etmek zorunda hissedeceğim kendimi. Güvenlik faktöründen dolayı. Teknolojik aletler olarak da şu an çok daha fazla teknolojik aletlerle vakit geçiriyor. Benim çocukluğum pek böyle değildi.” (KA6)

“Kızım çok dışarı çıkamıyor bana göre. O yüzden şartlar el verdikçe dışarı çıkarmaya ve sosyalleşmesine çalışıyoruz. Babaanne dede ile hep birlikte burada. Ben bu kadar birlikte değildim. Bu benim için eksiklikti. Ben hep babannemle birlikte değildim. Hep görüşmek isterdim ama uzaktaydı. Kızım bunu şu an çok rahat yapabiliyor.” (KA3)

“Benzerlikler yok ama farklılıklar çok aslında. Mesela bu soruya cevap verirken duyulanıyorum. Kelimelerle ifade edemiyorum. İnsan 50 yaşında gelse kendindeki eksiklikleri üç yaşındaki bir çocuğun çocukluğunu gördüğünde bile keşke ben de böyle bir çocukluk geçirseydim diye düşünülüyor. Yani oğlumun çocukluğuna ve kendi çocukluğuma baktığımda keşke ben de oğlumun Çocuklu gibi bir çocukluk geçirseydim diye çok duyulanıyorum. Yani elbette gururluyum ama o sınırı aşmamaya da çalışıyorum. Ben yapamadım o yapsın diye değil de sınırsız da olmasın diyorum. Eşimin çocukluğuna da özeniyorum.” (KA4)

Katılımcı babaların kendi çocukluğu ile çocuğunun çocukluk çağı ile ilgili ifadeleri “her şeyi daha kolay elde eden çocuklar, ebeveynlerin çocuklarına ilgisi daha fazla, dışarıda oyun oynamayan çocuklar, oldukça fazla farklılık, teknoloji ile birlikte çocuklar, ekonomik olarak rahat çocuklar, daha izole şekilde büyüyen çocuklar, ebeveynlerin çocuk sevgisi daha fazla, aile büyükleri ile birlikte çocuklar ve çabuk sıkılan çocuklar” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Bizim çocukluğumuz daha iyiydi. Ama şimdi de çocuklar her şeyi kolay elde ediyorlar. Ve her şeyden çok çabuk sıkılıyor. Mesela bizim zamanımızda bir oyuncak geldiğinde uzun uzun oynardık onunla arkadaşlarımıza götürdük. Şimdi çocuklar hemen sıkılıyorlar çünkü çok fazla seçenekleri var. Mesela kızıma bir oyuncak alınca 1 gün oynuyor. Çok çabuk sıkılıyorlar. Şu an da çok sıkışık ama bizden daha hızlı yaşıyorlar.” (KB3)

“Oğlum bana göre daha mantıklı. Bu tabiki ebeveyn yaklaşımı ile ilgili olabilir. Mesela benim ailem bana al kitap oku dedi ben okumadım orada kaldı. Ama biz şu an oğlumuzda böyle değiliz. Mesela kitap okuduğumuzda ilk zamanlarda dinleliyorduk. Biz bunun peşini bırakmadık ama. Bir şekilde dinlettirmeyi başardık. Benim çocukluğumda bu yoktu.” (KB9)

“Ekonomik olarak daha rahatlar ama aile yaşantısına bakıldığında bizim çocukluğumuz daha rahattı. Bizim zamanımızda mahalle vardı dışarda oyun oynayarak büyüdük. Her şey daha rahattı ve güzeldi. Şimdiki çocukların çok çocukluğunu yaşadığını düşünmüyorum. Kendi çocuklarım da var bunları da düşündüğümde. Ozamanlar daha rahat ve güzel de şimdi çocuklar apartman dairesinden dışarıya çıkamadan büyüyorlar. Çok ciddi farklılıklar var ve bunlar

genelde sosyal farklılıklar. Çocuklarım çok sıkıntı yaşamadı duygusal olarak. Benim çocukluğumda öyleydi. İkimizde rahatız.” (KB1)

“Ben anneanne babaanne dede görmedim. Benim kızım şu anda anneanne dede babaanne çok rahat görebiliyor ve fazla vakit geçirebiliyor. Kuzenleriyle beraber vakit geçiriyor. Ama ben öyle değildim.” (KB5)

4. 5. Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri

Katılımcı anne ve babalara “Sizce anne/baba olmanın en zor kısmı nedir?” ve “Sizce anne/baba olmanın en güzel kısmı nedir?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 6’te sunulmuştur.

Tablo 6. Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri teması ve alt temaları

Tema 5 Ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Zorluklar	Çocuğa ilişkin korkular/evhamlar	5	KA4, KA8, KA9, KA13, KA16	Sorumluluklarının olması	7	KB1, KB4, KB5, KB7, KB9, KB12, KB18
	Sorumluluklarının olması	5	KA3, KA5, KA7, KA11, KA17	Çocukların geleceğini düşünmek	4	KB8, KB10, KB13, KB15
	Çocukların üzülmesini istememek	2	KA1, KA12	Çocuğa ilişkin korkular/evhamlar	2	KB10, KB11
	Fedakârlık	1	KA18	Yaptıklarının görünmemesi	1	KB17
	Kendine vakit ayıramamak	1	KA15	Olumsuz bir durumda yanında olamamak	1	KB14
	Çocuğa olumsuzlukları yansıtmamaya çalışmak	1	KA10	Ekonomik zorluklar	1	KB8
	Çocukların ebeveynlerinin zayıf noktası haline gelmesi	1	KA6	Çalışırken çocuklardan uzak kalmak	1	KB6
	Çocukların geleceğini düşünmek	1	KA2	Çocuklara her koşulda zaman ayırmak	1	KB3
				Çocuk için rol model olduğunu bilmek	1	KB2
				Zorluk yok	1	KB16
Alt tema 2: Güzellikler	Çocuk ile bağ kurmak/sevgisi	10	KA2, KA5,	Kendisine seslenmesi/sarılması	7	KB3, KB4,

			KA6, KA7, KA9, KA10, KA11, KA13, KA14, KA16			KB9, KB10, KB13, KB14, KB15
	Kendisine seslenmesi/sarılması	4	KA3, KA4, KA17, KA18	Çocuk ile bağ kurmak/sevgisi	4	KB5, KB7, KB12, KB18
	Kendi şekillendirdiğin bir varlık olması	3	KA8, KA15, KA17	Çocuklarla birlikte zaman geçirmek	3	KB1, KB2, KB6
	Çocuğun mutlu olması ile mutlu olmak	1	KA12	Kendi şekillendirdiğin bir varlık olması	2	KB16, KB17
	Yaptıklarının dönütünü çocuktan almak	1	KA4	Çocukları korumak	1	KB6
	Hayatta güvenebileceğin birilerinin olması	1	KA1	Hayatta güvenebileceğin birilerinin olması	1	KB8

Katılımcı annelerin ebeveyn olmanın zorluklarına ilişkin görüşleri, “çocuğa ilişkin korkular/evhamlar, sorumluluklarının olması, çocukların üzülmelerini istememek, fedakârlık, kendine vakit ayıramamak, çocuğa olumsuzlukları yansıtmamaya çalışmak, çocukların ebeveynlerinin zayıf noktası haline gelmesi ve çocukların geleceğini düşünmek” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Korkular diyebilirim. Kaybetme korkusu. Ona bir şey olacak korkusu.” (KA16)

“Yani çok farklı bir sorumluluk. Bence en zor kısmı. Eksikleriniz oluyor hatalarımız oluyor. Hep doğru olmuyor. Elinizden geleni yapmaya çalışıyorsunuz hatta bazen kendinize çok yükleniyorsunuz. Ama en zor kısmı sorumluluk diyebilirim.” (KA3)

“Anne olmanın en zor kısmı fedakârlık. Kendinden önce onu tutmak.” (KA18)

“Evladınızın en zayıf noktamız olması. Tırnağı bile taşa değse sizin inanılmaz canınız yanıyor olması.” (KA16)

Katılımcı babaların ebeveyn olmanın zorluklarına ilişkin görüşleri, “sorumluluklarının olması, çocukların geleceğini düşünmek, çocuğa ilişkin korkular/evhamlar, yaptıklarının görünmemesi, olumsuz bir durumda yanında olamamak, ekonomik zorluklar, çalışırken çocuklardan uzak kalmak, çocuklara her koşulda zaman ayırmak,

çocuk için rol model olduğunu bilmek ve zorluk yok” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Baba olmanın en zor kısmı tavırlarınızdan yaptıklarınızın çocuğun üzerindeki olumsuz etkilerinden çekiniyor ve korkuyor olmak. Yani sorumluluk kısmı bu noktada.” (KB5)

“Sorumluluk. Sana her zaman ihtiyaç duyan ya da duyacak olan bir varlığın olduğunu bilmek.” (KB18).

“Baba olmanın en zor kısmını kaygı olarak söyleyeceğim. Çocuğuna iyi bir gelecek sağlayamama kaygısı bence en zor kısmı. Bir de ona günlük hayatta koruyup kollayamamak. Buda zor bi kısım.” (KB10)

“Yaptığın şeylerin çok gözükmemesi. Perde arkası olmak gibi hissettiriyor bana. Yaptıklarım görülmüyor.” (KB17)

Rol model olmak baba olmanın en zor yanı. Bir erkek evladı sahibiyim. Kızım yok o yüzden bilemem ama şu an gördüğü her şey ben de ve beni örnek alıyor farkındayım. Çünkü oda bir erkek ben de. Bazen yalnız kaldığımda ben ne yapıyorum. Bu çocuk beni örnek alıyor gibi düşüncelere dalıyorum. Çok düşündüğümde oluyor. İyi baba mıyım? Gelecekte neler yapacağım iyi bir çocuk yetiştiriyor muyum? Bunlar baba olmanın en zor yanı. (KB2)

Katılımcı annelerin ebeveyn olmanın özelliklerine ilişkin görüşleri, “çocuk ile bağ kurmak/sevgisi, kendisine seslenmesi/sarılması, kendi şekillendirdiğin bir varlık olması, çocuğun mutlu olması ile mutlu olmak, yaptıklarının dönütünü çocuktan almak ve hayatta güvenebileceğin birilerinin olması” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Sarılmak, anne demesi. Sevdğini söylemesi ve bağ kurmak.” (KA12)

“Aslında onunla birlikte büyümek onunla birlikte yaralarını sarmak yani ben de bu böyle oldu. Ben oğlumla birlikte yaralarımı sardım. Yani mesela onda kendi çocukluğumu gördüm gibi.” (KA7)

“Ben bazen hala anne olduğumu idrak edemiyorum. Kızım bana bir anne diye seslendiğinde anneciğim dediğinde evet ben anneyim diyorum. Dolayısıyla en

güzel kısmı anne ya da anneciğim diye seslenmesi bence. Çünkü böyle ruhumda hissediyorum onu.” (KA3)

“En güzel yanı bir şey öğretiyorsun. Ve öğrettiğin şeylerin dönüşünü alıyorsun çocuktan. Söylediklerimizi yaptığı zaman pozitif eleştirileri duyduğum zaman çok güzel. Bir de gelip boynuna sarılıyor falan güzel bir duygu annelik.” (KA4)

Katılımcı babaların ebeveyn olmanın güzelliklerine ilişkin görüşleri, “kendisine seslenmesi/sarılması, çocuk ile bağ kurmak/sevgisi, çocuklarla birlikte zaman geçirmek, kendi şekillendirdiğin bir varlık olması, çocukları korumak ve hayatta güvenebileceğin birilerinin olması” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“En güzel kısmı size baba demesi. Sarılması çok güzel. Annemle değil seninle yatmak istiyorum demesi bile güzel.” (KB4)

“Seni gerçekten karşılıksız seven, senin bir parçan olan birisi. Sürekli senin eve bir an önce gelmeni bekleyen ve seni görmek isteyen birinin olması.” (KB18)

“En güzel kısım devamlı gurur duyabileceğin bir şey var. Bunu ben yaptım diyebiliyorsunuz. Bu çok güzel. Çok özgüvenli.” (KB16)

4.6. Kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu

Katılımcı anne ve babalara “Ailenizde gördüğünüz hangi değerleri kendi çocuğunuza uygulamaya çalışıyorsunuz?” ve “Ailenizde gördüğünüz hangi değerleri çocuğunuza uygulamamaya çalışıyorsunuz?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 7’te sunulmuştur.

Tablo 7. Kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu teması ve alt temaları

Tema 6 Kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Değerlerin uygulananları	Sevgi	7	KA3, KA6, KA7, KA9, KA10, KA15, KA18	Saygılı olmak	8	KB3, KB4, KB8, KB10, KB11, KB13, KB16, KB17

	Saygılı olmak	6	KA1, KA6, KA9, KA13, KA14, KA18	Dürüst olması	4	KB2, KB4, KB5, KB12
	Dürüst olmak	5	KA2, KA7, KA11, KA15, KA18	Sevgi	4	KB4, KB13, KB16, KB18
	Baskıcı olmak	2	KA12, KA17	Manevi değerler	2	KB6, KB16
	Manevi değerler	2	KA6, KA18	Paylaşma kültürü	2	KB7, KB10
	Ailece yemek yemek	2	KA5, KA14	Aile kültürünü devam ettirmek	1	KB1
	Kurallar	1	KA6			
	Çocuğa güvenmek/cesaretlendirmek	1	KA4			
	Aile kültürünü devam ettirmek	1	KA8			
	Herhangi bir şey yok	1	KA16			
Alt tema 2:Değerlerin uygulanmayanları	Çocuğun yaşına uygun olmayan uygulamalar	3	KA4, KA5, KA7	Şiddet	4	KB5, KB8, KB12, KB14
	Çocuğun fikrini almamak	2	KA16, KA17	Herhangi bir şey yok	2	KB4, KB7
	Kontrolcü olmak	2	KA3, KA6	Dini baskı yapmak	1	KB18
	Çocukları aktif dinlememek	2	KA1, KA8	Çocuğun fikrini almamak	1	KB16
	Baskıcı olmak	2	KA12, KA18	Evrensel değerleri öğretmemek	1	KB15
	Herhangi bir şey yok	2	KA2, KA9	Sevgisiz ve ilgisiz olmak	1	KB11
	Kız-erkek çocuk ayrımı yapmak	1	KA15	Çocuk istemediğinde vazgeçmek	1	KB9
	Çocuğu korkutmak	1	KA14	Çocuğa her şeyi anında sunmamak	1	KB3
	Hediye ile bağ kurmaya çalışmak	1	KA11	Aile içi tartışmalara çocuğun şahit etmek	1	KB2
	Çevrenin görüşlerine göre çocukları yetiştirmek	1	KA10	Çocukları aktif dinlememek	1	KB10
	Ailece yemek yememek	1	KA8	Çocuklara güvenmemek	1	KB1
	Çocuğa yalan söylemek	1	KA5	Baskıcı olmak	1	KB1
	Şiddet	1	KA7			

Katılımcı anneler kendi ailesinde görüp uyguladığı değerleri “sevgi, saygılı olmak, dürüst olmak, baskıcı olmak, manevi değerler, ailece yemek yemek, kurallar, çocuğa güvenmek/cesaretlendirmek, aile kültürünü devam ettirmek ve herhangi bir şey yok” ifadeleri ile açıklamışlardır. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Benim ailem çok rahat serbest bir aile değildi. Bazı belli başlı kurallarımız vardı. Disiplinli bir aileydi. Ben de kendi çocuklarıma bunu uygulamaya çalışıyorum. Hayat onlara her zaman çok güzel gelmeyecek. Hayatın bazı zorlukları da olacak. O yüzden ben onlara her şey muhteşemmiş gibi sunarsam çok yanlış yetiştirmiş olurum. Her şeye tamam demeden her istediklerini de yapmadan yanlışları ve doğruları göstererek büyütmek istiyorum. Belli başlı kurallar çerçevesinde yetiştirmek isterim. Dini değerler manevi değerler bunları öğreterek yetiştirmek isterim. Ben sevgiyi de saygıyı da hep ailemden öğrendim. Bunlar kendiliğinden gelişmedi baktığınızda. Ailem bana öğretti. Ben de çocuklarıma tüm bu değerleri aktarmak öğretmek istiyorum.” (KA6)

“Saygısızlık. Bu benim ailemde de vardı. Hiçbir zaman saygısızlık yapmıyorduk. Sanırım bu. Kendi çocuklarımda da saygısızlığa izin vereceğimi sanmıyorum. Bunu uygulamaya çalışıyorum.” (KA1)

“Annem bana hep bir şey olduğunda suçlu da olsan dürüst ol derdi. Ben de şimdi kızıma bunu yapmaya çalışıyorum. Yani bir şeyi kırsanda dökülse de bir sorun olsa da bana karşı dürüst ol diyorum. Sürecin çok başındayız.” (KA11)

“Ben baskıcıyım ya. Babamdan dolayı bence. Babam gibi hayır diyorum otoriter olabiliyorum. 5 yaşında daha yeni koltuk tepelerine çıkıyor.” (KA12)

“Beraber yemek yemek olabilir. Mesela babam gelince yemeye oturduk şimdi ben de bunu yapmaya çalışıyorum ama tabi bazen olmuyor. Beraber yemek yemek önemli bence.” (KA5)

Katılımcı babalar kendi ailesinde görüp uyguladığı değerleri “saygılı olmak, dürüst olması, sevgi, manevi değerler, paylaşma kültürü ve aile kültürünü devam ettirmek” ifadeleri ile açıklamışlardır. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Ebeveynlerine saygı duyması, babanın evde böyle bir korkulan tavrı vardır ya. Korkmak değil tam ama sevginin de içinde olduğu bir çekinme olsun istiyorum.”
(KB11)

“Dürüstlük. Yalan söylememek bizim için önemlidir. Bunları netçe anlatmaya ve öğretmeye çalışıyorum.” (KB12)

“Sevgi diyebilirim. Annemde babam da sevgi gösterdiler beni çok sevdiğini bilirdim. Ben de çocuğumu çok seviyorum.” (KB18)

“Benim ailemin manevi kısmı yüksekte. Çok çok vardı maneviyat benim ailem de. Ben de şimdi bunu kendi çocuklarıma uygulamaya çalışıyorum.” (KB6)

“Yani bunu paylaşmak diyebilirim aslında. Biz çocukken her şeyimizi birileriyle paylaşırdık. Benim oğlum da şu an bu konuda sıkıntı var bence tek çocuk olmakla ilgili. Tabi kardeşi olunca değişecek bence bu durum. Bizde sadece aile içinde değil. Dışarıya da herkese çok fazla paylaşımcıydık. Ben bunun zararlarını gördüm. Çok da fazla bu kadar paylaşımcı olsun istemem. Ama paylaşması gerek. Bence bu oğlumda eksik.” (KB7)

Katılımcı anneler kendi ailesinde görüp uygulamadığı değerleri “çocuğun yaşına uygun olmayan uygulamalar, çocuğun fikrini almamak, kontrolcü olmak, çocukları aktif dinlememek, baskıcı olmak, herhangi bir şey yok, kız-erkek çocuk ayrımı yapmak, çocuğu korkutmak, hediye ile bağ kurmaya çalışmak, çevrenin görüşlerine göre çocukları yetiştirmek, ailece yemek yememek, çocuğa yalan söylemek ve şiddet” ifadeleri ile açıklamışlardır. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Adalet. Ben adaletsizliği çok hissederek büyüdüm. Sonuçta erkek olmamamın sebebi sizsiniz falan derdim. Ben çocukken erkek kadın eşitsizliğini çok hissederek büyüdüm. Adalet o yüzden benim için çok ön planda.” (KA15)

“Herkesin bir yaşam biçimi hayatı yaşayış tarzı vardır. Ben her şeyin yaşında ve zamanında olması taraftarıyım. Bize mesela dini eğitim çok erken verildi. Onun evine girilmez günah bunu yapma günah o yanlış bu günah gibi çok fazla cümleler kuruldu biz çocukken. Herkesin görüşüne saygım sonsuz ama kadir gecesini bilsin camiye babasıya gitsin ama o günah bu günah şekilde değil. Ya da ayıp kelimesi mesela o ayıp bu ayıp gibi çok fazla şey duyduk biz çocukken.

Ama ben şimdi çocuğuma bunu kullanmamaya çalışıyorum. Hatta etrafındakilere de söylüyorum bu kelimeyi kullanmayın ondan sonra her şeye ayıp demeye başlıyor çocuklar.Kapasitesinin aldığı kadar alsın şu an yeter. Zamanı var.” (KA4)

“Psikolojik şiddet. Manipüle etme, senin için saçlarımı süpürge ettimler. Ona yaşından gelişiminden fazla sorumluluklar verme gibi. Bunları yapmamaya çalışıyorum.” (KA7)

“Annem de etraf ne der bir şey söylediğinde ayıp olur gibi durumu annemin çok vardı. Ben şu an kızım böyle olsun istemiyorum bunuda yapmıyorum. Biri ile ilgili bir şey düşündüğü zaman bunu ona söyleyebilsin istiyorum. Evet kırmasın ama söylesin özgür olsun istiyorum. Benim çocukken bu kadar içe kapanık olma sebebim bu olabilir çünkü. Ya da bir şeyleri çok rahatlıkla söyleyemiyor olmam annemin tutumu olabilir.” (KA10)

Katılımcı babalar kendi ailesinde görüp uygulamadığı değerleri “şiddet, herhangi bir şey yok, dini baskı yapmak, çocuğun fikrini almamak, evrensel değerleri öğretmemek, sevgisiz ve ilgisiz olmak, çocuk istemediğinde vazgeçmek, çocuğa her şeyi anında sunmamak, aile içi tartışmalara çocuğun şahit etmek, çocukları aktif dinlememek, çocuklara güvenmemek ve baskıcı olmak” ifadeleri ile açıklamışlardır.Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Yani çok fazla bir şey yok aslında. Bizim ailemizde değerlerden kötü olanlar pek yoktu. Ben de sabit değerlerde devam ediyorum. Şu olmasın gibi bir derdim yok.” (KB7)

“Çok travmatik ve beni çok etkileyecek şekilde değil aslında. Ama çocukluğunda şiddet vardı ya çok yaramazlık yaptığımda dayak yerdim. Ben şu an bunu kızıma asla yapmamaya çalışıyorum yapmamalıyım da. Yapmam da diyorum ama bakalım.” (KB5)

“Dini baskı öncelikli diyebilirim. Dini baskı yapmıyorum. Çocuğumu belirli bir akademik bir seviyede olması için onu zorlamıyorum. Onun özgür yaşamasını istiyorum. Herhangi bir kalıba, düşünceye bağlı kalmasını istemiyorum. Herhangi birinden de etkilensin istemiyorum. Kendi düşünce ve fikirlerine göre hareket etsin istiyorum.” (KB18)

“Bizim zamanımızda baba ne derse o olurdu. Ben şu anda bir yere giderken bile oğlumun fikrini alıyoruz. Farklılıklar bu. Bunları uygulamamaya çalışıyorum.”
(KB16)

“Her şeyi bir anda elde etmesini istiyorum. Ben veya annesinden değil de kendi başına elde etsin istiyorum. Ben kampa gidicem hemen bütün ekipmanlar alınırdı. Ben böyle olsun istemiyorum. Hemen her şeyi bir anda elde etsin istemiyorum. Zamanla olsun.” (KB3)

4.7. Anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı

Katılımcı anne ve babalara “Annenizle ve/veya babanızla olan hatıralarınızı, çocukluğunuzu ve kendi anneliğinizi/babalığınızı düşündüğünüzde arada nasıl bir bağlantı olduğunu düşünüyorsunuz?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı teması

Tema 7 Anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği bağlantı	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
	Olumsuzlukları uygulamamak	6	KA3, KA7, KA10, KA12, KA16, KA17	Olumluları uygulamak; olumsuzları uygulamamak	6	KB2, KB6, KB9, KB14, KB16, KB17
	Olumluları uygulamak; olumsuzları uygulamamak	4	KA5, KA9, KA15, KA18	Kendi anne-babasından gördüklerini uygulamak	5	KB3, KB4, KB5, KB10, KB13
	Annesine benzemesi	2	KA6, KA9	Olumsuzlukları uygulamamak	5	KB1, KB7, KB11, KB15, KB18
	Çocuğuna sevdiğini söylemek	1	KA14	Herhangi bir bağlantı yok	1	KB8
	Çocuğuna kardeş istememek	1	KA11			
	Annenin vefatı çocuğu ile ilişkilerini şekillendirmesi	1	KA8			
	Rol model ve danışacak annenin olmaması	1	KA4			
	Babası gibi otoriter	1	KA2			

	olmaya çalışmak					
	Aile dışındaki bireyleri önemsememek	1	KA1			
	Herhangi bir bağlantı yok	1	KA13			

Katılımcı anneler, kendi ebeveynleri ile olan hatıraları ile kendi ebeveynlikleri arasındaki bağlantıyı, “olumsuzlukları uygulamamak, olumluları uygulamak; olumsuzları uygulamamak, annesine benzemesi, çocuğuna sevdiğini söylemek, çocuğuna kardeş istememek, annenin vefatı çocuğu ile ilişkilerini şekillendirmesi, rol model ve danışacak annenin olmaması, babası gibi otoriter olmaya çalışmak, aile dışındaki bireyleri önemsememek ve herhangi bir bağlantı yok” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Benim annem ve babam da onların söylediklerini yapmama isterlerdi. Mesela bir kıyafetle bile ben farklı bir şey düşündüysem annem farklı bir şey düşündüyse annemin söylediğine ikna olurdum hemen. Ben şimdi kızıma öyle yapmıyorum. Evet senin dediğin daha doğru diyorum mesela. Benim onunla aynı fikirde olmamam onun fikrini değiştirirsin istemiyorum. Kendimi durduruyorum bu konuda. Çünkü bazen ben de bunu yapıyorum. Çok aykırı olursa tabi düzeltiyorum.” (KA10)

“Yani ben çocukluğumda çok fazla hem psikolojik hem fiziksel şiddete maruz kaldım. Ben bunu kendi çocuğuma yapmayı asla. Çünkü bu durumun benim bedenimde verdiği acının farkındaydım. Bendeki yaraların farkına varabildiğim için çocukluğumun getirdiği davranışlarını oğlumun daha anlayışla karşılayabildim. Oğlumun yarım saat çığlık çığlığa ağlaması beni yormuyor. Şunu düşünüyorum ortada bir problem var ve bunu bize anlatmaya ve yansıtmaya çalışıyor. Aksine alamadığında duygularını ifade etmediğinde çok üzülüyorum. Çünkü ben hep sessiz çığlık olandım.” (KA7)

“Çocukken anne ve babamdan gördüklerimi olumsuz olan kısmı farkedip uygulamamaya çalışıyorum. Geliştirmeye ve dönüştürmeye çalışıyorum. Olumlu olan kısımları ise aktarmaya çalışıyorum. Arada epey bir bağlantı olduğunu düşünüyorum. Çünkü anneliğin özünü ailemden oluşturdum. Ben daha çok gördüğünü yaşatmamaya çalışan bir anneyim. Annemle ilişkim çok iyi değildi

belli yaşa kadar çünkü.bu durumun ben de açtığı yarayı biliyorum. Bunu yapmamaya çalışıyorum.” (KA18)

“Çocuğuma kardeş yapmıyorum diyebilirim. Kardeş kavramına sıcak bakmıyorum. Çocukluğumda abimden sorunlar oldu. Üçümüz iyidik abim dışında. Ama işin içine abim gelince konu değişiyor. O yüzden kardeş kavramına karşıyım. Çocuğuma kardeş yapmıyorum.” (KA11)

“Annemin ve babamın çok fazla sabit fikirli olduğu düşüncesindeyim. Ben bunları biraz daha değiştirdiğimi düşünüyorum. Bizim ailemizde el çok önemlidir mesela. Aman el ne der aman el buna ne Söyler gibi. Şu an bizde bunlar yok. El değil önemli olan benim çocuğum ne istiyor o.” (KA1)

Katılımcı babalar, kendi ebeveynleri ile olan hatıraları ile kendi ebeveynlikleri arasındaki bağlantıyı, “olumluları uygulamak; olumsuzları uygulamamak, kendi anne-babasından gördüklerini uygulamak, olumsuzlukları uygulamamak ve herhangi bir bağlantı yok” şeklindedir.Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Tabiki de ders aldık çok. Olumlu şeyleri alıp çocuklarıma uyguluyorum olumsuz şeyleri de uygulamamaya çalışıyorum. Mesela çalışmak gibi. Kıyas yapmak gibi. Benim ailem yaptı bunu ve hiç hoşlanmıyordum. Zamanında zor durumuna soktu bu beni. Ben bunu yapmamaya çalışıyorum.” (KB6)

“Beni tabii ki çok etkiledi. Benim annemden babamdan hiçbir zaman dayak yemiştin yoktur. Biz de tabii ki bana çocuğumuza yapmıyoruz. Aynı zamanda ben geç baba oldum erken bir baba olamadım. Dolayısıyla bunu vermiş olduğu da ciddi bir olgunluk var. Annemden babamdan ne gördüysem onu uyguluyorum.” (KB4)

“Bence iyi anlamda etkiledi. Kendi çocukluğumda yaşayamadığım bir şeylerin bilincindeyim. Eksiklikleri de görüyorum. O yüzden çocuğum da bunları yaşamasın diye uğraşıyorum. Yani kendi çocukluğundaki yaşanmışlıkları ve yanlışları ve eksikleri ben şu an çocuğuma yapmamaya çalışıyorum. Bu anlamda olumlu etkiledi.” (KB11)

“Geçmişle bir bağlantı yok. Benden ailemden kopuk büyüdüm. Anne baba çalışıyor. Ancak hafta sonu ya da düğünde bayramda denk gelebiliyorduk

ailemle. Ben yalnız büyüdüm. Ailemden çok uzaktım. Dolayısıyla onlarla yaşadığım süreçte benim bugünkü baba oluşumu bence etkilemedi. Arada bir bağlantı yok. Dayı teyze baktı. Çok kişi baktı ama anne baba yoktu. Belki teyzeler dayılardan etkilenmiştir.” (KB8)

4.8. Beklentiler

Katılımcı anne ve babalara “Ailenizin sizden çocukken beklentileri nelerdi?” ve “Sizin çocuğunuzdan beklentileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Beklentiler teması ve alt temaları

Tema 8 Beklentiler	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Ailesinin çocukluğundaki beklentileri	Eğitime devam etmek	8	KA2, KA3, KA6, KA12, KA13, KA15, KA16, KA18	Eğitime devam etmek	12	KB1, KB2, KB4, KB5, KB6, KB8, KB9, KB10, KB13, KB16, KB17, KB18
	Ulaşılamayacak/bitmeyecek beklentilerde bulunmak	4	KA7, KA8, KA14, KA17	Sorun çıkarmamak	4	KB7, KB11, KB14, KB16
	Ebeveynlerin söylediklerini koşulsuz yapmak	3	KA1, KA11, KA16	Beklentileri yoktu	2	KB3, KB12
	Dürüst olmak	2	KA2, KA5	Güçlü-kavgacı olmak	1	KB15
	Beklentileri yoktu	2	KA4, KA10	Saygılı olmak	1	KB10
	Açıkgözlü olmak	1	KA13	Düzenli insanlarla birlikte olmak	1	KB2
	Sorun çıkarmamak	1	KA11	Ebeveynlerin söylediklerini koşulsuz yapmak	1	KB10
	Düzenli insanlarla birlikte olmak	1	KA2			
Alt tema 2: Kendi çocuğundan beklentileri	Mutlu olması	8	KA6, KA7, KA8, KA9, KA12,	Mutlu olması	7	KB6, KB7, KB11, KB15, KB16,

			KA14, KA16, KA18			KB17, KB18
Kendi karar verdikleri hayatı yaşaması	5	KA1, KA3, KA5, KA6, KA8	Kendi ayakları üzerinde durabilmesi-güçlü olması	5		KB2, KB3, KB8, KB12, KB14
Bir beklenti yok	3	KA4, KA11, KA13	İyi bir insan olması	2		KB9, KB16
Dürüst olması	2	KA2, KA15	Saygılı olması	2		KB8, KB16
Eğitimlerine devam etmesi	2	KA10, KA11	İnsanları sevip saygı duyması	2		KB4, KB7
Düşüncelerini özgürce ifade etmesi	1	KA17	Eğitimlerine devam etmesi	2		KB1, KB13
Evdeki küçük sorumlulukları yerine getirmesi	1	KA15	Bir beklenti yok	2		KB5, KB10
Fazla beklentiye sahip olma	1	KA10	Düzenli insanlarla birlikte olması	1		KB1
İnsanları sevip saygı duyması	1	KA5				
Kendi ayakları üzerinde durabilmesi-güçlü olması	1	KA2				

Katılımcı annelerin çocukluklarında ebeveynlerinin kendilerinden beklentileri, “eğitime devam etmek, ulaşamayacak/bitmeyecek beklentilerde bulunmak, ebeveynlerin söylediklerini koşulsuz yapmak, dürüst olmak, beklentileri yoktu, açıkgozlü olmak, sorun çıkarmamak ve düzenli insanlarla birlikte olmaktır.”Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“35 yaşındayım. Anneme babama sormak lazım ama derslerimi olsun okula gideyim geleyim başarılı olayım. Düzenli bir çocuk olayım. Babam benim uyanık ve açık gözlü olmamı çok isterdi. Böyle de yetiştirdi. Biz babamla bir yerlere gittiğimizde arabayı park ederdik. Hadi bakalım şimdi araba nerede sen bul derdi. Ben de arabayı bulmaya çalışırdım. Böyle şeyler yaptırırdı. Tek başıma yaptırırdı. Arkadan beni takip edermiş aslında. Ama benim hep uyanık ve açıkgozlü olmamı isterdi. Öyle de yetiştirdi.” (KA13)

“Yani inanılmaz öyle büyük beklentileri yoktu. Her çocuktan klasik beklenen şeyler vardı. Düzenli bir şekilde okula gitmek okulda belli seviyelere ulaşabilmek. Başarı elde edebilmek. İyi bir üniversiteye gitmemi sağlamak. Üniversiteden sonra iyi bir meslek gibi beklentileri vardı. Aslında tüm bunların

da sebebi hayatta güçlü olmamı ayaklarımın üstünde durmamı istiyorlardı. Aslında tüm bunlar oldu da.” (KA6)

“Mükemmel olmam sorun çıkarmamam. İstedikleri gibi davranıyorum. Hala öyle olmaya çalışıyorum. Onların istedikleri gibi davranmaya çalışıyorum. 32 yaşındayım hala bunu aşamadım. Yani bir şekilde bunu çocukken vizyon edinmişim. Devam ettiriyorum. Annemin bana çizdiği bir iyi çocuk kavramı var onu yapmaya çalışıyorum.” (KA11)

Katılımcı babaların çocukluklarında ebeveynlerinin kendilerinden beklentileri, “eğitime devam etmek, sorun çıkarmamak, beklentileri yoktu, güçlü-kavgacı olmak, saygılı olmak, düzgün insanlarla birlikte olmak ve ebeveynlerin söylediklerini koşulsuz yapmaktır.” Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Okumamı isterlerdi. Tek istekleri buydu. Ama olmadı başaramadım.” (KB13)

“Beklentileri sıkıntı çıkarmamam olurdu.” (KB11)

“Ailemin benden çok bir beklentisi yoktu. Aman doktor ol oku gibi değilde mesela ben lise mezunuyum. Üniversite terkim. Çok da ısrar etmediler. Bana üniversiteyi bırakma bile demediler.” (KB3)

“Annemin çok beklentisi yoktu. Babamın kendince daha cesur daha güçlü daha kavgacı bir evlat beklentisi vardı.” (KB15)

“Okulla ilgili beklentileri vardı. Yani okulumuzun iyi olması derslerimizin iyi olması gibi. Bir de saygı ile ilgili beklenti vardı. Büyüklerine saygı duymalısın gibi. Görevler verildiyse bu görevleri yerine getirmek gibi.” (KB10)

Katılımcı annelerin kendi çocuklarından beklentileri, “mutlu olması, kendi karar verdikleri hayatı yaşaması, bir beklenti yok, dürüst olması, eğitimlerine devam etmesi, düşüncelerini özgürce ifade etmesi, evdeki küçük sorumlulukları yerine getirmesi, fazla beklentiye sahip olma, insanları sevip saygı duyması ve kendi ayakları üzerinde durabilmesi-güçlü olması” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Mutlu bir hayat yaşıyor olması kendi istediği şeyleri yapabiliyor olması. Biz ya da başkası istiyor diye değilde kendisi istediği için yapmasını isterim bazı şeyleri. Neye ilgisi varsa onun üzerinde ilerlesin isterim. Mutlu olması, keyifli

bir hayat sürmesi. Sevgiyi saygıyı bilsin görsün bu şekilde yaşasın isterim.”
(KA6)

“Dürüst olması ve olan her şeyi dürüstçe anlatmasını istiyoruz. Evdeki küçük sorumlulukları yerine getirmesini bekliyoruz.” (KA15)

“Benim oğlumdan beklentim. İyi bir mesleği olsun güzel bir geleceği olsun kendi ayakları üzerinde durabilsin. Güzel kararlar verebilsin. Doğrucu olsun.” (KA2)

“Benim çocuğumdan beklentilerim bence daha fazla. Daha fazla şey bekliyorum. Belki onun konuşmalarından belki tavrından bu beklentiye giriyorum ama beklentim var. Belki akademik anlamda belki duygusal anlamda daha fazla beklentiye giriyorum çünkü potansiyelini biliyorum. Konuşmalarından bazen yaşının gerektirdiği hareketlerde bulunduğu bazen sabır gösteremeye biliyorum. Buda özeleştirisi olsun ama potansiyelini bildiğim için çocukça tavırları bazen beni sinirlendiriyor.” (KA10)

Katılımcı babaların kendi çocuklarından beklentileri, “mutlu olması, kendi ayakları üzerinde durabilmesi-güçlü olması, iyi bir insan olması, saygılı olması, insanları sevip saygı duyması, eğitimlerine devam etmesi, bir beklenti yokve düzgün insanlarla birlikte olması” şeklindedir. Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Mutlu olması sadece. Her ebeveyn çocuğunun başarılı olmasını ister. Tahminimce önce başarı sonra mutluluk der. Benim için bu böyle değil önce mutluluk sonra başarı. Çünkü mutlu olan insan yaptığı işte başarılı olur. İşini sever. İnsanları da hayvanları da sever.” (KB15)

“Tuttuğunu koparan bir çocuk olsun isterim. Yani biz bazen oğlumla bu konuda inatlaşabiliyoruz. Hatta bilmiyorum doğru mu yapıyorum ama bilinçli bir şekilde inatlaşıyorum. Bakalım sabrı nerde bitecek diye. Bu konuyu çok mu istiyor yoksa az mı istiyor diye. Bazen çok kolay pes ediyor oğlum. Bunun olmasını istemiyorum geliştirmek istiyorum. Biliyorsunuz hayat acımasız. Bu yüzden de hayatta güçlü olsun istiyorum.” (KB2)

“Aslında mutlu olsun yeter. Ama şeyde diyebilirim biraz saygılı olsun. Büyüklerini bilsin. Oğlum şu anda yorgunum dediğimde anlasın. Şu anda beş yaşında ama beklentilerimi bunlar.” (KB7)

“Benim bi beklentim yok. Daha çok küçük şu an ama ilerisi için de bir beklentim yok. Sadece bütün seçenekleri ona göstermek isterim. Bütün senaryoları görsün ve kendi hayatı seçimleri o yapsın. Benim tek beklentim bu aslında. Yani ben elimden geldiğince tüm senaryoları göstereyim oda istediği şekilde seçimi yapsın. Ona sorumluluk yüklemek istemiyorum.” (KB10)

4.9. Ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenlerin uygulanması

Katılımcı anne ve babalara “Çocukluk çağınızda anne/babanızın ebeveynliğinde hiç beğenmediğiniz ve bunu ben kendi çocuklarımda yapmayacağım dediğiniz şeyler nelerdir?” ve “Çocukluk çağınızda anne/babanızın ebeveynliğinde beğendiğiniz ve bunu ben kendi çocuklarımda yapacağım dediğiniz şeyler nelerdir?” soruları yöneltilerek yanıtları alınmış ve kodlar Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenlerin uygulanması teması ve alt temaları

Tema 9 Ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenleri n uygulanması	Annelerin Kodları	f	Katılımcı Anneler	Babaların Kodları	f	Katılımcı Babalar
Alt tema 1: Beğenilenler ve kendi çocuğunda uygulanmalar	Herhangi bir şey yok	4	KA1, KA4, KA16, KA17	Herhangi bir şey yok	3	KB8, KB11, KB15
	Aile bağlarını sürdürmek	3	KA7, KA8, KA14	Çocuklar ile her şeyi paylaşmak	2	KB1, KB10
	Çocuğa güvenmek/cesaretlendirme k	3	KA5, KA8, KA9	Çocuklar ile keyifli vakit geçirmek	2	KB2, KB14
	Çocuklar ile keyifli vakit geçirmek	3	KA12, KA15, KA18	Saygılı olmak	2	KB3, KB17
	Çocukları ile her şeyi konuşmak	2	KA3, KA11	Kuralların/otoriteni n olması	2	KB5, KB6
	Çocuğuna karşı sabırlı olmak	1	KA10	Israrcı olmak	1	KB18
	Çocukların düşüncesini önemsemek	1	KA2	Değer yargılarını öğretmek	1	KB13
				Çocuğun kararlarına saygı duymak	1	KB12
				Çocuğun geleceğine yatırım yapmak	1	KB9
				Aile bağlarını sürdürmek	1	KB10
				Çocuk ile arkadaş gibi olmak	1	KB7
				Çocuklara sürprizler	1	KB4

				yapmak		
				Çocukların düşüncesini önemsemek	1	KB1
				Her şey	1	KB16
Alt tema 2: Beğenilmeyen ve kendi çocuğunda uygulanmayanlar	Kurallar/kısıtlamalar	5	KA2, KA6, KA9, KA10, KA12	Değersiz hissettirmek	2	KB11, KB15
	Başka çocuklar ile kıyaslamak	3	KA3, KA5, KA9	Çocuğun üzerine fazla düşmek	2	KB7, KB9
	Kız-erkek eşitsizliği yapmak	2	KA15, KA17	Şiddet	2	KB5, KB8
	Aile içi tartışmaları çocuğa yansıtmak	2	KA4, KA7	Kurallar/kısıtlamalar	2	KB13, KB18
	İhtiyaç durumunda çocuğun yanında olmamak	2	KA7, KA8	Aile içi tartışmaları çocuğa yansıtmak	2	KB2, KB17
	Aşırı saygılı olmak	1	KA18	Herhangi bir şey yok	2	KB1, KB4
	Çocuğu korumamak	1	KA16	Kıyaslama yapmak	1	KB16
	Çocuğa karşı sessiz kalmak	1	KA14	Çocukları arka planda bırakmak	1	KB14
	Çocuğu eleştirmek	1	KA13	Çocukla ortak etkinlikler yapmamak	1	KB12
	Çocuk ile doğrudan iletişim kurmamak	1	KA11	Çocuğu korkutmak	1	KB10
	Çocuğa güçlü olduğu mesajını vermek	1	KA11	Çocuğun sadece temel ihtiyaçlarını karşılamak	1	KB9
	Değersiz hissettirmek	1	KA15	İhtiyaç durumunda çocuğun yanında olmamak	1	KB8
	Çocuğa yalan söylemek	1	KA5	Başka çocuklar ile kıyaslamak	1	KB6
	Şiddet	1	KA7	Çocuğa her şeyi hemen sunmak	1	KB3
	Çocuğun kararına saygı duymamak	1	KA1	Çocuğun kararına saygı duymamak	1	KB3

Katılımcı annelerin kendi ebeveynlerinde beğendikleri ve kendi çocuğunda uyguladıkları “herhangi bir şey yok, aile bağlarını sürdürmek, çocuğa güvenmek/cesaretlendirmek, çocuklar ile keyifli vakit geçirmek, çocukları ile her şeyi konuşmak, çocuğuna karşı sabırlı olmak ve çocukların düşüncesini önemsemektir.”Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Biraz garip olacak ama maalesef söyleyeceğim hiçbir şey yok. Çünkü biz de hiçbir şey yoktu o yüzden şunu beğendim ve burada uygulayabilirim dediğim

hiçbir şey yok. Onlar dünyaya getirdiler yedirdiler içirdiler desem bu bir lüks değil yapılması gereken olduğu için hiçbir şey ekleyemeyeceğim.” (KA1)

“Baba tarafında çok yok ama anne tarafında var biraz. Annemler köklerine çok bağlılar. Birbirlerine Bağlılar. Bu çok hoşuma gidiyor. Kuzenlerimle aramdaki o bağ mesela. Bunu bence çocuk olarak biz değilde aileler sağlayabildi. Baba tarafım çok kopuk mesela. İlişki varsa da birilerinin kuyularını kazmayı yönelik. Ben de o köklerimi unutmuyacağım diye düşündüm. Annemin bize sağladığı köklerimizi bilme durumu ben de çok zor ve kıymetli. Ben de bunu oğluma sağlamaya çalışacağım. Ben köyüme gittiğimde çok mutlu olurdum. İsterim ki oğlum da köyüne gittiğinde anısı olsun. Köklerini unutmasın.” (KA7)

“Her ne olursa olsun annemle ve babamla konuşabilirdik. Ben de bunu yapmaya çalışırım. Aslında babamla bu süreç sonrasında oldu. Büyüdüğümüzde oldu önceleri değildi.” (KA3)

“Babamın sabrı diyebilirim. Yani hiç bağırان bir baba değildi çok ilimliydi çok sakindi. Bunu ben de yapmaya çalışıyorum hayatım boyunca babamın bana sinirlendiğini hatırlamıyorum ya da bağırıldığını. Yapabilmeye çalışıyorum.” (KA10)

Katılımcı babaların kendi ebeveynlerinde beğendikleri ve kendi çocuğunda uyguladıkları “herhangi bir şey yok, çocuklar ile her şeyi paylaşmak, çocuklar ile keyifli vakit geçirmek, saygılı olmak, kuralların/otoritenin olması, ısrarcı olmak, değer yargılarını öğretmek, çocuğun kararlarına saygı duymak, çocuğun geleceğine yatırım yapmak, aile bağlarını sürdürmek, çocuk ile arkadaş gibi olmak, çocuklara sürprizler yapmak, çocukların düşüncesini önemsemek ve her şeydir.” Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Çok beğendiğim cana yakın olmaları. Biz Ankarada büyüdü. Köyde yaşayan akrabalarımıza göre bizim aile bağlarımız daha sıkıydı. Bu belki apartman dairesinde yaşadığımız için olabilir. Eskiden insanlar bir hane içinde 4-5 kişi yaşıyordu. Biz daha samimiydik ve iletişimlerimiz daha kuvvetliydi. Birbirimizden haberdardık yani. Ben şimdi kızıma bunu yapmaya çalışıyorum. Hatta eğer konuşmaz ve yorum yapmazsa, ona anlattırmaya konuşturmaya bile çalışıyorum. Çok da hoşuma gidiyor.” (KB10)

“Arkadaş olmak aslında. Onunla daha çok vakit geçirmek oynamak gibi. Ben çocukken arkadaşlarıma bakardım babalarıyla ya da anneleriyle düşman gibi olurlardı. Ben böyle değildim keyifli vakit geçirirdim. Bunu ben de kendi oğluma yapmaya çalışıyorum.” (KB2)

“Otoriteyi hissetmeli. Kuralları bilmeli uymalı. Sözüünü tutmalı. Bizimle herşeyini paylaşmalı. Dürüst olmalı ama kuralları da bilmeli yani bu kurallar kısmı benim için biraz önemli. Tatlı sert gibi diyebiliriz.” (KB5)

“Bize genel değer yargılarını öğretiler. Ben de öğretmeye çalışıyorum. Bizi mutlu etmek için çok çabalandı. Hala da uğraşiyor. Her istediğimizi yapmaya çalışırdı. Ben de bunları uygulamaya çalışıyorum.” (KB13)

Katılımcı annelerin kendi ebeveynlerinde beğenmedikleri ve kendi çocuğunda uygulamadıkları “kurallar/kısıtlamalar, başka çocuklar ile kıyaslamak, kız-erkek eşitsizliği yapmak, aile içi tartışmaları çocuğa yansıtmak, ihtiyaç durumunda çocuğun yanında olmamak, aşırı saygılı olmak, çocuğu korumamak, çocuğa karşı sessiz kalmak, çocuğu eleştirmek, çocuk ile doğrudan iletişim kurmamak, çocuğa güçlü olduğu mesajını vermek, değersiz hissettirmek, çocuğa yalan söylemek, şiddet ve çocuğun kararına saygı duymamaktır.”Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Ayıp olur çok yok. Aman sus konuşma durumu çok yok. Bunlara dikkat etmeye çalışıyorum. Biz bir yere gittiğimiz zaman lafa söze karışma derlerdi. Ben bunu şu anda çocuğuma yapmıyorum. İsteddiğini söylesin, konuşsun istiyorum.” (KA10)

“Bazı sinirli halleri aslında. Ben onlara da söyledim ben ileride çocuklarıma böyle yapmayacağım sizin gibi derdim. Çok katı kurallar koyarlardı o olabilir. Disiplin mesela. Ben bazen bir şeyleri yapmak isterdim ama onlar kesinlikle olmaz dedi için yapamazdım. Onlar sinirlenirdi ben sinirlenirdim gibi.” (KA6)

“Erkek ve kadın eşitsizliği. Adaletsizlik yaşatmamak. Duygusal olarak yük olacak cümleler kurmamak. Karşı taraf akrabalar bazen öpmek istediğinde bile çok fazla tepki veriyoruz. Çocuk istemiyorsa yapmayın gibi. Bu yüzden fazlaca arkadaşımızı kaybettik.” (KA15)

“Aşırı saygı. Anne ve babaya karşı duygu ve düşüncelerini ifade edememe hali. Ben çocuğum istediği şekilde saygı sınırını aşmadan bana karşı konuşabilsin istiyorum. Duygularını açabilsin ve bend e anlayayım diye uğraşıyorum.”
(KA18)

“Kıyas etmekte diyebilirim. Bazen ister istemez ben de kızımın başkalarını kıyaslarken buluyorum. Ama sonra hemen kendimi durduruyorum. Önceden bana bunu çok yaptı ailem ben şimdi kızıma bunu yapmayacağım diyorum. Bazen oluyor ve durduruyorum. Yalan söylemek olayı olabilir. Atıyorum yemek yiyelim diye söyledikleri yalanlar. Ben bunları yapmamaya çalışıyorum.” (KA5)

“Sen güçlüsün. Her şeyi yapabilirsin aşabilirsin gibi bir yaklaşımı var annemin. Ben bunu çocuğuma yapmamaya çalışıyorum çünkü annem bunu hala yapıyor. Babamın da duyguları biraz içinde yaşardı babam. Babam anneme söyler annem bize söyler. Ben direkt iletişimde olmak isterdim.

Böyle bir arkadaş olamadık yani iletişimi kuvvetli değil. Ben çocuğumla bunu yapmamaya çalışıyorum çünkü ne hissettirdiğini biliyorum.” (KA11)

Katılımcı babaların kendi ebeveynlerinde beğenmedikleri ve kendi çocuğunda uygulamadıkları “değersiz hissettirmek, çocuğun üzerine fazla düşmek, şiddet, kurallar/kısıtlamalar, aile içi tartışmaları çocuğa yansıtmak, herhangi bir şey yok, kıyaslama yapmak, çocukları arka planda bırakmak, çocukla ortak etkinlikler yapmamak, çocuğu korkutmak, çocuğun sadece temel ihtiyaçlarını karşılamak, ihtiyaç durumunda çocuğun yanında olmamak, başka çocuklar ile kıyaslamak, çocuğa her şeyi hemen sunmak ve çocuğun kararına saygı duymamaktır.”Katılımcıların bu alt temaya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Ben çocukken hiç değerli hissetmedim. Bu bana ailem tarafından hissettirilmedi. Orada burada büyüdüğüm bir çocukluktu. Ben bunu şu anda yapmamaya çalışıyorum. Ve çocuğum değerli hissetsin diye uğraşıyorum.”
(KB11)

“Babamda karnın doydu mu? Temel ihtiyaçlarını karşılar bırakırdı. Ben elimden geleni yaptım olmuyorsa senden dolayı derdi. Bu bana göre yanlış. Olmuyorsa şu an kendi oğlum da başka bir yöntem deniyorum. Bunu öğretmeye çalışıyorum. Annemle ilgili de ben anneyim ben doğurdum. Her şeyini bilmem

lazım derdi. Bunu doğru bulmuyorum. Yani evet sen doğurmuş olabilirsin. Ama belli bir süre sonra artık ben büyüdüm ve ben bir bireyim. Bunu doğru bulmuyorum ve ben de yapmamaya çalışıyorum.” (KB7)

“Şiddet diyebilirim. Bunu yapmam. Yalnız bırakmamak bence. Ben çok yalnız kaldım.” (KB8)

“Babamın ve annemin arkadaş ortamlarında ayrı ayrı bulunuyorduk. Birlikte bir şeyler yapmak olmuyordu. Ya biriyle ya diğeriyle gitmem gerekiyordu. Ben şu an bunu yapmıyorum. Hep birlikte bir şeyler yapmaya çalışıyoruz.” (KB12)

“Annem bi hata yaptığımızda hepsini babanıza söyleyeceğim diye korkuturdu. Ben buna çok karşıyım. Hala eşime bile anlatıyorum. Çocuğu herhangi bir şeyle korkutmak doğru değil.” (KB10)

“Annem ve babam okumamakla ilgili kararına saygı duydular. Ama anlatmadılar okumam için destek olmadılar. Ben kızıma bunu yapmam. Evet saygı duyabilirim ama açıklarım da. Her şeyi hemen elde etsin istemiyorum. Bunu yapmam. Güçlü bir kadın olması benim için önemli. Benim hayvan sevgim vardı ama eve almadılar. Beni bu konuda desteklemediler ve ben kızıma bunu yapmayacağım. Hayvanları da insanları da sevsin istiyorum.” (KB3)

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Bu bölümde; çalışmada ulaşılan bulguların genel olarak değerlendirmesi yapılmış ve yapılan literatür araştırmasıyla desteklenerek elde edilen sonuçlardan hareketle tartışılmış ve karar alıcılar ile daha ileri araştırmalara yönelik öneriler getirilmiştir

5.1. Sonuç ve Tartışma

Evli, çocuğu olan ailelerin görüşlerinin alındığı bu çalışma kapsamında 18 aileden oluşan katılımcılar ile görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar 18 anne ve 18 baba olmak üzere toplamda 36 kişiden oluşmaktadır. Görüşme verilerinin analizinden sonra elde edilen bulgular; “Anne-baba ile hatıralar”, “ilişkiler”, “ebeveynleri ile benzerlikler ve farklılıklar”, “çocukluk çağı”, “ebeveyn olmanın zorlukları ve güzellikleri”, “kendi ailesindeki değerlerin uygulanma durumu”, “anne-baba ile hatıralar, çocukluk ve kendi ebeveynliği arasındaki bağlantı”, “beklentiler”, “ebeveynlerindeki beğenilen ve beğenilmeyenlerin uygulanması” olmak üzere 9 ana tema altında toplanmıştır. Elde edilen bu bulgular, alan yazında ulaşılan diğer araştırmalar dikkate alınarak tartışılmıştır.

5.1.1. Anne-baba ile İlgili Hatıralara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Bu temanın altında toplanan bulgulara göre genel olarak; katılımcıların anne ve babalarıyla ilgili olumlu ve olumsuz hatıraları anımsadığı ve genellikle anne-babalarıyla yaptıkları ortak etkinlikleri dile getirdikleri görülmesine karşın katılımcılardan bazılarının herhangi bir anı hatırlamadığı görülmektedir. Ayrıca annelerin ebeveynleri ile ortak etkinliklere katılma durumlarını, babalara göre daha fazla anımsadıkları görülmüştür.

Bu bağlamda yapılan literatür araştırmalarında; Hortaçsu, Oral ve Gültekin (1990) ile Arrnsden ve Grenberg’in (1987) tarafından; bağımlılık testini kullanılarak Türk ergenlerin aile ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini etkileme faktörünü incelenmiş ve Türk ailelerde çocukların annelerine göre babalarıyla ilişkilerinin daha az olduğu, aile içinde ise babalara göre annenin rolünün çok daha fazla olduğu saptanmıştır. Başka bir çalışmada Ülker (2016) tarafından, kadınların çocukluk dönemi mutluluk anılarının ebeveynlik rolleri algısına bakış açılarını etkilediği ve bu etkinin, sosyoekonomik süreç, eğitim seviyesi gibi konulara bağlı olduğu ifade edilmiştir. Başaran ve Yıldırım (2017)

tarafından; anne ve babaların okul anılarının çocuklarının okula karşı tutum ve akademik başarılarına etkisi incelenmiş ve ebeveynlerin okul anılarının çocukların okula karşı tutumlarını etkilediğini ve cinsiyetin önemli farklılıklara yol açmadığı belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılardan anne ya da baba kaybı yaşamış olanların görmedikleri ebeveynlik tutumunu çocuklarına yansıtmamaya çalıştığı aynı zamanda yaşadıkları kaybı ebeveynlik sürecine olumsuz bir katkı gibi değil de yaşadıkları açığı kapatmak gibi düşündükleri görülmüştür. Bu bulguya paralel olarak Göcen ve Genç (2019) tarafından yürütülen çalışmada ise; ebeveyn kaybı yaşamış kişilerin yaşadıkları zorluk ve olaylarda dini ve Allah taavvufunu başa çıkma yolu olarak kullandığı ve ebeveyn kaybını bir ceza olarak görmediği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak yapılan çalışmada genel olarak elde edilen bulgularla literatürde yapılan çalışmalar arasında benzerlik olduğu görülmüştür.

5.1.2. İlişkiler Hakkında Tartışma ve Sonuçlar

Bu başlık kapsamına göre; ebeveynlerin anneleriyle ilişkini genellikle olumlu ve şefkatli olarak değerlendirdiği görülmüştür. Katılımcılar anneleriyle olan ilişkilerinde benzer şeyler ifade ederken babalarıyla olan ilişkiler konusunda farklılaşmışlardır. Anneler, babalarıyla olan ilişkisini otoriter olarak adlandırırken babaların kendi babalarıyla olan ilişkisini ise sert fakat sevgi dolu, olumlu olarak belirttiği görülmüştür. Bu sonuçlara paralel olan diğer çalışmalarda ise, Ger (2021), erkeklerin çocukluk dönemlerine dair hatırladıkları baba kabul-reddinin ebeveynlik doyumu, evlilik doyumu gibi konularda tam aracılık ettiğini ve anlamlı bağlantısı olduğunu fakat anne kabul-reddi ile ebeveynlik ya da evlilik doyumu ile bağlantılı olmadığını ifade etmiştir. Aynı zamanda kadınların hem anne kabul-reddinin hem de baba kabul-reddinin evlilik ve yaşam doyumu konusunda tam aracılık ettiğini fakat ebeveyn doyumu konusunda bağlantılı olmadığını vurgulanmıştır.

Sümer, Aktürk ve Helvacı (2010) tarafından yürütülen çalışmada; ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlarda baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuğu benimseyen ailelerin davranışlarının çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri tutarlı olarak olumsuz; demokratik ve kabul edici tutum ve davranışlar sergileyen ailelerin çocuk ve ergenlerdeki etkileri ise tutarlı olarak olumlu bulunmuştur.

Başka bir bulguya göre; anneler çocukları ile ilişkilerinde kendilerini otoriter ve birlikte vakit geçiren olarak ifade ederken babalar çocuklarıyla ilişkisini olumlu ve birlikte vakit geçiren şeklinde ifade etmiştir. Anneler kendi babalarıyla olan ilişkisini otoriter olarak yorumlarken çocuklarıyla ilişkilerini ise kuralcı şeklinde belirtmesi ebeveyn tutumları arasındaki bağlantı olarak görülmüştür. Bu bulguya paralel olan çalışmalarda ise; Galbo (1984) çalışmasında, gençlerin hayatındaki en önemli kişilerin anne-babaları olduğunu ve erkek deneklerin % 83'ü babalarını , kız deneklerin % 52'si annelerini yaşamlarını etkileyen en önemli kişilik olarak göstermiştir. Ayrıca yaptığı çalışmada gençlerin anne ve babalarıyla olan yakın ilişkilerinin kişilik gelişimlerinde önemli bir yerde olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmadan farklı olarak ilişkiler ana temasında annelerin babalarıyla olan ilişkilerini anneleriyle olan ilişkilerine oranla çocuklarına daha çok yansıttıkları sonucu da görülmüştür.

Sonuç olarak yapılan çalışmada elde edilen bulgularla literatürde yapılan çalışmalar arasında genel olarak benzerlik olduğu görülmüştür.

5.1.3. Ebeveynleri ile Benzerlikler ve Farklılıklara İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Bu başlıkta ebeveynlerin kendi anne-baba süreçleri ve şu anki ebeveynlikleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklara ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. İlk bulguya göre annelerin kendi ebeveynleri ile kuralcı ve annesi gibi duygularını anlamaya çalıştığı kısımlarda benzerlikler gösterdiği görülmüştür. Aynı zamanda ebeveynlerine göre çocuğuna karşı daha ilgili ve kurallar konusunda daha rahat ya da özgür olmak kısmında farklılaştığını düşündükleri görülmüştür. Bu bulguya paralel olan bir çalışmada ise; Lawton (1992) anne-baba çocuk ilişkisinin kalitesini çeşitli değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında, aile ve çocuk arasındaki ilişkinin yetişkinlerin kendi çocukluk yaşantılarına bağlı olduğunu söylerken bu faktörün çok belirleyici olmadığını bildirmiştir. Yetişkinlik yaşantısındaki eğitim, sosyokültürel yapı ve çevre gibi koşulların sonrasında kişiyi şekillendirdiğini belirtmiştir.

Bir başka bulguya göre; babaların ebeveynlerinin tutumları ile babasından gördüklerini uygulayan ve babaları gibi çocuklarla oyun oynayan şeklinde benzerlikler gösterdikleri görülmüştür. Aynı zamanda babaların çocuklarla daha çok vakit geçirmek konusunda kendi ebeveynleri ile farklılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan

bazılarının ise ebeveynleri ve kendi ebeveynlik tutumları arasında herhangi bir benzerlik görmediği sonucuna da ulaşılmıştır. Burke ve William (1990) ana-baba ve ergen ilişkilerini incelediği çalışmada; ergenleri davranışlarına göre problemli ve problemsiz olarak ayırarak incelemiştir. Bu çalışmada davranışlarına göre problemsiz olarak adlandırılan ergenlerin aileleriyle ilişkilerinden daha fazla doyum sağladıkları ve daha dengeli ve uyumlu oldukları görülmüştür. Problemli olarak adlandırılan ergenlerde ise aileleri ile iletişimlerinin yetersiz olduğu ya da hiç olmadığı ve aile ilişkilerinin doyurucu olmaktan uzak olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak yapılan çalışmada elde edilen bulgularla literatürde yapılan çalışmalar arasında genel olarak benzerlik olduğu görülmüştür.

5.1.4. Çocukluk Çağına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın ilk amacına ilişkin olarak katılımcılara çocukluk çağında ailelerine bakış açıları sorulmuş ve aynı zamanda kendi çocukluğunu ve çocuğunun çocukluk çağlarını karşılaştırmaları istenmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda; ebeveynlerin çocukluk çağlarına ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bağlamda; anneler çoğunlukla anne-babalarının çatışma yaşadığı bir ortamda büyüdüklerini ve buna karşın keyifli, mutlu bir çocukluk geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan babalar ise; keyifli, mutlu bir aile ortamında büyüdüklerini ve keyifli, mutlu bir çocukluk geçirdiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda, katılımcıların kendi çocukluklarını dışarıda oyun oynayan bir çocukluk olarak ortak bir değerlendirmede bulundukları görülmüştür. Bu bulguya paralel olan bir çalışmada ise; Sayıl ve Berument (2009), bazı anne baba davranışlarının (örn., reddedici ve müdahaleci davranışlar), aile içindeki çatışma ve evlilik uyumsuzluğunun çocukluk döneminde, düşük eğitim düzeyine bağlı olarak duygusal problemlere ciddi oranda sebep olabileceğini vurgulamıştır. Araştırmanın ilk bulgusuna göre katılımcılardan annelerin çatışmalı bir aile ortamında büyümesine karşın çocukluklarını keyifli ve mutlu olarak yorumluyor olması dikkat çekici olmuştur.

Araştırmanın ikinci bulgusuna göre ise; katılımcıların kendi çocukluğuna oranla çocuklarının çok daha az dışarıda vakit geçirip oyun oynadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda babalar kendi çocukluklarına göre çocuklarının her şeyi çok daha kolay elde ettiğini ve ebeveynlerin daha fazla ilgili olduğunu belirttiği görülmüştür. Katılımcıların kendi çocukluklarına kıyasla çocukluklarının daha rahat ve konforlu bir

çağ geçirdiklerini düşündükleri orta çıkmıştır. Buna karşın; çocukluk çağlarında çocukların günümüze göre daha güvende olduğu vurgulanmıştır. Uncu ve Çalışır (2018) çalışmasında; 80'li yılların Gümüşhane'sinde çocuk olmayı araştırmış ve bugünkü çocukluk ile geçmişe dair bakış açılarını değerlendirmiştir. Çalışmada sokakta oyun oynama kültürünün yok oluşunu ve bu durumun çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerine zarar verdiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda dönemimizde sokakların eskisi kadar güvenli olmayışından ve modern çocukların da eskisi gibi sokağa çıkmak istemeyişinden bahsetmiştir. Sokaktaki oyunun yerini sanal ortamların ve sanal oyunların aldığını belirtmiştir.

Zeynep (2021) çalışmasında; Türkiye'de yeni ebeveynlik ve yeni çocukluk kavramlarından bahsetmiştir. Geçmiş dönemlere kıyasla günümüzde dijital çağında da devreye girişiyle toplumdan soyutlanmış ve benmerkezi çocuk kavramlarının ortaya çıktığını belirtmiştir. Ülkemizle kısıtlı tuttuğu bu çalışmada farklı ebeveynlik tutumlarının farklı gelişen ve yetişen çocukları orta çıkardığını belirtirken farklı değer ve anlamlarından bahsetmiştir.

5.1.5. Ebeveyn Olmanın Zorlukları ve Güzelliklerine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın bu kısmında ailelere ebeveyn olmanın zor ve güzel yanları sorulmuş ve verilen cevaplara göre sonuçlar belirlenmiştir. Annelerin çocuğa karşı hissedilen korku ve evhamlardan zorlandığı görülürken buna karşın babaların ise çocuğun geleceğini düşünmek konusunda zorlandığı görülmüştür. Bununla beraber katılımcıların çocuğa karşı olan sorumlulukların ebeveynliğin zor kısmı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kara, Gümüş ve Başbakkal (2022) çalışmasında; kanserli çocuklara bakım veren ebeveynlerin fiziksel, psikolojik, sosyal sağlıkları ve ekonomik durumları büyük ölçüde etkilendiğini vurgulamıştır. Kanserli çocuğa sahip ailelerin kendi ihtiyaçlarını maddi ve manevi ihmal ettiğini, vakitlerini çocuklarına ayırdıkları görülmüştür. Hastalığın seyri kısmında ailelerin anksiyete ve korku yaşadığını ve destek alınmadığı süreçte tablonun daha zorlaştığını ifade etmiştir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise; katılımcıların çocuklarıyla bağ kurmanın ve çocuklarının anne ve babalarına seslenişinin ebeveyn olmanın en güzel yanı olduğu sonucudur. Katılımcı cevaplarının çoğunluğunun bağ kurma ve sevgi konusunda olduğu dikkat çekmiştir. Araştırmaya paralel bir çalışmada; Kımter (2015) çocuğun içinde yetiştiği ailede ilgili ve sevgi dolu ebeveynlerinin ve iletişiminin olması, çocukların farklı yönlerden gelişimini desteklerken (benliğini, kişiliğini, kimliğini, sosyal uyumunu vs.) psikolojik gelişimini ve ruh sağlığını da olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda bu aile içi olumlu ve sevgi dolu iletişim dini tasavvuru, sağlam bir dinî kişilik ve sağlıklı bir dindarlık oluşturmada da etkin rol oynamaktadır.

Sonuç olarak; bu çalışmada konu alınan ebeveyn olmanın zorlukları ve güzel yanları ile ilgili literatürde benzer bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

5.1.6. Kendi Ailesindeki Değerlerin Uygulanma Durumuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara ailelerindeki hangi değerleri çocuklarına uygulamamak ya da uygulamamak istedikleri sorulmuş ve cevaplar doğrultusunda sonuçlara ulaşılmıştır. Katılımcılardan hem annelerin hem de babaların kendi ailelerinden gördükleri özellikle sevgi, saygı ve dürüstlük değerlerini çocuklarına uygulamak istedikleri görülmüştür. Yaşanılan toplumla da ilişkilendirilerek ailelerinde hangi olumsuzlukları yaşarsa yaşasınlar saygı ve dürüstlük gibi değerlere önem verdiklerini ve çocuklarına da bu değerlerin önemlerini öğretmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bağlamda yapılan literatür araştırmalarında; Akto (2020) çalışmasında, ailelerin demokratik ebeveynlik modelini benimsemeleri gerektiğini ve demokratik ebeveynlikte, ebeveyn çocuk ilişkisinin, sabır, ilgi, duyarlı ve kuvvetli ilişkiye göre inşa edildiğini söylemektedir. Ayrıca bu tür ebeveynlik çocukların, ebeveynlerin öğretmek istedikleri değerlere katılma motivasyonunu artırdığını ve olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin geliştirdiğini vurgulamıştır. Metin, Ünlü ve Kaşkaya (2017) çalışmasında; değerler eğitiminin ilk adımlarının ailede atılması gerektiğini, ailenin değer eğitimine yönelik tutumu ve değer algısının incelenmesinin çocukların değerleri öğrenme durumunda etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmasında ebeveyn eğitim durumunun belirleyici olabileceğini vurgulamıştır. Tosun ve Balat (2017); annelerin

çocuklarına aktarmak istedikleri değerlerin en fazla güvenlik ve başarı olduğunu ve en az aktarmak istedikleri değerlerin ise uyma ve uyarılım olduğu bulunmuştur. Literatüre göre değer aktarımı ile ilgili yapılan çalışmalarda, özellikle “Başarı” ve “Güvenlik” değeri ilk sıralarda iken, “Uyma” ve “Uyarılım” değeri alt sıralarda görülmüştür. (Demirutku, 2007; Schwartz, 2012; Koç, 2013).

Araştırmanın ikinci bulgusu ise; annelerin çocuğun yaşına uygun olmayan uygulamaları ailesinden gördüğünü ve uygulamak istemediğini belirtirken, babalar ise şiddeti ailelerinden gördüğünü ve çocuklarına uygulamak istemediklerini belirtmişlerdir. Gökkaya ve Öztürk (2021) çalışmalarında; aile içi şiddete maruz kalmış çocukların ilerdeki partner ilişkilerinde şiddet gösterme eğiliminin, çocukluğunda şiddeti gözlemlememiş çocuklara oranla daha fazla olduğunu söylemiştir.

Araştırmanın bu teması kapsamında önemli olan bir diğer bulgu ise katılımcılardan babaların ailelerinde şiddeti daha fazla gördükleri olmuştur. Aynı zamanda çocuklarına şiddet uygulamak istememelerini sıklıkla belirtmişlerdir. Burada ata erkil toplum algısı önem arz etmektedir. Bu bağlamda; Kalyon ve Yazıcı (2020) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin fiziksel olarak ihmal edilme oranının kadın katılımcılardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gökkaya ve Öztürk (2021) ise, erkeklere toplum tarafından belli yargıların ve ayrıcalıkları verildiğini, erkeklerin şiddet uygulama potansiyellerini bu yargıların doğru oranda arttırdığını söylemiştir. Ayrıca; erkeklerin, ebeveynlerinin istismar edici ve şiddet yönelimli davranışlarını model almalarının kadınlardan daha olası olmasından kaynaklanmaktadır (Marshall ve Rose, 1988; Payne ve Gainey, 2009).

Sonuç olarak anne ve babaların olumlu gördüğü ve katkı sağladığına inandıkları değerleri çocuklarına öğretmek istedikleri buna karşın olumsuz olarak değerlendikleri ve kendilerine katkı sağladığını düşünmedikleri değerleri çocuklarına öğretmen istemedikleri görülmüştür. Literatürdeki çalışmalar bu bulguyu destekler niteliktedir.

5.1.7. Anne-baba ile İlgili Hatıralar, Çocukluk ve Kendi Ebeveynliği Arasındaki Bağlantıya İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın temel ve en önemli amacını oluşturan bu bölümde; ebeveynlerin kendi çocuklukları, ailelerine bakış açıları, nasıl bir ailede yaşadıkları ve nasıl yetiştikleri ile şu anki ebeveynlikleri arasındaki bağlantıları incelemek amaç edilmiştir. Bu bağlamda sorular sorulmuş ve cevaplar sonuçlandırılmıştır. İlk bulguya göre; katılımcıların kendi çocukluklarında, ailelerinden deneyimledikleri ve olumsuz olarak adlandırdıkları uygulamaları ve ebeveyn yaklaşımlarını çocuklarına uygulamak istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğunlukla olumsuz olarak adlandırdıkları ebeveyn tutumlarının çocukken ne hissettirdiklerini anımsadıklarını ve hatıralarla destekleyerek sorulara cevap verdikleri görülmüştür. Katılımcıların çocukluklarındaki olumsuz yaşanmışlıkların mevcut ebeveynlik süreçlerini etkilediği ve bu yaşanmışlıklara göre ebeveynlik tutumlarını şekillendirdikleri görülmüştür. Bu bağlamda literatürdeki paralel çalışmalar şunlardır; Karaçay ve Güloğlu (2022) çalışmalarında; Çocukluğunda duygusal ihmale ve olumsuz çocukluk deneyimlerine maruz kalan ebeveynlerle çocukluğunda duygusal ihmale maruz kalmayan ebeveynler arasında sağlıklı ve iletişimi güçlü aile-ebeveyn olmadaki risk faktörlerinin (depresyon, öz bakım, problem çözme, sosyal destek, imkanlara erişim, rol memnuniyeti, ebeveyn-çocuk etkileşimi, ev ortamı ve ebeveyn etkinliği) tümünde anlamlı farklılık bulunduğunu belirtmişlerdir. Ebeveynlerin ihmal ve travmatik çocukluk deneyimlerinin ebeveynlik rollerindeki olumsuz tutumlar açısından risk faktörü olduğu (Banyard, Williams ve Siegel, 2003) ve annelerle yapılan bir çalışmada annelerin %93'ünün çocuklarını duygusal olarak ihmal ve istismar ettiği (Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002) göz önüne alındığında duygusal ihmal ve travmatik çocukluk deneyimlerinin (fiziksel ihmal, duygusal ihmal, istismar vb.) bireylerin yaşamlarının üzerinde tekrar eden ve güçlenen bir döngüyle etki ettiği görülmüştür. Sarısakal (2022) çalışmasında; çocukluk çağı travmatik yaşantısı olan bireylerin duygu düzenleme ve zihinselleştirme süreçlerinde travmatik yaşantısı olmayan bireylere göre güçlükler yaşadıkları ve travma yaşantısına sahip olmanın olumsuz ebeveynlik stiline sahip olmak açısından risk faktörü olduğunu söylemiştir. Aynı zamanda, çocukluk çağı travmatik yaşantısına sahip olmanın tek başına kuşaklararası döngüyü sürdürmek için yeterli olmadığını ve çevresel başka değişkenlerin de bu döngüyü etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci bulgusu ise; katılımcıların ailelerinde deneyimledikleri olumlu olarak adlandırdıkları ebeveyn tutumlarını çocuklarına uygulamak istedikleri sonucudur. Katılımcılardan özellikle babaların “anne-babalarından gördüğü ebeveynliği uygulamak” şeklinde verdikleri cevaplar dikkat çekici bulunmuştur. Çocukluk deneyimlerindeki olumlu izleri hala anımsadıklarını dile getiren aileler, çocuklarına da aynı şekilde ebeveynlik yapmak istediklerini belirttikleri görülmüştür. Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara; “Annenizle ve/veya babanızla olan hatıralarınızı, çocukluğunuzu ve kendi anneliğinizi/babalığınızı düşündüğünüzde arada nasıl bir bağlantı olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuş olup “Çocuğuma annem gibi, babam gibi davranıyorum.” cevapları sonuçları değerlendirirken önem arz etmiştir. Yılmaz ve Ülker (2018) çalışmalarında; yetişkinlerin çocukluk dönemlerinin hayatlarını birçok noktada etkilediği gibi, kendi çocuklarını yetiştirirken sahip olduğumuz ebeveynlik tutumları üzerinde de belirleyici bir role sahip olduğunu vurgulamıştır.

Sonuç olarak; ailelerin çocukluklarındaki ebeveyn tutumlarından etkilendiği ve olumlu olarak adlandırdıkları ebeveyn tutumlarını kendi çocuklarına da uygulamak istediği ve olumsuz olarak adlandırdıkları ebeveyn tutumlarını çocuklarına uygulamak istemediklerini görülmüştür. Katılımcıların ailelerine yönelik ebeveyn tutumlarını hatıralarla ilişkilendirdikleri ve bu doğrultuda cevaplar verdikleri görülmüştür. Ebeveynlikleri ve geçmiş çocukluk deneyimleri arasında belirgin yönde bir bağlantı gördüklerini ifade etmişlerdir. Araştırmanın bulguları ise anne-babaların çocukluk çağı yaşantılarının kendi ebeveynlik süreçlerine etki ettiğini ve arada anlamlı ölçüde bağlantı olduğunu göstermiştir. Literatürde; anne-babaların travmatik yaşam döngüsü, istismarlar, fiziksel ve psikolojik şiddetin ebeveynlik süreçlerine etkisi çalışmalarına rastlanmış fakat genel çocukluk çağı öyküsünün ebeveynlik süreçlerine etkisi konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca alanyazındaki çalışmalar bu bulguyu destekler durumdadır.

5.1.8. Beklentilere İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın ilk bulgusunda; katılımcıların ebeveynlerinin çocuklarının eğitime devam etmeleri ve başarılı olmaları yönünde beklentileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda bu beklentilerin katılımcılar tarafından ulaşılamayacak ve bitmeyecek beklentiler olduğu düşünülmektedir. Yavuz (2018) çalışmasında; ailelerin çocukların

meslek seçimi ve akademik başarılarında önemli bir yerde olduğunu söylemektedir. Ailelerin beklentilerinin gençlerin meslek seçimlerinde etkili olan faktörlerden biri olduğunu ifade ederken gençlerin %39,4'ü'nün çevresindekilerin yönlendirmelerinden etkilendiğini, %20,7'sinin ebeveyn yönlendirmelerinden etkilendiğini, %19,2'sinin ise aile dışındaki kişilerin yönlendirmelerinden etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın ikinci bulgusunda ise; anne babaların çocuklarının mutlu olması yönünde beklentisi olduğu görülmüştür. Katılımcılar; ebeveynlerinin kendilerinden beklentileri ile katılımcıların çocuklarından beklentilerini kıyaslamış ve genellikle çocuklarının karar verdiği ve ayakları üstünde durabildikleri hayatı istediklerini söylemişlerdir. Görüşmeler sırasında aileler çocuklarından beklentilerini açıklarken öncesinde ailelerinin kendilerinden beklentilerini cevaplandırmış ve bu doğrultuda cevaplar vermişlerdir. Yapıcı (2010) çalışmasında; ailelerin geleceğe yönelik beklentileri içinde en önemlilerinin çocukları için sağlıklı bir yaşam ve çocuklarının geleceği olduğunu belirtirken, çocukların eğitimi ile ilgili olarak ailelerin %74'ü erkek çocukların, %64'ü ise kızların okuyabildiği kadar okumalarını savunmaktadır sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin çocuktan beklentileri de modern aile ile birlikte değişmeye başlamış ve ebeveynlerine bakmakla yükümlü çocuk algısı yerine kendi ailesini kuran, birey ve bağımsız olan, hayata çocukları üzerinden anlam ve değer yükleyen modern çocuk algısına bırakılmıştır. Fakat yine de anne babasına şefkatli, hoşgörülü ve ihtiyaçlar gideren evlat algısı devam etmektedir. Bu durum eğitim düzeyine de bağlı değişkenlik göstermektedir.

Sonuç olarak; anne babalarının katılımcılardan çocukken beklentileri ile katılımcıların şu anki çocuklarından beklentileri arasında farklar olduğu ve bu farkın eğitim ve başarıdan çok psikolojik iyi oluşu belirttiği görülmüştür. Literatürde aile ve beklentilerine yönelik çalışmalara rastlanmış ve bu çalışmaların araştırmanın bulgusunu destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

5.1.9. Ebeveynlerindeki Beğenilen ve Beğenilmeyenlerin Uygulanmasına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın ilk bulgusunda; katılımcılardan bazılarının ailelerinde beğendikleri ve çocuklarına uygulamak istedikleri herhangi bir şey olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Bununla birlikte; annelerin aile bağlarını sürdürmek ve çocukla keyifli

vakit geçirmek gibi uygulamaları beğendiği ve çocuklarına uygulamak istediği görülmüştür.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise; katılımcıların anne babalarından gördükleri kurallar, değersiz hissettirilmesi ve başka çocuklarla kıyas gibi durumları beğenmedikleri ve çocuklarına uygulamak istemedikleri görülmüştür. Kılıççı (1981), Kızıltan (1982), Bilal (1984), Güneysu ve Bilir (1989)'in yaptıkları çalışmalarda, çocuklarını olduğu gibi kabul eden, ilişkilerinde demokratik olmaya özen gösteren ana-babaların çocuklarının, kendini kabul düzeyleri, topluma uyum sağlama düzeyleri ve olumlu benlik düzeylerinin otoriter aile ortamında yetişen ve aile iletişimi zayıf olan çocuklara göre daha yüksek düzeyde olduğunu görmüşlerdir.

Aysan (1988), lise öğrencilerinin stres yaşantılarında başa çıkma stratejilerini incelediği araştırmasında, demokratik ve otoriter ana-baba tutumlarının başa çıkma stratejilerini önemli düzeyde etkilemediği; ancak ilgisiz anne tutumunun çocukların kendini suçlama ve kaçınma davranışlarını arttırdığını görmüştür. Annelerini otoriter, demokratik ve ilgisiz olarak algılayan ergen gruplar birbiriyle karşılaştırıldığında, stres yaşantılarında kullanılan başa çıkma stratejileri bakımından otoriter ve demokratik anne tutumları arasında önemli bir fark olmadığı; bu iki grup, ilgisiz anne tutumunun algılandığı grupla karşılaştırıldığında, demokratik ve otoriter anne tutumlarını problem çözüme ve sosyal destek arama davranışlarını artırıcı yönde, ilgisiz anne tutumlarının ise aynı davranışları azaltıcı yönde etkilediği görülmüştür.

Ana-baba tutumlarıyla ilgili Steinberg, Laurence vd (1990); yaptıkları çok geniş kapsamlı bir araştırmada, aile yapısı ve aile tutumlarının ergen davranışlarını özellikle dört konuda etkilediğini belirtmektedirler. Bunlar: 1. Okul performansı, 2. Özgüven, 3. Stres ve 4. Çocuk suçlarıdır. Öğrenciler önce sosyoekonomik düzey ve aile yapısına göre sınıflandırılmışlar daha sonra, her grubun sonuçları, ailelerinin otoriter olup olmamasına göre karşılaştırılmıştır. Sonuçta, etnik, sınıfsal ve evlilik statülerine göre, sağlam, kabul edici ve demokratik aileleri olan ergenlerin okulda akademik olarak daha başarılı, daha özgüvenli oldukları buna karşın daha az kaygı duydukları ve daha az depresyona girdikleri görülmüş ve suçlamaya daha az eğilimli oldukları belirlenmiştir. Aynı zamanda; otoriter ailelerden gelen ergenlerin ise akademik anlamda daha başarısız daha güvensiz, depresyona ve suçluluğa daha yatkın oldukları saptanmıştır.

Sonuç olarak; katılımcıların aile bağları, gelenek ve görenekler gibi konuları çocuklarına aktarmak istedikleri; kurallar, kıyaslamak gibi durumları çocuklarına uygulamak istemedikleri belirlenmiştir. Ayrıca; alan yazın çalışmaları araştırmadaki bulgularla paralel niteliktedir.

5.2. Sonuç

Araştırma bulgularına göre sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

Çocukluk çağı kişinin tüm hayatını etkilemekte ve önem arz etmektedir. Kişilik gelişiminin önemli bir kısmı çocukluk çağında tamamlanmakta ve ileriki yaşantıda; seçimler, kararlar, yetişkinlik, ebeveynlik süreci gibi konularda etkin rol oynamaktadır. Anne-babaların; travma gözetmeksizin ebeveynleri ile ilişkileri, yaşadıkları olaylar ve çocukluk deneyimleri anne-baba olma yolunda rehber niteliğindedir. Araştırmanın sonuçlarına göre; anne-babaların ebeveynleri ile olan hatıralarını çoğunlukla hatırladıkları ve bu hatıralarla birlikte çocukluk çağlarını yorumladıkları görülmüştür. Katılımcıların anne ve babaları ile olumlu ve olumsuz olarak adlandırdıkları ilişkilerinin ve tutumların olduğu görülmüştür. Anne-babalar çocukluk çağında ebeveynleri ile ilişkilerini çoğunlukla; kuralcı, olumlu, şefkatli bir ilişki şeklinde adlandırdıkları görülmüştür. Katılımcıların çocuklarıyla ilişkilerinde ise çoğunlukla; olumlu, kuralcı oldukları belirtilmiştir. Her iki ilişki tanımlarının arasındaki benzerlik önemlidir. Katılımcıların ebeveynleri ile ilişkileri ve çocukları ile olan ilişkilerini açıklarken cevaplar benzerlik göstermiştir. Ayrıca katılımcıların; olumlu görülen ebeveyn tutumlarını çocuklarına uygulamak istedikleri ve olumsuz olarak görülen ebeveyn tutumlarını ise çocuklarına uygulamak istemedikleri görülmüştür.

Katılımcıların ebeveynleri ile benzer ve farklı yönleri vardır. “Çocukluk çağınızla anne ve babanızla olan ilişkinizi düşündüğünüzde şu an ki sizin anneliğinizin /babalığınızın kendi anne-babanız ile olan ilişkinize benzerlikleri /farklılıkları nelerdir?” sorusuna verilen “annem gibi”, “babam gibi” cevaplarıyla katılımcıların ebeveynleri ile benzer ya da farklı yönlerini doğrudan anne-babalarıyla ilişkili örnekler vererek ve çoğunlukta anne-babalarına benzedikleri yönünde cevapladıkları görülmüştür. Ayrıca anne-babalar ebeveynleri ile çocuklarla daha çok ilgilenmek, şiddet uygulamamak ve çocuğun duygularını daha çok anlamaya çalışmak gibi konularda farklılaştıkları görülmüştür.

Araştırmada; katılımcıların çocukluk çağlarında dışarıda fazlaca oyun oynadıkları ve bu oyunlarla sosyal anlamda olumlu ilişkiler kurdukları görülmüştür. Ekrandan ve sosyal medyadan uzakta, güvenli bir ortamda ve az elde edilebilen oyuncaklarla vakit geçirdikleri söylenebilmektedir. Anne-babalar çocukluk çağları ile kendi çocuklarının çocukluk zamanlarını kıyasladığında; çocukların eskisi kadar güvenli bir ortamda büyümedikleri, sosyal medya ve ekranların dışarıda oyun oynanmasına engel olduğu ve sosyal anlamda okullar dışında olumlu etkileşimin olmadığı yönünde cevaplar vermiştir.

Katılımcıların; kendi çocukluk çağı yaşantıları ile ebeveynlik süreçleri arasında bağlantı ve ilişki olduğunu vurguladıklarını görmekteyiz. Katılımcılar; çocukluk çağı yaşantılarını ebeveynlik sürecinde bir yol haritası olarak görmektedir. Kendi çocukluklarında ebeveyn-çocuk ilişkisinde görülen olumlu davranışların ebeveynlik sürecinde çocuğa aktarıldığı görülmüştür. Olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisinde görülen davranışların ise ebeveynlik sürecinde çocuğa aktarılmak istenmediği ve bu deneyimler sayesinde katılımcıların çocukları ile daha olumlu ilişkiler kurmaya çalışıldığı görülmüştür.

5.3. Öneriler

Araştırma, yetişkinlerin çocukluk çağı deneyimleri ile anne baba olma süreçleri arasındaki bağlantı açısından önemli bulgulara sahiptir. Bu bölümde araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuç ve yapılan tartışmalar neticesinde, araştırmacılara, karar vericilere ve ailelere yönelik öneriler bulunmaktadır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1- Yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantıları, araştırmalara genellikle travmalar üzerinden konu edilmektedir. Bu araştırmalar şüphesiz çok yönlü bir bakış açısı oluşturmaktadır. Yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının yalnızca travma üzerinden değil, çocukluk çağı deneyimleri ve olaylar açısından çalışılması önem arz etmektedir.

2- Yetişkinlerin çocukluk çağı yaşantılarının; beklentiler, şiddet, akademik başarı gibi farklı boyutlarıyla inceleyen nitel ve nicel araştırma yöntemleriyle daha geniş çalışma gruplarına ulaşarak çok yönlü veriler elde edilmelidir.

3- Yetişkinlerin çocukluk döneminde ebeveyn kaybı yaşadığı durumlarda, eksik ebeveyn ilişkisinin çocukları üzerindeki etkisi çok boyutlu incelenmelidir.

Karar Vericilere Yönelik Öneriler

1- Ailelerin ebeveynlik süreçleri ve çocukluk çağının etkisi konusunda eğitim, kültür, sanat çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

2- Ebeveynlik sürecinde; çocukların gelişim dönemleri, gelişim dönemi özellikleri, duygu aktarımı ve duygu regülasyonu gibi konularda telkinler içeren eğitim çalışmaları, kitaplar, filmler, reklam içerikleriyle farkındalık çalışmaları çoğaltılmalıdır.

3- Yetişkinlerin çocukluk çağı deneyimleri ile birlikte anne-baba oluş süreci açısından eğitim seviyesine bakılmaksızın ebeveyn-çocuk aktarımının göz önüne alındığı yerel belediye faaliyetleri yaygınlaştırılmalı ve sosyal politika haline getirilmelidir.

4- Ebeveynlerin psikoterapi gibi süreçlere daha kolay dahil olabilmesi için destek ve farkındalık çalışmaları yürütülebilir.

Ailelere Yönelik Öneriler

1- Ebeveynlerin çocuklarının bulunduğu yaşın dönem özellikleri nelerdir konusunda araştırma yapması gerekmektedir.

2- Yetişkinlerin, çocukluk çağları ile ebeveynlik tutumu arasındaki olumlu ve olumsuz ilişkileri kavrayıp farkındalık geliştirmeleri gerekir.

3- Ebeveynlerin çocuk duygu regülasyonları, duygu kavramlar ile ilgili çocuklarla birlikte aktivite kitapları ya da bilinçlendirme kartları ile duygu çalışmaları önemlidir.

4- Ebeveynlerin, katı ve kuralcı ebeveyn tutumundan çok, demokratik ve anlayışlı ebeveyn tutumunu benimseyip bu şekilde davranmaları gerekmektedir.

5- Yetişkinlerin ebeveynlik süreci konusunda zorlandığı ve çıkmaza girdiği noktalarda psikoterapi almaları önemlidir. Destek almaya daha inançlı ve istekli olmaları sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisi için önem arz etmektedir.

6- Ailelerin, çocuklarını ekrandan ve sosyal medyadan uzak tutmak için oyun evleri, oyun alanları, eve gelebilecek oyun ablası gibi seçenekleri değerlendirmesi gerekmektedir.

7- Yetişkinlerin çevre baskısı gözetmeksizin anne-baba olmaya karar verme eğiliminde olması önemlidir.

8- Ailelerin, çocukluk yaşantılarının ebeveynlik sürecinde önem arz ettiğinin farkında olarak çocuk yetiştirme bilincinde olmaları gerektiğini unutmamaları gerekmektedir. Ayrıca, çocuklarının gelecekte eğer isterlerse ebeveyn olacağını ve çocukluk çağının belirleyici olduğunu göz önünde tutmaları önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, C.(2016).Eş seçimi ve evlilik: Değişen toplumda değişen aile (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi
- Aktay, Y. (2004). Türk Sosyoloji Tarihine Eleştirel Bir Katkı, (2.baskı). İstanbul: Küre Yayınları
- Akto, A. ve Akto, S. (2020). Erken çocukluk ve değerler eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 13 (74),24-25.
- Akyüz, Y. (2013). Türk eğitim tarihi (24. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Akyüz, H. (1991). Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram Ve Alanları Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: MEB Yayınları.
- Aydın, A. (2003). *Baba katılım eğitiminin babaların katılım düzeylerine ve babalık rollerini algılayışlarına etkisi* . Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, N. (2018). Nitel bir araştırma:Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi* , 5-8.
- Aysan, F. (1985). *Lise öğrencilerinin stres yaşantılarında kullandıkları başa çıkma stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* . Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Aytaç, A. Murat (2007). Ailenin Serencamı "Türkiye'de Modern Aile Fikrinin Oluşması. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bahar, B. (2019). *Toplumsal cinsiyet bağlamında kadının annelik rolü: Elisabeth Badinter ve eleştirel annelik teorisi* . Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Banyard, V., Williams, L.& Siegel, J. A. (2003). The impact of complex trauma and depression on parenting: an exploration of mediating risk and protective factors. *Child Maltreatment* , 334–349.
- Başaran, S. T. ve Yıldırım, K. (2017). Anne ve babaların okul anılarının çocuklarının okula karşı tutum ve akademik başarılarına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* , 331-351.
- Bottomore, T. (2000). Toplumbilim: Sorunlarına ve Yazınına İlişkin Bir Kılavuz. (O. Ünsal,Çev.), İstanbul: DER Yayınları
- Bozkurt, H. Ü. (2018). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların ana-babalık algısı* . Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Brantlinger, E, Jimenez, R, Klingner, J, et al. (2005). Qualitative studies in special education. *Council for Exceptional Children*, 195-207.

- Brown, G. L., Kogan, S. M. & Kim, J. (2017). From fathers to sons: The intergenerational transmission of parenting behavior among African American young men. *Family Process* , 1-16.
- Burke, J. S. (1990). Parent adolescent relationship and family systems. *Dissertation Abstracts International* .
- Creswell, J. W. (2016). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (M. Bütün ve S. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.(Orijinal çalışma basım tarihi 1983.)
- Çelebi, N. (1990). Kadınlarımızın cinsiyet rolü tutumları. Konya: Sebat Ofset.
- Çetin, Ş. Ü. (2015). *Erken çocukluk döneminde baba katılımı: Çocukların baba katılımına yönelik algılarının babaları ve annelerinin algıları ile karşılaştırılması* , Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirutku, K. (2007). *Çocuk yetiştirme tarzları, değerlerin içselleştirilmesi ve benlik kavramı*. Yayımlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,247-280.
- Ekiz, D. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Freud, S. (2001). Psikanalize giriş dersleri. Introductory lectures on psychoanalysis (S. Budak, Çev.). Ankara: Öteki Yayınevi.(Orijinal çalışma basım tarihi 1971.)
- Galbo, J. (1984). Adolescent perceptions of significant adults: A review of the literature. *Adolescence* , 952-970.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2001). Çocuk ve ergen gelişimi. Ankara: İmge Kitabevi.
- Ger, S. (2021). *Hatırlanan anne-baba kabul ve reddi ile ebeveyn öz yeterliliği, evlilik doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide temel ihtiyaçların aracı rolü* . Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Glesne, C. (2015). Nitel araştırmaya giriş. (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1983.)
- Göcen, G. ve Genç, M. (2019). Ebeveyn kaybı yaşamış bireylerde otobiyografik bellek, Allah tasavvuru ve dini başa çıkma. *Bilimname XL* , 313-349.
- Gök, F. (2013). *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları*.Yüksek lisans tezi, Ankara.
- Gökçe, B.(1991). Evlilik kurumuna sosyolojik bir yaklaşım. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

- Gökkaya, V. B., & Öztürk, M. (2021). Çocukluktaki aile içi şiddet öyküsü ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 19(3), 219-240.
- Grace, J. (1993). Mothers's self reports of parenthood across the first 6 months. *Resarch in Nursing and Health* , 431-439.
- Greenberg, Crnic, & Ragozin. (1983). Effects of stress and social support on mothers and premature and full-term infants. *Child Development* , 209-217.
- Güler, N., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* , 24(3), 128-134.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 157-171.
- Güneysu, S. ve Bilir, Ş. (1988). Üniversite gençliğinin kendini kabul düzeyine algılanan ana-baba tutumlarının etkisi. *Psikoloji Dergisi* , 127-132.
- Hacip, H. (2003). Kutadgu Bilig, (Arat, R. Çev.). Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Hortaçsu, N., Oral, G., & Gültekin, Y. (1990). Factors affecting relationships of Turkish adolescents with parents and same sex friends. *The Journal of Social Psychology* , 413-446.
- İrak, E. E. (2019). *Travma yaşamış annelerin tutumlarının çocuklarının psikososyal gelişimine etkisi üzerine nitel bir çalışma*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). *İnsan Aile Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. (12. Baskı). İstanbul: Evrim Kitabevi.
- Kalyon, A. ve Yazıcı, H. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantılarının yaşam doyumunu yordamadaki rolü: Cinsiyet ve ruhsal problemlere dayalı karşılaştırmalar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* , 10(3), 573-583.
- Kara, R., Gümüş, M. ve Başbakkal, Z. (2022). Kanseri çocukta bakım veren ebeveynlerin yaşadıkları bakım yükü ve zorluklar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 234-246.
- Karaçay, R. ve Güloğlu, B. (2022). Çocukluk çağı travmaları ve sağlıklı aile-ebeveynlik risk faktörlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi* , 327-351.
- Kılıççı, Y. (1981). *Üniversite öğrencilerinin kendilerini kabullerini etkileyen bazı değişkenler* . Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Kıymter, N. (2015). İlgili-seven anne baba tutumları ile din ve dindarlık ilişkisi üzerine. *Dini araştırmalar* , 9-44.

- Kızıltan, G. (1982). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen etmenler* . Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Koç, N. (2013). *Annelerin kişisel değerleri ile beş-altı yaş çocuklarının değer kazanımları arasındaki ilişkiler* . Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi.
- Kongar, E. (2013). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, (17. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köksal, Z. Ü. (2022). *Ebeveynlerin çocukluk çağı ruhsal travmaları ile aile dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurtkan, A. (1982). *Din Sosyolojisi*. İstanbul.
- Kutluana, Ö. (2022). *4-6 yaş dönemde çocuğu bulunan babaların yaşam boyu öğrenme motivasyonunun babalık rolü algısına etkisi ve babaların eğitime katılma durumlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kvale, S. (1994). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Sage Publications.
- Lawton, E. (1992). The quality of parent-adult-child relationship and family structure. *Dissertation Abstract Internatiunal* , 52(5), 334-430.
- Marshall, L., & Rose, P. (1988). Family of origin and courtship violence. *Journal of Counseling and Development* , 55(8), 414-418.
- Metin, Ö., Ünlü, İ. ve Kaşkaya, A. (2017). Çocukların değer ulaşımına ebeveyn eğitim durumunun etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017(8), 150-159.
- Onur, B. (2005). Çocukluğun dünü ve bugünü. *Kebikeç* , 99-112.
- Ozankaya, Ö. (1976). *Toplumbilim*. İzmir: Cem/Kültür Yayınları.
- Sarısakal, B. K. (2022). *Çocukluk çağı travmalarının kuşaklararası döngüsünün duygu düzenleme becerileri, ebeveyn zihinselleştirmesi, ebeveynlik stilleri ve çocuk davranışları açısından incelenmesi* . Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.
- Sayıl, M., & Berument, S. K. (2009). Çocuğun gelişiminde bağlanma, ilgi-bakım ve aile dinamiklerinin etkisi. *Tübitak Dergisi*.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the schwartz theory of basic values. online readings in psychology and culture. *Journal of Cross-Cultural Psychology* , 265– 286.
- Steinberg, L., & Ark. (1990). Authoritative parenting and adolescence adjustment accross varied ecological niches.

- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiyede yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları* , 42-59.
- Sürücü, A. (2005). Öğretmenin dünyası. Eskişehir: Odun Pazarı Belediye Yayınları.
- Şanlı, N. (2011). "Çalışan Kadınların İş Yaşamına Aile içi Etkileşimi, Uyumu ve Karşılaştıkları Sorunlar", 1. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Şişman, M. ve Acat, B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 235-250.
- Tancan, B. N. (2022). *Aile içi iletişimin bireyin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tezcan, G. (2015). *Çocukluk döneminde sosyal kaygının gelişiminde ebeveyn kabul-red algısı: Otomatik düşüncelerin aracı rolü* . Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Topçuoğlu, A. (1994). Modernleşme sürecinde 'bireyin' dönüşümü ve yaşantısının meşruluğu sorunu. *Fen-Edebiyat Dergisi*, 127-137.
- Tosun, T. ve Uyanık Balat, G. (2017). İlkokul birinci sınıfa giden çocukları olan annelerin değer algılarının ve çocuklarına aktarmak istedikleri değerlerin karşılaştırmalı incelemesi. *Journal of Theory and Practice in Education* , 498-510.
- Trakka, Paunonen, Laippala, M., & P. (2000). First-time mothers and child care. *Journal of Advanced Nursing* , 20-26.
- Uğur, S. B. (2018). Geçmişten günümüze şekillenen çocukluk algısı ve çocuk yetiştirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 227-247.
- Uslu, G. ve Çalışır, G. (2018). Çocukluk, oyun ve kent: 80'li yılların Gümüşhane'sinde çocuk olmak. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* , 1448-1500.
- Ülker, M. (2016). *Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Ün, B. (2021). *Ebeveynlerin çocuk kavramına yüklediği anlamlar bağlamında çocuk haklarına yönelik tutumları ve çocukların öz düzenleme becerileri*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünlü, Ş. (2010). *Being fathered and being a father: examination of the general pattern of turkish fathers' and their own fathers' involvement level for children between the ages of 0-8*. Master of science, Middle East Technical University.

Yavuz, M. E. (2018). *Gençlik ve gelecek beklentisi: İstanbul, Sancaktepe 2018 örneği* . Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazıcı, Ş. (2010). Türk toplumunda aile ve eğitim ilişkisi. *International Periodical For the Languages* , 1545-1750.

Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.(3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, H. ve Ülker, M. (2018). Kadınlarda çocukluk dönemi mutluluk anıları ile ebeveynlik rollerine ilişkin kendilik algısı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 7 (1).

Zabielski, M. (1994). Recognition of maternal identity in patern of fulterm mothers. *Maternal Child Nursing Journal* , 22-36.

Zeypak, B. D. (2021). *21. yy Türkiye'sinde çocuk ve çocukluk algısı: değişen anlam ve önem* . Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek-1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Çocukluk çağınızda anneniz ve/veya babanızla ilgili hatıralarınızdan aklınızda kalan en önemlisini anlatır mısınız?
2. Çocukluk çağınızla anneniz ile olan ilişkinizi kısaca anlatabilir misiniz?
3. Çocukluk çağınızda babanız ile olan ilişkinizi kısaca anlatabilir misiniz?
4. Sizin çocuğunuzla olan ilişkinizi anlatabilir misiniz?
5. Çocukluk çağınızla anne ve babanızla olan ilişkinizi düşündüğünüzde şu an ki sizin anneliğinizin/babalığınızın kendi anne-babanız ile olan ilişkinize benzerlikleri nelerdir?
6. Çocukluk çağınızla anne ve babanızla olan ilişkinizi düşündüğünüzde şu an ki sizin anneliğinizin/babalığınızın kendi anne-babanız ile olan ilişkinizle farklılıkları nelerdir?
7. Çocukluk çağınızda ailenize bakışınız nasıldı?
8. Bugün bir anne/baba olarak baktığınızda sizce nasıl bir çocukluğunuz vardı?
9. Bugün bir anne/baba olarak baktığınızda sizce çocuğunuzun çocukluk çağlarını kendi çocukluğunuza kıyasla nasıl değerlendirirsiniz?
10. Sizce anne/baba olmanın en zor kısmı nedir?
11. Sizce anne/baba olmanın en güzel kısmı nedir?
12. Ailenizde gördüğünüz hangi değerleri kendi çocuğunuza uygulamaya çalışıyorsunuz?
13. Ailenizde gördüğünüz hangi değerleri çocuğunuza uygulamamaya çalışıyorsunuz?

14. Annenizle ve/veya babanızla olan hatıralarınızı, çocukluğunuzu ve kendi anneliğinizi/babalığınızı düşündüğünüzde arada nasıl bir bağlantı olduğunu düşünüyorsunuz?

15. Ailenizin sizden çocukken beklentileri nelerdi?

16. Sizin çocuğunuzdan beklentileriniz nelerdir?

17. Çocukluk çağınızda anne/babanızın ebeveynliğinde hiç beğenmediğiniz ve bunu ben kendi çocuklarımda yapmayacağım dediğiniz şeyler nelerdir?

18. Çocukluk çağınızda anne/babanızın ebeveynliğinde beğendiğiniz ve bunu ben kendi çocuklarımda yapacağım dediğiniz şeyler nelerdir?

Ek-2. Demografik Bilgi Formu

1- Yaşınız nedir?

18-24 () 25-34 () 35-44 () 45-54 ()

2- Cinsiyetiniz?

Kadın () Erkek ()

3- Mesleğiniz?

.....

4- Öğrenim Durumunuz nedir?

() İlköğretim

() Lise

() Önlisans

() Lisans

() Yüksek Lisans

() Doktora

5- Medeni Durumunuz nedir?

() Evli () Bekar

6- Kaç yıldır evlisiniz?

.....

7- Kaç çocuğunuz var?

.....

8- Çocuklarınızın yaşları nedir?

Ek-3 Etik Kurul Onayı

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Tarih: 08/06/2023 14:39
İş No: E-61131046-044-288943
REKTÖRLÜK

288943

Sayı : E-65836846-044-288943
Konu : Etik Onayı

8.06.2023

Sayın Leman SAĞLAM

İlgi : 18.05.2023 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınız ile "Yetişkinlerin Çocukluk Çağı Yaşantılarının Anne Baba Olma Süreçlerine Etkileri" isimli çalışmanın yanı yapılandırılmış görüşme sorularına Etik Kurul onayı talep edilmektedir.

Adı geçen ve ekte yer alan yanı yapılandırılmış görüşme soruları, Üniversitemiz Etik Kurulunca incelenerek etik tanım, değer ve ilkelere aykırı bir düzenleme tespit edilmediği, önerilen yanı yapılandırılmış görüşme sorularının etik kurallara uygun olduğu ve etik onayının verildiği ifade edilmiştir.

Konuya ilişkin bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Rektör Yardımcısı V.

Ek: Etik Onaylı Yanı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 53D27323-4A28-4434-8F76-8193B1019E9F

Adres: Örnektepe Mah. İmrâhor Cad. No: 88/2 Beyoğlu/İstanbul

Telefon No: 444 04 13 / 4583 Faks No: 0212 320 70 11

E-Posta: boz@ticaret.edu.tr İnternet Adresi: www.ticaret.edu.tr

KEP Adresi: ticaretuniversitesi@hs02.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi: <http://e-belge.ticaret.edu.tr>

Ayrıntılı Bilgi İçin: Bahadır ÖZ

BİTİRE Personeli

Telefon No: 444 0 413 - 4580

